MAGYAR KÖZIGAZGATÁS KÖNYVTÁRA
5. SZÁM.

AZ ÚJ ERDŐTÖRVÉNY

NÉMETHY KÁROLY FELSŐHÁZI FELSZÓLALÁSA;
BALÁS P. ELEMÉR, BEZERÉDJ ISTVÁN, FLUCK ANDRÁS,
NAGYSZALÁNCZY BRUNÓ ÉS NÉMETHY IMRE DOLGOZATAI

BUDAPEST, 1936

A «MAGYAR KÖZIGAZGATÁS» KIADÁSA

MAGYAR KÖZIGAZGATÁS KÖNYVTÁRA
5. SZÁM.

AZ ÚJ ERDŐTÖRVÉNY

NÉMETHY KÁROLY FELSŐHÁZI FELSZÓLALÁSA;
BALÁS P. ELEMÉR, BEZERÉDJ ISTVÁN, FLUCK ANDRÁS,
NAGYSZALÁNCZY BRUNÓ ÉS NÉMETHY IMRE DOLGOZATAI

BUDAPEST, 1936

A «MAGYAR KÖZIGAZGATÁS» KIADÁSA

Felelős kiadó: Némethy Imre.

Pallas irodalmi és nyomdai r.-t., Budapest, V., Honvéd-u. 10.
(Felelős: Győry Aladár igazgató.)

TARTALOMJEGYZÉK.

Oldal

Előszó 5

Nagylánczy Brunó min. tanácsos: Az erdőkről és a természetvédelemről szóló törvény méltatása erdészeti jogtörténetünk megvilágításában 7

Dr. Némethy Imre kir. törvényszéki bíró, a „Magyar Közigazgatás“ szerkesztője: Az erdőkről és a természetvédelemről szóló új törvény összefoglaló ismertetése 46

Bezerédj István ny. főispán, felsőházi tag: Az új erdőjog egyes kiemelkedőbb szabályai 52

Bezerédj István ny. főispán, felsőházi tag: A természetvédelemről 60

Dr. Némethy Károly b. t. t., felsőházi tag, a „Magyar Közigazgatás“ főszerkesztője: Erdészeti ügyek a Közigazgatási Bíróságnál 67

Dr. Fluck András min. osztálytanácsos: Erdészeti igazgatásunk átszervezése 71

Dr. Balás P. Elemér kir. kúriai bíró, egyet. m. tanár: Az 1935:IV. törvénycikk büntető rendelkezései 78

Előszó.

Az erdőkről és a természetvédelemről szóló 1935:IV. törvénycikk, nagy közgazdasági jelentősége mellett, a közigazgatás racionalizálása szempontjából is kiemelkedő fontosságú. Ez a törvény kodexként foglalja magában az erdőkre és a magyar jogban eddig még nem szabályozott természetvédelemre vonatkozó jogszabályokat; ennek következtében tehát az erdőjog körében hatályon kívül helyez minden korábbi törvényi rendelkezést.

A kifejtett okokból a most tárgyalt törvény tanulságos bizonyítéka a közigazgatás racionalizálása körében felmerült olyan törekvések várható sikerének, amelyek célja az élő jog rendszerezése, áttekinthetőbbé tétele és az ilyen szellemnek megfelelő új jogszabályalkotás.

A jogszabályok áttekinthetőségének fentebb megjelölt követelménye kétségtelenül akkor áll minden tekintetben kifogástalan összhangban alkotmányos berendezkedésünkkel, jogforrásrendszerünkkel és a jog organikus fejlődésének gondolatával, ha a jognak összefoglalását, valamint ezzel kapcsolatos átalakítását és kiegészítését célzó jogszabálygyüjtemény a törvényhozás jogkörébe tartozó kérdésekben a törvényalkotás rendes útján — a szabályozást a maga egészében tartalmazó törvény formájában — jön létre. Az 1935:IV. törvénycikk megalkotása ezen az úton haladt; mint részletes törvény korszerűen szabályozza erdőjogunkat, szilárd alapját nyujtja a jogalkalmazásnak és teljes mértékben biztosítja az erdőkre vonatkozó joganyag áttekinthetőségét.

A közigazgatás racionalizálása szempontjából másik értékes eredmény az erdőkről és a termé-

szetvédelemről szóló 1935:IV. törvénycikkben az erdőigazgatás szervezetének a megállapítása. Dr. Fluck Andrásnak ebben a könyvben foglalt dolgozata a szervező munkának ezen a területen elért sikerét olyan világosan és szakszerűen tárja elénk, hogy bőbeszédűség volna, ha erről a kérdésről a jelen sorok is részletesen kívánnának szólni. Csak annyit kell itt megemlíteni, hogy a közigazgatás racionalizálási munkálatainak eddigi eredményeit tárgyaló legtöbb megnyilatkozás jelentős példaként hívatkozik az erdőtörvényben az erdészeti igazgatásról szóló rendelkezésekre és a közigazgatási ügyintézés reformjáról a m. kir. belügyminisztériumban 1934-ben készült előmunkálatok anyaga ebben a keretben különösen tanulságos bizonyítékul szolgál.

Az alább következő dolgozatok az erdőkről és a természetvédelemről szóló új törvényt sok vonatkozásban szakszerűen megvilágítják. Nem látszott feleslegesnek az előszóban fentebb foglalt szempontokra külön is felhívni a figyelmet.

Ennek az előszónak még egy további feladata van. Szükséges rámutatni arra, hogy az erdőkről és a természetvédelemről szóló 1935:IV. törvénycikk részletes végrehajtási utasítása előreláthatólag a közeli hetekben fog megjelenni. Talán ennek megszerkesztésénél is, de mindenesetre a végrehajtási utasítás alkalmazásával kapcsolatban szolgálatot tehet ez a könyvecske, amelyet magában foglaló dolgozatok alapja szerzőiknek a Magyar Közigazgatás hasábjain nagyrészt még az erdőkről és a természetvédelemről szóló törvényjavaslatot az 1934. és 1935. években tárgyaló tanulmányai voltak. *A könyv dolgozatai,* — ahol ez szükségessé vált, a megfelelő átalakítás után, — immár *valamennyien a törvény szövegére vonatkoznak* és így közvetlenül hivatottak a törvény, valamint a törvényhez fűződő rendeleti szabályok végrehajtását megkönnyíteni.

Budapest, 1936. Húsvét.

Némethy Imre.

Az erdőkről és a természetvédelemről szóló törvény méltatása erdészeti jogtörténetünk megvilágításában.

Irta: *Nagyszalánczy Brunó.*

Egy jogi területen sem lehet olyan szembeötlően követni a jog fejlődésének útját és megfigyelni azokat a körülményeket, amelyek jogszabályokat váltanak ki, mint az erdőgazdaság területén. Ahol erdőnek bőségében vannak, ahol még nem ébredtek tudatára az erdő természeti jelentőségének, ott nincsenek korlátok, az erdőt, mint „senki tulajdonát", mindenki szabadon használhatja, akár faanyagszükségletének kielégítésére, akár azért, hogy mezőgazdasági vagy ipari célra, vagy legeltetésre területhez jusson. Ezekben a kezdetleges időkben az erdők közérdekű védelméről még szó sincs, sőt a fejlődés további fokán is, amikor az egyéni tulajdon már megvan, az erdő használata még mindig csak a magánjog védelme érdekében esik megszorítás alá, abban az esetben, ha a használat másnak a jogát sérti.

Olyan korlátozó jogszabályok, amelyek az erdők közérdekű fenntartását vannak hivatva biztosítani, csak akkor születnek meg, amikor az erdő pusztítássá fajult szabad használata következtében az erdő megfogyatkozása már észrevehető lesz, amikor a megfogyatkozás következtében már nehézségek mutatkoznak és esetleg már az erdőpusztítást elmaradhatatlanul kísérő árvizek is jelentkeznek.

Az erdők bizonyos fokú írtása a kultúra terjedésével elkerülhetetlen, hisz a mezőgazdasághoz, az iparhoz, a bányászathoz, a közlekedéshez szükséges területeket csaknem minden esetben erdőterületből

kell elhódítani, a gazdasági élet fokozott faanyagszükségletét pedig szintén csak az erdő fedezheti. Az erdőt írtó vas és tűz ilyenformán a kultúra eszköze. Ámde az erdőt írtó kezeket sohasem az egyetemes érdekek, hanem önös célok irányítják s mert nincsenek korlátozó jogszabályok, egészen természetesnek kell vennünk, hogy az erdők szabad használata mindenkor túllépi az okszerűség határát és erdőpusztítássá fajul. Ez adja magyarázatát annak, hogy az erdővel való gazdálkodásában egy állam sem maradt meg az okszerűség határai között, hogy az erdők pusztítása minden államban hihetetlen méreteket öltött s hogy ennek a pusztító dühnek olyan erdők is áldozatul estek, amelyeknek a természeti erők pusztító hatásaival szemben fékező szerepük volt, vagy amelyek a természet háztartásában egyébképpen fontos szerepet töltöttek be, elpusztításuk tehát nemzetközi viszonylatban is alig pótolható veszteséget jelent.

Minden törvényt a szükség szül. Ennek a szükségnek azonban az erdőgazdálkodás tekintetében a legridegebb módon és mindenki számára kétségbevonhatatlan szemlélhetőséggel kell jelentkeznie, hogy a törvényes szabályozás bekövetkezzék, mert a megnyilvánulás enyhe formái a törvényalkotás számára nem eléggé meggyőzők. Egy államban sem találunk példát arra, hogy az erdőpusztítások megelőzése végett az erdőírtás törvényes szabályozása idejekorán történt volna és ne már bekövetkezett tömeges erdőpusztítás kényszerített volna bármely államot is a beavatkozásra. Olyan általános jelenség ez, amely alól egy állam gazdaságtörténetében sem akadunk kivételre. Minden államnak előbb le kell süllyednie az erdők pusztítása által a legmélyebb pontra, hogy ráeszméljen az erdők természeti jelentőségére.

A történelmi Magyarország határai között egykor hatalmas erdőrengetegek foglaltak helyet. Emellett az erdőbőség mellett egészen természetes volt, hogy sem fával, sem erdővel nem takarékoskodtunk; már csak azért sem, mert a természetnek az akkori időben még hatalmas arányokban megnyilvánuló őserejét meggyöngíthetetlennek, kiapadhatatlannak és az erdőrengetegeket elpusztíthatatlanoknak hihettük.

Az erdők pusztítása nálunk vagyonközösségben használt erdőterületeken indult meg legelőször, annak következtében, hogy a jogosultak sem a fahasználatban, sem az erdő kiirtásában korlátozva nem voltak. A pusztítás a közös erdő egyéni felosztásával méginkább fokozódott, minthogy egyéni illetőségét a jogosult tetszése szerint kiirthatta. Az erdőpusztítások a legnagyobb arányokat a tatárjárás után öltötték, amikor idegen településeknek kellett helyet és gazdasági területeket juttatni. Ebben a korban az erdőrengetegek megbontását, írtását kultúrális okokból is szükségesnek tartották; 1284-ben maga a király nyilatkozik egyik adománylevelében az erdőadományozás céljáról: „hogy azt kiírtsa, lakhatóvá tegye és benépesítse, mivelhogy az az erdő sokkal hasznosabb lesz így népesen, mintsem lakatlanul".

Az erdőnek idegenek károsításai ellen való megvédésére már a legrégibb időben is gondot fordítottak; erre mutat az „erdőóvók" alkalmazása. Ilyen erdőóvók eleintén csak a király erdőbirtokain alkalmaztattak, de mihamar a városok, községek és főurak erdőbirtokain is. Az erdőkárok megtorlásáról már Werbőczy hármaskönyve is rendelkezik.

A rendszeres erdőgazdálkodás a bányászat céljait szolgáló erdők kezelésében kezdett legelőbb meghonosodni. A bányák nagyarányú fafogyasztása már igen korán felkeltette azt az aggodalmat, hogy a fa pazarlása, az erdők könnyelmű kezelése, az erdők felújításának és ápolásának elhanyagolása a bányákat előbbutóbb nehéz helyzet elé fogja állítani. Az uralkodókat, akik a bányák sorsában anyagilag érdekelve voltak s a bányák működésének zavartalanságára mindenkor féltő gondoskodással ügyeltek, ez az aggodalom késztette azután arra, hogy a bányaerdők megóvása és rendszeresebb kezelése érdekében intézkedéseket tegyenek. A legelső lépést erre Zsigmond király tette meg 1426-ban, amennyiben elrendelte, hogy a bányaerdőkben minden esztendőben, meghatározott sorrendben, más-más erdőrészt kell kivágni és a kivágott területet továbbra is erdőnek kell meghagyni. I. Ferdinánd 1555-ben a kecskelegeltetést tiltotta meg és ezt a tilalmat 1558-ban a bányák körül fekvő erdőkre is kiterjesztette, a bányák körül fekvő erdőket pedig a királyi személyzet felügyelete alá helyezte.

Miksa király 1565-ben a bányaerdőkre erdőrendtartást léptetett életbe, amelyet 1584-ben Rudolf császár is megerősített. Miksa király egyébként az 1564—1573. években több más rendeletet is bocsátott ki a bányaerdők pusztításának megakadályozására.

Hogy a bányák faanyaghiánya ebben a korban mennyire nagy volt, mutatja az, hogy Miksa király 1564-ben a vasbányászást faanyagszűke miatt tiltotta el, III. Ferdinánd király pedig 1649-ben a Selmecbánya

körüli erdők birtokosait utasítja, hogy a faszénben szűkölködő selmeci bányának illő áron faszenet szolgáltassanak ki.

A bányaerdők a későbbi időkben is állandó tárgyai az uralkodók gondoskodásának; erre mutatnak I. Lipót 1680.-i és 1700.-i rendeletei, továbbá Mária Teréziának a bányavárosok részére 1747-ben kiadott szabályzatai.

Az erdőközösségekhez tartozó erdők tekintetében a gondoskodás eleinte csak arra terjedt, hogy az erdőt idegenek károsításai ellen védelmezzék, de később, amikor a korlátlan és kíméletlen használatnak hátrányai érezhetőkké váltak, a jogosultak használatát is szabályozták. Egyes községek már a 16. század elején saját külön szabályaikban rendelkeztek az erdei kihágásokról és az erdők használatáról. A bányaerdők rendtartásának kiadása az erdőközösségekre is ösztönző hatással volt, úgyhogy a 18. század elejétől a 18. század közepéig városok, községek és közbirtokosságok sorban alkottak erdőrendtartásokat.

Szent István uralkodása idejében az erdőknek mintegy kétharmada királyi birtok volt, ez a hatalmas birtokállomány azonban a folytonos adományozások következtében fokozatosan apadt, úgyannyira, hogy a 16. század elején a régi állománynak már csak a töredéke maradt királyi kézen. A királyi uradalmak a megyeispánok felügyelete alá tartoztak, az erdők őrzését pedig erdőóvók láttak el. A királyi erdőbirtokok között rendszeresebb kezelés alatt csak a fraknói, kismartoni és magyaróvári uradalmak erdei állottak, amelyeket az 1577. évi osztrák erdőrendtartás alapján külön erdészeti hivatal kezelt. Ezeket az erdőket 1591-ben fel is mérték s ugyanakkor az uradalom területén fekvő városi és községi erdőket is az uradalmi erdészeti hivatal felügyelete alá helyezték.

A magán uradalmaknak erdőrendtartásuk nem volt és erdőkezelőket is csak a 18. század végén kezdtek alkalmazni.

Az erdők felújítását a középkorban kizárólag a természetre bízták, de a természet munkájának megkönnyítésére és előmozdítására a favágatás idejének megválasztásával és a vágásterületeken magfák visszahagyásával már a legrégibb időben is gondot fordítottak.

Mesterséges felújítás szórványosan már a legrégibb időben is előfordult; mert egy 1262-ből származó oklevelünk már említést tesz egy erdőről, amely „emberi kézzel vetett magról keletkezett". Hogy a későbbi időkben alkalmaztak-e mesterséges felújítást, arra adataink nincsenek, azonban a temesi bánság erdőmestere 1743-ban már igen kimerítő oktatást ad a különböző fafajok ültetési módjáról.

A 18. század közepén *az erdőtelepítésekre* is kezdtek már figyelmet fordítani. Mosonmegye 1750-ben

elrendelte, hogy minden nemes és jobbágy évenkint 12 fűzfát ültessen. 1753-ban hadászati érdekből elrendelték az elpusztított tiszamenti erdők helyreállítását, majd 1755-ben az Alföld befásítása érdekében azt, hogy a nedves helyeket fűzfával beültessék.

Az erdők szükségessége és nélkülözhetetlensége tekintetében a *bányászati* érdekek mellé a 18. század végén a *hadászati érdek* is felsorakozott különösen a határszéleken, ahol az erdők az ország védelme szempontjából nélkülözhetetlenek voltak. Így azután 1742-ben a temesi bánsági erdők kezelésére erdőhivatalt állítottak fel, majd 1767-ben elrendelték az összes határszéli erdők megóvását és megtiltották ezekben az erdőkben a juh- és kecskelegeltetést.

Az erdők általános megóvására és okszerű kezelésére csak a 18. század második felében kezdenek fokozottabb figyelmet fordítani. Mária Terézia 1750-ben a szlavóniai határőrvidéki erdők kezelésére erdőrendtartást bocsát ki, majd 1754-ben a törvényhatóságok figyelmét hívja fel az erdőpusztítások megakadályozásának és országos erdőrendtartás kibocsátának a szükségére; 1761-ben az erdélyi főkormányszék az avarégetést általánosan eltiltja; 1767-ben pedig a helytartótanács a törvényhatóságokat az erdők megóvására utasítja. Kihatásában korszakos jelentőségűnek bizonyult Mária Teréziának az az intézkedése, amelylyel 1769-ben *országos erdőrendtartást* léptetett életbe, amely részletes oktatást tartalmaz a helyes erdőkezelésről, a tartamos és tervszerű kihasználásról, a vágásfordulóról, a fatermelés idejéről és módjáról, a maggyűjtésről, a vetésről, a csemetenevelésről s a tűzrendészetről. A rendtartásnak igen kedvező hatása volt, amit különben annak lehet betudni, hogy nagy bölcsességgel és politikai előrelátással nem parancsoló rendelkezéseket tesz, hanem jóakaratú oktatással és tanáccsal szolgál. Az erdőrendtartás kihirdetésekor minden vármegye arra köteleztetett, hogy egy tisztviselőt bizzon meg az erdészeti ügyek állandó felügyeletével. Ez az intézkedés vetette meg az alapját a későbbi erdőfelügyelői intézménynek. Az erdőrendtartást 1781-ben II. József Erdélyre is kiterjesztette.

Amint az erdők általános megóvásának szükségességére a közfigyelem ilyen módon fokozatosan ráterelődött, szinte természetszerűen merült fel az *erdészeti szakoktatás* kiépítésének a szüksége is. És ebben a tekintetben a kezdeményezést ugyancsak Mária Terézia bölcsességének köszönhetjük, akinek intézkedése alapján 1770-ben a selmecbányai bányászati akadémián az oktatást az erdészetre is kiterjesztették s ezzel megvetették felsőbb erdészeti szakoktatásunk alapját.

Ezek a történelmi adatok szemléltetően mutatják, hogy évszázadok tapasztalatai és tanuságai mi-

ként vezetnek lépésenként az erdők jelentőségének felismeréséhez. Eleintén csak a legszűkebb magánérdek, azután a bányászat általánosabb érdeke, majd később mindezekhez társulva a hadászati közérdek vezet ehhez a felismeréshez. Ebben a vonatkozásban erdészeti kultúránk igen sokat köszönhet uralkodóinknak, akik erdőgazdaságunk sorsában személyükben is érdekelve lévén, az erdőgazdálkodást állandóan figyelemmel kísérték s igen üdvös rendelkezésekkel avatkoztak be, mihelyt annak szükségét látták. Uralkodóinknak kétségtelenül jószándékú törekvései azonban akárhányszor hajótörést szenvedtek azon a bizalmatlanságon, amellyel intézkedéseiket politikai okokból fogadták. Mai, minden türelmetlenségtől ment szemléletünkben már meg lehet állapítanunk, hogy bizalmatlanságunk közgazdasági érdekeinknek nem volt előnyére.

Államhatalmi beavatkozás az erdők általános megóvására ebben a korban még nincs. Azok a törvények, amelyek a XVIII. század közepéig az erdőkre vonatkozóan hozattak, az erdőknek még nem az általános megóvását kívánják biztosítani, hanem különleges célokat szolgálnak.

Az erdőkre vonatkozóan a legelső törvényi rendelkezést *I. Ferdinánd 1548. évi decretumának XLIX. cikke tartalmazza*, amely a következőképpen rendelkezik:

„És mivel az ilyen rablók, akik az utak biztonságát veszélyeztetni szokták, azon a vidéken a sűrű erdőkben szoktak elrejtőzni, határozták (t. i. a karok és rendek), hogy az ilyen erdőket a szomszédos vármegyék jobbágyai az utak mellett minden oldalról kétszáz könyöknyi szélességben vágják ki, hogy a rablóknak ne legyen alkalmatosságuk."

Az 1563—1655. évekből származó rendelkezések — *1563:XXII., 1596:LI., 1600:XVII., 1601:XXII., 1630:III., 1649:LXXXVI. és 1655:CXVI. t.-c.* — csak azt kívánják biztosítani, hogy az urak és a nemesek az erődítési építkezéseikhez szükséges faanyagot — „ha elegendő saját erdővel nem rendelkeznek" — a szomszédos erdőkből szabadon kitermelhessék.

I. Lipót 1659. évi decretumának CXXI. cikke Eszterházy Miklósnak és fivérének jogait veszi védelmébe, amennyiben a zólyomi várukhoz tartozó erdejüknek a besztercebányai kamara által való kivágását eltiltja.

Mária Terézia 1751. évi decretumának XXXIV. cikkelye a varasdi és a károlyvárosi hadparancsnok-

ságok katonáinak jogtalan legeltetéssel és favágatással üzött erdőpusztításait igyekszik megakadályozni.

A legelső lépés az erdők fenntartásának általános érvényű törvényes biztosítására s ezzel erdészeti jogunk kiépítésére *II. Lipót 1790:LVII. törvénycikke „az erdők pusztításának megakadályozásáról“*, amely a következőkről rendelkezik:

„A közállományra káros erdőpusztítások megakadályozása végett addig is, míg ezen dologról külön törvények alkotásával gondoskodva lesz, a karok és rendek Ő szent felsége jóváhagyásának hozzájárulásával határozták, hogy akár pazarlás okából, akár, mivel a birtokjog kétes, per vagy határjárási vita alatt áll, akár végül azért, mivel a közbirtoklás nincs szabályozva, bárkitől eredjen az erdők pusztítása: a vármegyék a dolog törvényszerű és hathatós megvizsgálása után, a pusztító ellen indított ügyészi kereset terhe alatt, a szükséges zárlatot is alkalmazván, akadályozzák meg a pusztítást; épségben maradván a vármegye által meghatározandó mérsékelt használat és a törvény útja.“

A mai magyar erdészeti jog őssejtje ez a törvény. Mint ahogy a fának a rügye gyönyörű elrendezésben foglalja magában a fa levelének és virágjának kezdetleges képletét, úgy van meg ebben a törvényben is a jövő erdészeti jognak minden alapvető rendelkezése. Mint a kicsi gyermek, amikor első lépését próbálja megtenni. Kissé bizonytalan, tántorgó még, de már megvan benne a járniakarás feltétlen erélye. Amikor ezt a rövidke kis törvényt olvasom, őszinte tisztelettel és elismeréssel emelek kalapot alkotója előtt, aki csaknem másfél évszázad előtt már egy mondatba sűrítetten tudta megjelölni erdészeti jogunk helyes irányát. Tökéletes kerettörvény, amelybe erdészeti jogunk csaknem minden tétele belefér. Szűkszavú és épen ez adja meg az értékét. Bár kifejezetten az a célja, hogy megakadályozza az erdők pusztítását, nagy bölcsességgel és éles előrelátással meg sem kísérli az erdőpusztítás fogalmának meghatározását, mert minden ilyen fogalmi meghatározás csak fék lenne a cél felé haladásban. További jelentős értéke, hogy nem tesz különbséget erdő és erdő, tulajdonos és tulajdonos között és hogy

az erdőpusztítás megakadályozására a zár alá vételben a legtökéletesebb és leghatályosabb eszközt alkalmazza. De benne van ebben a törvényben már a használatok üzemtervszerű szabályozásának szükségszerű elrendelhetése is, mint a helytelen erdőgazdálkodás biztos ellenszere, mert afelől is rendelkezik, hogy a zár tartamára a hatóság állapítja meg a rendes kihasználás mértékét.

A zár alá vétel módozatait a törvény nem szabályozta, ami azután a gyakorlati életben nehézségeket okozhatott. Erre kell következtetni abból, hogy

Ferencz 1807. évi decretumának XXI. cikkelye „az erdők fönntartásáról“ ezt a hiányt igyekszik pótolni. Rendelkezései a következőkre terjednek ki:

1. Szabályozza a bejelentett erdőpusztítás megvizsgálásánál, a zárlat elrendelésénél, valamint a fahasználatok mértékének megállapításánál követendő eljárást;

2. rendelkezik a zárgondnok hatásköréről, kötelességeiről, díjazásáról, a megengedett fahasználatok foganatosításáról és a faanyagoknak a tulajdonosok részere való kiadásáról;

3. a zárlat megsértőjét 200 forint pénzbüntetéssel sújtja.

Ezenkívül több újabb általános szabályt is állít fel a következő rendelkezéseivel:

4. A törvényhatóság állapítja meg, hogy erdőkben — tehát nemcsak az erdőpusztítás megakadályozására zár alá vett erdőkben — a *legeltetés* miképen engedhető meg;

5. a törvényhatóság a *kecskék tartását* eltilthatja, ha tartásukat károsoknak véli;

6. „erdő, cserjés, tüskés és füzes helyek nem szabályozott közbirtokában részes birtokos társak“ bármelyike a közös *erdő arányos felosztásához* a hatóság segítségét kérheti és a zárlat elrendelését kívánhatja;

7. „nehogy *a faanyagokból való építkezések* miatt az erdők pusztulásnak tétessenek ki“, a jobbágyokat és zselléreket közhatalommal kell szilárd építkezési anyagok használatára szorítani;

8. jobbágyok csak földesurak határozott *engedélyével irthatnak erdőt,* az engedély nélkül kiirtott erdőt a földesúr minden ellenszolgáltatás nélkül saját használatába visszaveheti;

9. szabályozza a közös használatot és legeltetést már arányosított közbirtokosság közös erdeiben.

Ferenc 1807. évi decretumának XX. cikkelye szól a futóhomok által okozott károk elhárításáról és az általa elöntött területek termővé tételének módjáról.“

„Mivel az ország sok részében tapasztalni lehet, hogy a semmi hasznot nem hajtó futóhomok több mérföldekre terjedő egész területeket elfoglal s napról-

napra nagyobb és gyorsabb haladással ragad ki termékeny földeket a lakosság használata alól és egész vidékek feküsznek sívár homok alatt", a törvény a következő értelemben rendelkezik:

Ha a birtokosok a futóhomoknak akár erdők ültetése által, akár más módon való megkötésére nézve meg nem egyeznek, a megkötés szükségességét az alispán bizottság közreműködésével megállapítja, a homokos részeket kihasítja és a belültetett területek legeltetését eltiltja.

Ezt a törvényt módosította és kiegészítette *az 1844:X. t.-c.: a folyó homok okozta károkról,* kimondván, hogy mivel „a folyó homoknak faültetéssel vagy más módon való elfojtása az érdekelt birtokosok által barátságos egyesülés útján nem eszközöltetett", az közhatóság közbejöttével hajtassék végre. A törvény rendelkezése szerint a munkálatokat a törvényhatóság által kiküldött bizottság állapítja meg és hajtja végre; a költségeket az érdekelt földtulajdonosok közösen viselik.

A magyar rendi alkotmány fennállásának utolsó félszázadában tehát az erdőgazdálkodás már általános érvényű jelentős törvényi szabályozás tárgya volt hazánkban.

A 19. század erdészetünk történetében az alapozás korszaka, amelyben úgyszólván a semmiből kellett megteremteni erdészeti kultúránkat. Az alapvetés munkája igen nehéz volt, hisz nem voltak szakkönyveink, szakképző intézményeink és nem volt szakegyesületünk, amely az eszméket és gondolatokat kitermelhette volna és az erdészeti szakirodalomnak tért nyitott volna.

Franciaország és a Németbirodalom az évszázadokon át gyűjtött tapasztalatokból ekkor már megvetette az erdészeti tudományok alapjait, már megállapította a rendszeres erdőgazdaság általános szabályait és egyébként is igen lázas munkálkodást fejtett ki, hogy az erdészeti kultúra más kérdéseiben is irányt mutasson. Egyfelől az Ausztriával fennállott kapcsolatunk által, másfelől annak a kapcsolatnak révén, amelyet külföldről bejött erdőkezelőink régi hazájukkal fenntartottak, a nyugat alkotó munkájának láza hozzánk is átcsapott és erős ösztönzést adott a magyar erdészeti kultúra gyors megteremtésére. De bár kétségtelen, hogy erdészeti kultúránkhoz az alapokat és eszméket, az eredményeket és megállapításokat nyugatról vettük át, azok nálunk mégsem

a maguk érintetlen eredetiségükben érvényesültek, hanem a magyar légkörben viszonyainkhoz edződve és a magyar föld sajátos zamatjával meggazdagodva, magyarrá formáltan és magyar köntösben találtak megvalósulásra.

Legnevezetesebb lépés erdészeti kultúránk megteremtésére 1809-ben történt, amikor a selmeczbányai 3 évfolyamú akadémián az erdészeti tudományok számára külön tanszéket állítottak s ezáltal megteremtették annak a lehetőségét, hogy a magyar erdőgazdaság számára és a magyar erdészeti feladatok ellátására saját fiaink sorából nevelhessünk szakembereket.

A tanítás nyelve 1848-ig német volt, azontúl már magyar.

Az erdészeti egyesületi élet az 1830-ban alapított Országos Gazdasági Egyesület falai között született meg, amelynek erdészeti szakosztálya szolgálta az erdészeti érdekek fontos ügyét. 1851-ben megalakult az önálló Országos Erdészeti Egyesület, melynek célja: *„az erdőgazdászatnak minden iránybani tökéletesítése Magyarországban, valamint az erdészeti irodalom előmozdítása általában és a magyaré különösen.“* Az egyesület magyar nyelvű alapszabályait 1863-ban állapította meg s ugyanakkor megindította „Erdészeti Lapok“ címen közlönyét is. Az Erdészeti Egyesület megalakítása és az Erdészeti Lapok megindítása hatalmasat lendített a magyar erdészet alapozási munkáján. Már volt hely, ahol az erdőbirtokosok és az erdészek kicserélhették gondolataikat, kifejezhették kívánságaikat és megvitatás alá bocsáthatták javaslataikat; már meg volt az a tekintélyes társadalmi szerv, amely az erdészeti közérdek szolgálatában kellő súllyal felléphetett.

Az 1769. évi országos erdőrendtartás kibocsátása nyomán a 19. század első felében sorozatosan láttak napvilágot *erdőrendtartások* a kamarai erdőkre, vármegyékre és városokra, továbbá *szolgálati utasítások* a kamarai erdőkezelők, a főerdőfelügyelők és erdőfelügyelők részére, sőt magánuradalmak erdőkezelői részére is. Bár ezeknek az erdőrendtartásoknak és szolgálati utasításoknak rendelkezései inkább gazdasági természetűek, jelentőségük mindazonáltal első-

rangú; mert eltekintve attól, hogy az erdők megóvását feltétlen feladattá teszik, a szakszerűséget igyekeznek biztosítani és meghonosítani, amire pedig ebben a korban nélkülözhetetlenül szükség van, hisz csak elvétve van olyan erdőkezelő, aki bizonyos fokú szakismerettel rendelkezik és nincs szakkönyv sem, amelyből a szakismereteket meg lehetne szerezni.

További nagyjelentőségű intézkedés az erdészeti kultúra kiépítése érdekében *a vármegyei erdőfelügyelői intézmény* felállítása volt. Mint fennebb már említettem, az 1769. évi országos erdőrendtartás a vármegyéket arra kötelezte, hogy az erdők kezelését erdőfelügyelőkkel ellenőriztessék; ugyanilyen rendelkezés történt 1785-ben Erdélyben is. Az intézmény 1809-ben tovább fejlesztetett, amennyiben *4 országos főerdőfelügyelői* állást is szerveztek, Budán, Kassán, Temesváron és Nagyszebenben. Feladatuk volt főfelügyeletet gyakorolni a kamarai és bányászati uradalmaknak, az egyházi javadalmasoknak, a szabad királyi városoknak erdei felett és általában minden államilag kezelt vagy kezelhető erdő felett. A főerdőfelügyelőknek az erdészeti tudományokban és a gyakorlati erdőgazdálkodásban jártassággal kellett bírniok. Szolgálati kötelességüket utasítás szabályozta. E szerint kerületüket évenkint legalább egyszer beutazzák s tapasztalatukról jelentést tesznek; különösen beszámolnak az erdők állapotáról, jövőbeli berendezésükről, használatuk legelőnyösebb módjáról, a kihágásokról, az esetleg szükséges beavatkozás és segítés módjáról, az alkalmazott személyzet tulajdonságairól. Sürgős és halaszthatatlan esetben maguk is rendelkezhetnek, de intézkedésükről jelentést tesznek.

Az utasítás már előre számolt azzal, hogy ezekre az állásokra esetleg külföldiek is kerülhetnek s ezért arról is gondoskodik, hogy a főerdőfelügyelők a helyi közigazgatás és főleg az úrbéri jogviszonyok megismerése céljából oktatást kapjanak. Az utasítás arra nézve is tartalmaz intelmet, hogy a főerdőfelügyelő a városok és az uradalmak elöljáróival ne ellenségeskedjék és kötelességgé teszi, hogy a főerdőfelügyelő kellő *szakképzettséget* szerezzen, nehogy: „okos gazdasági tényekedést kifogásoljon“; ki-

mondja azt is, hogy jövőben erdészeti állásra pagonyerdésztől kezdve felfelé csak olyant lehet alkalmazni, aki a selmeczbányai erdészeti iskolát látogatta, vagy aki a főerdőfelügyelő előtt levizsgázott.

1810-ben kihirdettetett, hogy a főerdőfelügyelők magánosoknak is szolgálnak tanáccsal.

1858-ban a budai országos főerdőfelügyelőséget megszüntették s helyébe a magyarországi 5 pénzügyigazgatóságnál erdészeti osztályokat állítottak fel.

A 19. század első felének *törvényalkotásai* az erdészet szempontjából ugyancsak kiváló jelentőségűek, mert sok kérdést rendeztek, tisztább helyzetet teremtettek és fokozatosan készítették elő a talajt egy állandóbb erdőtörvény befogadására. Ennek a kornak törvényeit az alábbiakban csak kivonatosan ismertetem.

Az 1812. évi XXXIV. t.-c. az erdölés rendjéről. (Erdély törvénye.)

Bár ez a törvény nem lépett hatályba történeti jelentősége és tanulságos tartalma miatt mégis foglalkoznom kell vele. Rendelkezései kivonatosan a következők:

1. Továbbra is érvényben tartja az erdők fenntartásáról szóló 1791:XXX. t.-cikket, amely a Magyarországon hozott 1791:LVII. t.-cikkel lényegében egyezik, de azonkívül még arról is rendelkezik, hogy az erdők tulajdonjoga egyedül a földesurakat illeti, az erdők mindenütt a földesurak gondviselése és rendelkezése alatt állanak és bármely parasztnak csakis a földesúr tudtával és engedelmével szabad faízást gyakorolni vagy irtásokat tenni."

2. Minthogy az osztatlan használat mindenkor az erdő elpusztítására vezet, a nagyobb közös erdők felosztandók; a kisebbek továbbra is felosztatlanul közös használatban maradnak olyanképen, hogy a részesfelek csak az évi fatermésen osztoznak.

3. Megállapítja, hogy „bár a tulajdonos javait szabadon használhatja, azokat mindazonáltal elpusztítani és eltékozolni senkinek is nem szabad". Ha valakire az erdő pusztítása megállapítható, a pusztítás megakadályozására, szükség esetében az erdő zár alá vételére az intézkedést meg kell tenni és elrendeli, hogy „az olyatén erdők pusztító birtokosaival a törvényektől kiszabott úton éppen azzal a móddal bánjanak, amely az ősi jók pusztítóinak megzabolázására ki vagyon szabva".

4. A parasztok földesuraik engedelme nélkül erdőt nem irthatnak.

5. Erdőt tűzzel irtani nem szabad. Erdőben vagy közelében az avart, almot felgyujtani tilos. Erdőégés esetében a lakosság köteles az oltásra kivonulni.

6. Vetést, kaszálót, marhalegelő helyet csak fában bőséges vidéken szabad fa- és vesszősövénnyel bekeríteni; fában szegény vidéken sáncot kell készíteni és azt beültetni.

7. Szabályozza az erdei legeltetést.

8. Erdőben nem szabad új utakat törni, hanem a meglévőket kell jókarba hozni és ilyen állapotban megtartani.

9. Az erdő határjeleit 5 évenkint meg kell újítani.

10. A fák hántása, kivéve ha a fa kihasználás alatt van, tilos. Továbbá: „büntetés alatt a gyümölcstermő fák leveleinek leszedése, mely a fáknak elmecsevedéseit és végre kiveszésit szokta okozni, keményen megtiltattatva légyen".

11. Tiltva van a parasztoknak, hogy földesuraik engedelme nélkül erdőkben irtásokat tegyenek; a lombtakarmány szedés is tilos.

12. Akinek háza, udvara, kertje, kaszálója vagy rétje körül fák ültetésére alkalmas hely van, köteles évenkint 10 tűzfát vagy más „hamarébb nevelkedő fákat" vagy eperfát ültetni. A földesúr köteles gondoskodni, hogy a határból egy mezőgazdasági művelésre nem alkalmas hely kiszakíttassék, famagvakkal bevettessék és gondosan őriztessék, míg az új erdő fel nem nő.

13. A paraszt a földesúr erdejében saját házi szükségére csak megállapított napokon vághat fát.

14. Szegények szedhetnek az erdőben száraz hulladékfát, de vágószerszámot nem vihetnek magukkal.

15. Büntetést szab ki a visszaéléseket elkövető erdőpásztorokra.

Ez a törvény különösen azért tanulságos, mert megmutatja, hogy miben voltak különösebb bajok és hogy a régiek miben látták a bajokat? Rendelkezéseivel egyébként a törvény már nemcsak a pusztítás megakadályozására törekszik, de a fával való takarékoskodást is igyekszik biztosítani, sőt faültetéseket és erdőtelepítéseket rendel el.

Az 1840:IX. t.-c. a mezei rendőrségről. Az erdészet szempontjából azért fontos, mert az erdőkben és faültetvényekben elkövetett kihágásokról is rendelkezik; sok rendelkezését annakidején az 1879. évi XXXI. t.-c.-be iktatott erdőtörvényünk is átvette.

Mint történelmi adatot említem meg, hogy ez a törvény az első, amely a csőszt hatósági esküre kötelezi és „*hitformáját*" is megállapítja.

Az *1868:LV. t.-c. a kisajátításról.* Erdészeti jelentősége annyiban van, mert kimondja, hogy kisajátításnak a közjó tekintetéből helye van azon területekre nézve is, amelyek *futó homok meggátlására* szükségesek. Ezt a rendelkezést a kisajátításról szóló 1881:XLI. t.-c. is átvette.

Különös jelentőségüek erdészeti szempontból az úrbéri jogviszonyok rendezéséről szóló törvények, hisz a jobbágyságnak a földesúri erdőben való használati joga az erdőt terhelő rendkívül súlyos szolgalom, amely rendszeres erdőgazdálkodás számára teljesen megtűrhetetlen. Az úrbéri jogviszonyok rendezésénél már haladást jelentett erdészeti vonatkozásban „a jobbágyok hasznairól" szóló 1836:VI. t.-c. is, mert ha nem is szüntette meg a jobbágyok használati jogait, de mindenesetre felállította az erdőhasználatnak átléphetetlen korlátjait; a törvény 4. §-a ugyanis a következőkről rendelkezik:

A jobbágyokat az eddigi *tűzifaizás* tovább is megilleti ott, ahol a földesúrnak van erdeje. Ha a földesúrnak erdejében elegendő *épületfa* van, a jobbágyok — ha eddig is joguk volt — ezentúl is igényelhetnek a földesúrtól házuk és istállójuk befedéséhez fát (ide nem értve zsindelyt és deszkát). A makkoltatást a jobbágyok az uradalmi erdőben — de csakis lakhelyük határában — másoknál 6 kr-ral olcsóbban gyakorolhatják saját szükségükre és nem kereskedés végett. *Másféle használatokra és a határjukon kívüli erdőkben a jobbágyoknak nincs joguk.*

Az arányúságról rendelkező 1836:XII. t.-c. szintén nagy jelentőségű, mert a közbirtokosok által közösségben gyakorolható haszonvételek rendezését teszi kötelezővé, kimondván, hogy: az erdők gondviselésére nézve — fennmaradván az 1807-diki 21-dik Törvény-Cikkely rendelete — a legelés, makkoltatás és egyéb haszonvételek kitkit csak a számára kihasított erdőrészben fognak illetni.

Az 1836:X. t.-c. a földesúri törvényhatóságról szól és 5. §-ában a jobbágyok által a földesúrnak és a földesúr által a jobbágyoknak erdőkben és faültetvényekben okozott károk megtérítéséről rendel-

kezik; 60 forinton aluli kárnál a községi előljáró, azon felül az úriszék ítél.

Az úrbéri törvények módosításáról szóló 1840. évi VII. t.-c. elrendeli, hogy az 1836:X. t.-c. 5. §-ában említett erdei kártételek megbecslésével megbízottakat meg kell esketni; a készakarva elkövetett kártételt tolvajlásnak minősíti, elkövetőjét, akár nemes, akár nem nemes, mint egyenes tolvajt kell büntetni, úgyszintén az erdők és ültetvények őrzésére rendelt őrök megsértőit is.

Igen fontos rendelkezéseket tartalmaz az *1848. évi X. t.-c. „az összesítésről, legelő-elkülönözésről és faizásról"*.

„4. §. Olyan helyeken, ahol a volt jobbágyok a földesúr erdejében — az úrbéri törvények korlátai között — faizást, makkolást, gubacsszedést vagy bármely egyéb javadalmakat gyakorolnak és ezért külön kihasított erdőrészt nem kaptak, az elkülönzést akár a földesúr, akár a volt jobbágyok kérelmére meg kell indítani."

„7. §. Megerősíti az 1807:XXI. t.-cikket kimondván, hogy: „a megyéknek az erdők jókarbantartására felvigyázni ezentúl is szoros kötelességükben álland".

„8. §. A minisztérium az erdőknek sikeresebb mívelése és fenntartása iránt a legközelebbi országgyűlésnek részletes törvényjavaslatot fog előterjeszteni."

Az úrbéri viszonyokat végleg az 1871:LIII. t.-c. rendezte; az erdőkre vonatkozó rendelkezései a következők:

A 23. §. szerint külön kihasítandó az úrbéresek részére már korábban kiadott erdőből a földesurat illető használati jognak megfelelő nagyságú erdőrész.

A 25. §. szerint az úrbéresek részére abból az erdőből, amelyben 1848. I. 1-éig a faizást törvényesen gyakorolták, haszonvételüknek megfelelő erdőrészt kell kihasítani. „Mind a volt jobbágyokat ezen kihasított erdőrészben, mind a földesurat a fennmaradó téren teljes tulajdonjog és mindegyik felet a számára kihasított erdőrészben, az erdőrendszabályok megtartása mellett minden erdei haszonvétel illeti. Ez a rendelkezés az egyes volt jobbágyok vagy az egész községek számára már kihasított erdőkre nézve is szabályul szolgál."

26. §. A már korábban befejezett erdőszabályozásnál a volt úrbéreseknek jutott erdőben a földesúr részére vagy a földesúrnak fennmaradt erdőben a volt úrbéresek részére fenntartott erdei szolgáltatásokat meg kell váltani.

31. §. Valláskülönbség nélkül minden lelkész számára egy egész telki, a tanítók számára féltelki erdőilletmény hasítandó ki.

„32. §. Az ezen határozatok folytán a volt úrbéresek számára kihasítandó erdőtér mint ezeknek közös erdeje kezelendő s a gazdálkodás az ily erdőkre nézve fennálló vagy ezután kibocsátandó szabályok szerint a közigazgatási hatóságok felügyelete alatt gyakorlandó. A lelkészek és iskolatanítók számára kihasítandó erdőilletmények is, amennyiben ez iránt a volt földesúrral más egyezmény nem jött létre, mindig a községi erdővel foglalandók össze s ezen esetben az illetménynek megfelelő famennyiséget a község tartozik kiszolgáltatni."

Mindezek az úrbéri törvények az úrbéri jogviszonyokat erdészeti szempontból is megnyugtatóan rendezték; az 1871:LIII. t.-c. 32. §-áról pedig meg kell állapítanunk, hogy a kor egyik legnagyszerűbb rendelkezése, amely biztosítani tudta, hogy a kihasított erdők el ne pusztíttassanak, hanem közös használatban tartva a jogosultak faszükségletének fedezésében megjelölhető rendeltetésüknek állandóan megfeleljenek. A törvénynek ez a §-a igen hathatós eszköz volt az erdészeti közigazgatás kezében, amelylyel a volt úrbéresek közös erdeinek fenntartását és szakszerű kezeltetését mind a mai napig biztosítani tudta. Kár, hogy a törvény a legelőilletőség fejében kihasított közös erdőkre nem rendelkezett hasonlóképpen.

Mindazok a törvényes rendelkezések és tevékenységek, amelyek a 19. század közepéig történtek, csak előkészítő jellegüek, mert eredmények nyomukban alig vannak. Az erdőpusztítást tiltó rendelkezések — legfeljebb az erdőpusztítás formájában hoztak változást, lényegben keveset.

Az eredménytelenség egyik okára igen jellemzően mutat rá a borsai erdőpusztítások esete. Nyilván a borsai ércbányák érdekében panaszt emelnek a borsai erdők pusztítása ellen. Valószínűleg királyi nyomásra indul meg az eljárás az 1807:XXI. t.-c. alapján. Bizottság száll ki, az ügy sürgőssége miatt még télvíz idején. A bizottság nagy körültekintéssel jár el, embertömegeket hallgat meg, azután összefoglalja javaslatát. Igen okos dolgokat javasol. Az erdőkben csupán szálfát és zsindelynek, dranyicának, lécnek és deszkának való rönkfát szabad vágni. Tilos az irtás, a tűzifahordás, a vágások legeltetése, a kecske és a juh legel-

tetése, az erdőégetés. Az erdőt őriztetni kell. Az erdőknek vágásokra osztását csak amiatt nem javasolja, mert ez csak az erdő felmérése által volna lehetséges, ami pedig 10.000 valuta forint költségbe kerülne.

A bizottság javaslata a vármegye elé kerül, amelynek feladata az lenne, hogy erélyesen belenyuljon a dologba. A vármegye a javaslatot ártatlan részében elfogadja, de a fahasználat korlátozását nem rendeli el, kuruc eréllyel kijelentvén, hogy: „a pusztításon kívül azon erdők használását megszorítani nem célja e megyének".

Az általános helyzetet igen találóan jellemzi az a javaslat, amelyet Kis József torda-megyei erdőfelügyelő 1825-ben az erdélyi főkormányszékhez benyujtott. Az erdők megóvása és gyarapítása céljából tett törvényes rendelkezésekről szólva ugyanis megállapítja: „hogy az ahhoz értő erdőinspectori hivatal, melynek mindazon szép törvényeket teljesítésbe kellett volna venni, még nem lévén felállítva, mindazon szent törvények az archivumokba nyugodalomra félretétettek, hazánk erdei pedig éppen azon rendetlenségek súlya alatt nyögve maradtak, amelyek alatt voltak azelőtt is".

A közösségben használt erdők pusztításnak különösen ki voltak téve; Kis József torda-megyei erdőfelügyelő 1816-ban erről a következőképpen emlékszik meg:

„A nagyobb kiterjedésű erdőknek némely helyeken az azokat bírók közt lévő osztatlan voltok, mely miatt egyik sem tudván bennek a magok tulajdonát, nem tartja szükségesnek figyelmezni sem az erdő erejére, sem a jövendő időre, vagy a maradékokra, hanem egyedül csak arra törekedik, mi módon vehesse a közös jónak legtöbb hasznát."

„A kisebb kiterjedésüeknek más helyeken a birtokosok közt igen sok és kicsiny hasábokra lett felszaggattatások, melynek következése az, hogy azok külön-külön az elharapzott faszükét az ő esztendőnként való szaporodásokból ki nem elégíthetvén, csakhamar kivágattatnak, sőt ki is irtatnak és az irtott helyek annakutánna marhalegelők vagy szántóföldekké tétetnek."

Az erdészeti szakképzés terén sem lehetett még kellő eredményt elérni; a selmeczbányai erdészeti tanintézetnek mindössze egy tanára volt és hallgatója is alig volt. Némi lendületet adott szakoktatásunknak az, hogy 1836-tól kezdve az ösztöndíjas bányászati hallgatókat az erdészeti tárgyakból való vizsgára általánosan kötelezték. 1838 után a tanintézetet az akadémiába olvasztották be, amikoris az akadémia a „bányászati és erdészeti akadémia" ne-

vet vette fel. 1846-ban az akadémia új szervezetet kapott, az ennek megfelelő tanterv azonban csak 1848-ban lépett életbe s ugyanekkor lett az előadás nyelve is magyar. Ezek az intézkedések adták meg azokat az alapokat, amelyeken felsőbb erdészeti szakoktatásunkat tökéletesen kiépíthettük.

A szakszerűség biztosítására és a szakemberek elhelyezkedésére ebben a korban már szintén történtek intézkedések, így 1817-ben kimondták, hogy magasabb erdészeti állásokra csak olyanokat lehet kinevezni, akik az erdőmérnöki teendőkben és általában az erdészet terén is jártasak; 1842-ben a selmeczbányai erdészeti akadémia növendékei a máriabrunni akadémia növendékeivel egyenlő minősítésüeknek nyilváníttattak, majd gondoskodás történt arról is, hogy a selmeczbányai és a máriabrunni akadémia növendékei a kamarai uradalmakban alkalmazást kapjanak.

Az erdészeti ügyek hathatósabb felkarolása érdekében a Magyar Gazdasági Egyesület 1845-ben a helytartótanácshoz fordul, mire a magyar udvari kancellária elrendeli, hogy az Egyesület egy létesítendő új erdőtörvény alkotására nézve javaslattételre felhívassék.

Ez volt a helyzet a 19. század közepén. Az erdészeti kérdések az érdeklődés homlokterében állanak, a lelkek már át vannak itatva a erdészeti rend szükségének a gondolatától, a talaj tehát teljesen elő van készítve egy erdőtörvény befogadására.

Az akkori zivataros viszonyok azonban nem engedték, hogy a magyar udvari kancellária előbb közölt helyes elhatározásának megfelelően gondos előkészítés után és alkotmányos formák között születhessen meg az erdőtörvény. 1857-ben ugyanis meglepetésszerű intézkedés történik. Az 1852. évi osztrák erdőtörvényt 1858. I. 1-étől kezdődően császári nyílt parancscsal „Magyar-, Horvát- és Tótországra, Erdélyre, a Szerb-vajdaságra s a temesi bánságra“ kiterjesztették.

A kiterjesztés természetesen alkotmányjogi okokból erős ellenhatást váltott ki, amelynek következményeképpen a törvény a valóságban nem került végrehajtásra.

A törvény hét szakaszra oszlik. Fontosabb rendelkezései a következők:

1. Az erdőket felosztja: birodalmi (állami és állami hatóság által igazgatott) erdőkre, községi (városi és falusi) erdőkre és magánerdőkre (magánszemélyek, szerzetek, kolostorok, javadalmak, alapítványok és testületek erdei).

2. Erdőtelket az erdőműveléstől engedelem nélkül elvonni és más célra fordítani tilos. A tilalom áthágása büntetés alá esik.

3. A kivágott erdőrészeket újra be kell erdősíteni, mégpedig birodalmi és községi erdőnél 5 év alatt, magánerdőnél hosszabb határidőt is lehet engedélyezni.

Fokozatosan évi részletekben a régibb kopárságokat is be kell erdősíteni.

4. Az erdő pusztító használata tilos. Az áthágás büntetés alá esik.

5. Tilos olyan erdőkezelés, amely a szomszéd erdőt szélveszélynek teszi ki.

6. Meredek hegyoldalakon, valamint futóhomok talajokon a faállomány csak kellő óvatossággal tarolható le.

Nagyobb folyók partjain, valamint földomlásnak kitett hegylejtőkön az erdőt csak a föld veszélyeztetése nélkül szabad használni.

7. Szolgalommal terhelt erdőt állandóan jókarban kell tartani és rendszeresen kezelni. A faizás módját és terjedelmét bármelyik fél kívánságára a hatóság üzemtervben állapítja meg. A szolgalom körül felmerülő vitákban a hatóság dönt.

8. Szabályozza az erdei legeltetést, az alomgyüjtést és a lombtakarmány-gyüjtést.

9. Szabályozza a szolgalmi jogon alapuló erdőhasználat módozatait, általában a favágás idejét és a vágásterület kitakarítását.

10. „Ha a személyek, álladalmi s magánjavak biztosítása az erdők különös kezelési módját, hó- és sziklaszakadások, kő- és hegyomladások, futóföld és több efféle elemi eset oltalomkép sürgetőleg megkívánja, úgy ez az álladalom által elrendelhető s e szerint az erdőnek illető része tilalom alá vethető. Ezen tilalom a megkívántató különös erdőkezelés szigorú előszabásában és lehető biztosításában áll.“

11. Erdőt csak hatósági engedéllyel szabad eldarabolni vagy felosztani.

12. A hatóság által megállapított nagyságot meghaladó erdő kezelésére szakértőt kell alkalmazni.

13. Az erdők helyes kezelése felett a politikai hatóságok őrködnek.

14. Szabályozza az erdei termékeknek idegen területen való szükség-átszállítását továbbá a fausztatást.

15. Tűzrendészeti szabályokat állít fel s szabályozza a rovarkárok esetében szükséges tennivalókat.

16. Rendelkezik az erdészeti személyzet felesketéséről és kihágások esetében teljesítendő feladataikról.
17. Rendelkezést tartalmaz az erdei kihágásokról, az erdei kártérítésekről és a jogorvoslatról.

Amint ezekből a rendelkezésekből láthatjuk, a törvény kizárólag csak az erdők megóvásának biztosítását tűzte ki célul. Igen nagy hibája, hogy a rendszeres erdőgazdálkodás meghonosítása és megkedveltetése felé annyira nem törekedett, hogy azt — a törvényben foglalt kifejezést használva — még a birodalmi és a községi erdőknél sem követelte meg.

Egyébként az erdő megóvására irányuló rendelkezések is tökéletlenek, mert az évi fahasználat mértékét le nem rögzíti és hatósági beavatkozásra csak akkor ad lehetőséget, ha a kezelés a további fatenyésztést veszélyezteti vagy teljesen lehetetlenné teszi.

Ezzel szemben nagy értéke a törvénynek, hogy az erdők fenntartására annyira káros erdei legeltetést és alomszedést, továbbá a szolgalmi erdőhasználatokat és az erdők eldarabolását korlátok közé szorítja.

Az Erdészeti Lapok 1878. évfolyama erről a törvényről a következőket írja: „Ebben látszik a német rendszeresség és theorétizálási hajlam, de nincs viszonyainkhoz alkalmazva, nem elég emelkedett látkörű, nem alkotmányos, a birtokosok érdekeinek elég védelmet nem nyujt, a vétségek iránt nem elég szigorú, éppen ezekért a nép vérébe nem ment át, inkább mint történeti anyag vehető figyelembe."

Az 1852. évi osztrák erdőtörvénynek hazánkra való kiterjesztését követő időben igen erőteljes tevékenység indult meg a magyar erdészeti kultúra alapjainak lefektetésére. A feladat rendkívül nehéz volt, mert úgyszólván a semmiből kellett maradandót teremtenünk és még apró kérdésekben is nagy akadályokat kellett leküzdenünk, úgyhogy csak lépésről-lépésre nagy erőfeszítéssel lehetett előrejutni. Az ember azt hinné, hogy ebben a tisztán gazdasági irányú alkotó munkában csak természetes akadályokkal kellett számolni. Sajnos azonban, hogy a faji és politikai türelmetlenség,

amely még a gazdasági életünk megalapozására és gazdasági függetlenségünk kiépítésére irányuló törekvéseink elé is szomorú következetességgel csaknem rendszeresen gördített akadályokat, ezúttal is gondoskodott mesterséges akadályokról; az alkotó lelkesedést ellenhangulattal igyekezett lohasztani és célja érdekében a legbotorabb érveléstől sem riadt vissza. Az osztrák Forst- und Jagdzeitung 1862-ben pl. eképpen ír: „A magyar erdőgazdászat éppen olyan esztelenség, mint a magyar természet. A fák, a talaj, az égalj, az anyagi munka nem ismernek nemzetiséget, nem törődnek az emberek érzéseivel, kiknek szolgálniok kell, sem a nyelvvel, amelyen az emberek beszélnek."

Ilyen körülmények között nem lehet csodálkoznunk azon, hogy a magyar nyelvünk használatáért az erdészeti szolgálatban is külön kellett megküzdenünk.

Az Országos Erdészeti Egyesületet, amely az alapozás irányítását kezében tartotta, nem riasztották el a nehézségek, törhetetlen akarattal haladt a megkezdett úton. 1862-ben megnyitotta az Erdészeti Lapok hasábjait s ezzel lehetővé tette, hogy magas színvonalú tanulmányok, fontos elméleti és gyakorlati kérdéseket tárgyaló oktatások kerüljenek sorozatosan a nyilvánosság elé, eszmék, gondolatok cserélődjenek és kialakuljon az a helyes irány, amely felé haladni kell. Az egyesület kezdeményezésére mihamar megkezdik a magyar erdészeti műszótár összeállító munkáját és az erdészeti statisztikai adatgyüjtéseket, 1866-ban pedig elkészül az erdőtörvény tervezete is, amely azonban csak 1879-ben lesz törvénnyé.

Ha mindezen a hatalmas alkotó tevékenységen végigtekintünk, a legnagyobb elismeréssel kell adóznunk az akkori idők erdészeinek, akik hangyaszorgalommal, szinte morzsánként hordták össze az anyagot és rakták le nagy erőfeszítéssel és kitartással a magyar erdészet alappilléreit. A legfőbb érdem azonban mindenesetre az Országos Erdészeti Egyesületé, amely kebelében tömörítette és sorompóba állította az erdészet építő munkásainak lelkes táborát és mindenre kiterjeszkedő gondossággal szabott irányt az építés munkájának.

A megalkotott magyar erdőtörvény, mint 1879:XXXI. törvénycikk iktattatott törvénytárunkba. A törvény mindenesetre korszakalkotó mű, amely mint törvényalkotás szerkezetileg és teljességénél fogva messze felülmulja az 1852. évi osztrák erdőtörvényt. Sajnos azonban, hogy éppen a legfontosabb feladat, az erdőfenntartás biztosítása tekintetében alapelvei nem szerencsésen választattak meg és éppen e miatt nem is tudta hivatását abban a mértékben és azzal az eredménnyel betölteni, amelyre szükség lett volna.

A törvény az erdőknek két kategóriáját állította fel, a korlátolt forgalmú erdőkét és a forgalmi korlátozások alá ezekhez hasonlóan nem eső magánerdőkét. A korlátolt forgalmú erdőket szigorú szabályok alá helyezte, amennyiben megkövetelte az erdő feltétlen fenntartását és az üzemtervszerű gazdálkodást. Ezzel szemben az előbb megjelölt értelemben vett magánerdők tulajdonosai részére csaknem teljes gazdálkodási szabadságot engedett, mert nem feltétlen erdőtalajú magánerdőnek még csak a fenntartását sem követelte meg, mezőgazdasági művelésre nem alkalmas feltétlen erdőtalajú magánerdőnél pedig csak annyit kivánt, hogy azt letarolása után 6 év alatt felújítsák. Az indok, amely a törvényt az erdőknek ilyen osztályozásánál vezette, az volt, hogy a korlátolt forgalmú erdők hozama az ország faszükségletét teljesen fedezi, a közgazdasági érdekek tehát tökéletesen biztosítva vannak, ha csak ezeknek az erdőknek a fenntartását és okszerű kezelését biztosítjuk hatályosabb rendelkezésekkel.

A törvény tehát irányelveit az erdők akkori bőségéhez szabta; csak a faszükséglet kielégítésének szempontjához igazodott, az erdőknek azt a rendkivül fontos szerepét azonban, amelyet a természet háztartásában betöltenek, teljesen figyelmen kivül hagyta, hisz az erdőknek igen nagy mennyiségét már eleve feláldozta anélkül, hogy kellő előrelátással biztosította volna a hatósági beavatkozás lehetőségét legalább azoknak az erdőirtásoknak a megakadályozására, amelyek nyilvánvalóan a tenyészeti viszonyok leromlására vezetnek.

Az 1879. évi erdőtörvénynek az általános erdő-

fenntartásra vonatkozó alapvető rendelkezéseiben egyébként sem a szigorú céltudatosság, sem a következetesség nincs meg. Mert ha a törvény különbséget tett a feltétlen erdőtalajú és a nem feltétlen erdőtalajú erdők között, a szigorú céltudatosság és következetesség azt követelte volna, hogy a feltétlen erdőtalajú erdők fenntartását a legszigorúbb rendelkezésekkel biztosítsa. Ezzel szemben a törvény csak a korlátolt forgalmú erdőknél tett szigorú rendelkezéseket a feltétlen erdőtalajú részek fenntartásának biztosítására, míg a magánerdőknél a biztosító rendelkezéseket teljesen mellőzte, így a letarolt terület esetleg szükséges mesterséges újraerdősítését nem követelte meg és a legeltetést még a vágásterületekre nézve sem tiltotta el.

A törvénynek az erdők megkülönböztetésére vonatkozó rendelkezését már megalkotásánál is kifogásolták, de eredménytelenül, mert a magántulajdon sérthetetlenségének akkor mindenható elvét a törvény éppen a kifogás alá eső rendelkezésével elégítette ki.

Ha párhuzamot vonunk az 1879:XXXI. törvénycikkbe iktatott erdőtörvény és az 1856-ban ránk kényszerített osztrák erdőtörvény között, mai higgadt szemléletünkben már meg lehet állapítanunk, hogy bár az 1879:XXXI. törvénycikk, mint törvényalkotás teljesség és szerkezet tekintetében felülmulja az osztrák erdőtörvényt, az erdők fenntartását ez utóbbi törvénnyel sokkal hatályosabban biztosíthattuk volna. Ez a törvény ugyanis minden erdőirtást hatósági engedélyhez kötött s így módunk lett volna arra, hogy a káros erdőirtást megakadályozzuk és az erdőket olyan eloszlásban tartsuk, amilyet a tenyészeti, klimatikus és közgazdasági érdekek szükségessé tesznek. Az 1852. évi törvény erdőfenntartási rendelkezései azzal is felette állanak az 1879. évi erdőtörvény rendelkezéseinek, mert a legeltetés és az alomszedés korlátozására, nemkülönben a vágásterületek újraerdősítésének a szabályozására is kiterjeszkednek, vagyis éppen azokba a műveletekbe avatkoznak be, amelyek az erdőpusztítás megakadályozása szempontjából elsősorban birnak jelentőséggel. Ez a törvény az erdők eldarabolását is hatósági en-

gedélyhez kötötte, amiről pedig az 1879. évi erdőtörvényünk teljesen megfelejtkezett.

Az 1879. évi erdőtörvényünknek a korlátolt forgalmú erdőkre vonatkozó az a szigorú rendelkezése, hogy az ilyen erdőt a hatóság által jóváhagyott üzemterv szerint kell kezelni, közvetlen hatásában elsőrangúnak bizonyult. Hogy ennek ellenére a korlátolt forgalmú erdők állománya szintén számottevően megfogyatkozott, ezt a magánerdők számára biztosított szabadság következményének kell betudnunk.

Az erdei termékeknek idegen területen való szükség-átszállítását, valamint a faúsztatást és a tutajozást erdőtörvényünk sikeresen szabályozta.

A kopár területeknek társulás útján való beerdősítésére vonatkozó rendelkezések teljesen csődöt mondtak, mert a tulajdonosok a társulásra nem voltak hajlandók. Az életben mindössze a törvény 165. §-ának vettük hasznát, mely megadta a törvényes alapot ahhoz, hogy a kopár területek beerdősítését közérdekből el lehessen rendelni.

Az 1879. évi erdőtörvényünk az erdészeti büntetőjogban teljes rendet teremtett. Az erdei kihágások anyagi és eljárási szabályait nagy alapossággal állapította meg s azok később más törvényalkotásoknál is mintául szolgáltak. Egyik részében azonban a törvény, mind büntetőjogi, mind erdőgazdasági szempontból egyaránt erősen kifogásolható elvi alapra helyezkedett; éles megkülönböztetést tett ugyanis a feldolgozott (vagy feldolgozásra előkészített) és a fel nem dolgozott fának az ellopása között; az előbbit a Btk. alapján üldözendő *vétségnek*, az utóbbit pedig *erdei kihágásnak* minősítette. Ez a büntetőjogunkban teljesen egyedülálló megkülönböztetés nem felel meg a büntetőjogunk általános irányának, amely a büntetés mértékét a lopott dolog értékéhez szabja meg és nem ahhoz, hogy abba emberi munka bele van-e fektetve vagy nem; erdőtörvényünk elvi alapján pl. a nyers aranyérc eltulajdonítását gyengébben kellene büntetni, mint egy aranyból készült karikagyűrű eltulajdonítását. De nem felelt meg a most említett jogszabály az erdőgazdasági közrend szempontjából sem, hisz az erdő-

gazdasági közrendet éppen az álló fa kivágása sérti leginkább, az erősebb büntetésnek tehát éppen itt lenne helye.

Ha kutatjuk, hogy ennek a megkülönböztetésnek felvételénél milyen okok hatottak közre, meg kell állapítanunk, hogy a törvényt nem erdőgazdasági okok és elgondolások vezették, hanem átvette azt a német erdőtörvényekből, amelyekben a feldolgozott és fel nem dolgozott fa közötti büntetőjogi megkülönböztetés — a középkori idők emlékeként — még ma is fennáll. A régi időben ugyanis, amikor az erdő szabad használat tárgya volt, a fának vagy egyéb erdei terméknek az eltulajdonítása csak akkor esett büntetés alá, ha a dolog feletti magánjog megszerzése valamely körülmény által igazolva volt, így pl. ha a fát már valaki feldolgozta, vagy munkába vette, az erdei terméket összegyűjtötte, a fát már hazaszállította, stb. Az általános büntetőtörvénynek a feldolgozott fára vonatkozó érvénye fenntartatott még akkor is, amikor az erdőtulajdon kifejlődése és az erdei károsítások külön szabályozása következtében indokoltságát már elvesztette és büntetőjogilag is tarthatatlanná vált.

Erdőtörvényünk ugyancsak a német jogalkotást követte az ú. n. „*erdőrendészeti áthágás*“ fogalmának megteremtésével is. Nevezetesen az idegenek által elkövetett erdei kihágásokkal szemben külön büntető eljárást állapított meg azokra a cselekményekre, amelyeket a tulajdonos az erdőrendészeti intézkedések megsértésével saját erdejében maga követ el. A törvénynek ezt az igen helyes intézkedését az alábbi két cselekmény szembeállítása világíthatja meg.

1. Az erdőtulajdonos *saját erdejében* — hatósági tilalom ellenére — 60 P-t meg nem haladó értékű fát levág és felhasznál.

2. Ugyanabban az erdőben ugyanolyan értékű fát *idegen személy* vág le és használ fel jogtalanul.

Mindkét esetben megsértették a közrendet, a megtorlás tehát mindkét esetben indokolt. Ha a sértő fél ellen mindkét esetben erdei kihágás címén kellene eljárni, a büntetés mértéke mindkét esetben ugyanaz lenne, vagyis az erdőtulajdonos, aki nem lopott és a közrend ellen csak annyit vétett, hogy

a fahasználathoz a hatósági engedélyt meg nem szerezte, éppen olyan büntetést kapna, mint az, aki idegen erdőből lopott.

Az ilyen, minden egészséges jogérzéket sértő visszásságot kívánta az erdőtörvény kizárni akkor, amikor az erdőtulajdonos tilalmat áthágó cselekményeit vagy az erdőgazdálkodás tekintetében fennálló kötelességei teljesítésének elmulasztását kivonta az erdei kihágások köréből és *rendbírság jellegű* pénzbírsággal büntetendő erdőrendészeti áthágásnak minősítette.

Ez az intézkedés a gyakorlatban igen jól bevált és az erdőrendészeti hatóság kezében igen hatályos eszköznek is bizonyult az erdőrendészeti intézkedések érvényesítésére.

Az 1879:XXXI. törvénycikk az erdészeti igazgatás teljes rendszerét is kiépítette. Az erdők felett a legfőbb felügyeletet a földmívelésügyi miniszterre bízta és egyszersmind a másodfokú erdőrendészeti hatósági hatáskört is reáruházta; az erdészeti közigazgatásba bevonta a vármegyei és városi törvényhatóságokat és az elsőfokú erdőrendészeti hatósági jogkör ellátására a törvényhatóság közig. bizottságában külön erdészeti albizottság alakítását rendelte el. A törvényhatóságoknak az erdészeti közigazgatásba való bekapcsolása természetes folyománya volt a korábbi rendi alkotmány rendszerének és bár ennek a bekapcsolásnak bizonyos hátrányai is voltak, mégis szerencsés intézkedésnek kell tekintenünk, mert módot adott arra, hogy azt a hatalmas erőt és kiváló tekintélyt, amellyel a törvényhatóságok rendelkeztek, az erdészeti közigazgatás céljaira felhasználhassuk, amire a kezdeti időkben igen nagy szükség is volt.

Az erdészeti közigazgatásban a végrehajtásnál felmerülő szakszerű feladatok ellátására, nemkülönben a közvetlen állami erdőfelügyelet ellátására a törvény 20 erdőfelügyelőt állított, akiket a király nevezett ki.

Amint már előbb említettem, az 1879. évi erdőtörvény a korlátolt forgalmú erdők tulajdonosait erdejük üzemtervszerű kezelésére, továbbá szakértő erdőtiszt alkalmazására kötelezte. Erdőtiszt alkalmazása azonban a kisebb erdőknél lehetetlen volt,

mert jövedelmük az alkalmazással járó költségeket nem fedezte. Ezen a nehézségen az 1898:XIX. törvénycikk igyekezett segíteni, amennyiben a korlátolt forgalmú erdők tulajdonosai számára lehetővé tette, hogy erdejüket a szakszerű kezelés ellátása végett évente fizetendő kezelési járulék ellenében államerdészeti kezelésbe adhassák. Az államerdészeti kezelés ellátására a törvény állami erdőhivatalokat és alájuk rendelt járási erdőgondnokságokat állított fel.

Az 1898:XIX. törvénycikk az erdők államerdészeti kezelésének rendezése mellett egy másik, ugyancsak nagyfontosságú anyagnak a rendezésére is kiterjeszkedett, nevezetesen a volt úrbéres birtokosságok és a közbirtokosságok gazdasági ügyvitelének a szabályozására. Az úrbéri jogviszonyokat rendező 1871:LIII. t.-c. 32. §-a ugyanis úgy rendelkezett, hogy a volt úrbéresek részére erdőilletőségként kihasított erdő, mint ezeknek közös erdeje kezelendő és a gazdálkodás az ily erdőkre nézve fennálló vagy ezután kibocsátandó szabályok szerint a közigazgatási hatóságok felügyelete alatt gyakorlandó; az 1879: XXXI. törvénycikk pedig elrendelte, hogy a közös erdőt üzemterv szerint és szakszerűen kell kezelni. Mindezeket a rendelkezéseket az 1898:XIX. t.-c. első címe alatt azzal egészítette ki, hogy a volt úrbéresek az erdőilletőségként kihasított erdejükön felül a legelőilletőségként kihasított erdejüket és a később közös tulajdonukba jutó erdejüket is — ha azok feltétlen erdőtalajúak, — üzemterv alapján és szakszerűen kötelesek kezelni. Ugyanilyen módon való kezelésre kötelezte a közbirtokosságokat az 1879:XXXI. törvénycikk is.

Minthogy sem az úrbéresek összessége, sem a közbirtokosságok közös gazdasági ügyeik intézésére megszervezve nem voltak, közös ügyeik intézésénél oly rendszertelenség állott fenn, amely nem felelt meg sem a részes felek, sem az összesség érdekeinek és még kevésbbé volt alkalmas a rendszeres gazdálkodás és vagyonkezelés meghonosítására. Az 1898: XIX. törvénycikk tűzte azután maga elé azt a feladatot, hogy ezen a területen is rendet teremtsen. Ehhez képest az úrbéres és a közbirtokos jogosultakat

arra kötelezte, hogy a közös erdőgazdálkodás vitelére szabályzatot alkossanak és a közös erdőkben részes jogosultakról névjegyzéket vezessenek; működésüket pedig az erdőrendészeti hatóságok vagyonfelügyeleti ellenőrzése alá helyezte. Ez a törvényes intézkedés kétségtelenül nagyjelentőségű volt és a helyzeten lényegesen javított, tökéletes rendet azonban mégsem teremtett, mert a megalakult szervezetek részére a törvény a jogi személyeket megillető jogképességet nem biztosította s emiatt a szervezeteknek nem volt meg az a cselekvési szabadságuk, amelyre gazdasági intézkedéseiknél szükség lett volna.

A jogképesség kérdése véglegesen csak 1913-ban rendeztetett. A közös legelőkről szóló 1913:X. törvénycikk ugyanis a volt úrbéreseket és a közbirtokosságokat közös legelőjük használatára legeltetési társulatokká alakulásra kötelezte és minthogy megtalálta a módját annak a nehézségnek az elhárítására, amely a megalakult szervezet jogi személlyé nyilvánításának eddig útjában állott, a legeltetési társulatoknak, mint jogi személyeknek, a jogképességet megadta; ezzel a szabályozással összhangban rendelkezett az 1913:XXXIII. törvénycikk a közös erdők tekintetében megalakult erdőbirtokosságok jogképességére nézve is.

A világháború kitörésekor az 1879:XXXI. törvénycikkbe iktatott erdőtörvény, valamint az erdők állami kezeléséről és az erdőbirtokosságok szervezkedéséről szóló 1898:XIX. törvénycikk volt az a két alaptörvény, amelyen az erdészeti közigazgatás nyugodott. A naszódvidéki 44 volt határőrközségnek a határőri intézmény megszüntetése következtében tulajdonába jutott erdők közös kezelését az 1890:XIX. törvénycikk szabályozta. Nem mulaszthatom el itt annak a megemlítését, hogy ez a törvény, amely 44 község anyagi jólétét biztosította, élénk bizonyítója annak a gondoskodásnak, amelyben a magyar állam a nemzetiségi vidék lakosságát mindenkor részesítette.

Azok az eredmények, amelyeket erdészeti törvényeink alkalmazásával a világháború kitöréséig eltelt három évtizedes időről felmutathatunk, erdőgazdasági érdekeink szempontjából nem kielégítők.

Erdőtörvényünk hibás elvi alapjai és hézagossága miatt sem az általános erdőfenntartás biztosítására, sem helyes erdőgazdálkodási rend megteremtésére alkalmasnak nem bizonyult. Az a szinte korlátlan szabadság, amelyet az erdőtörvény a magánszemélyek erdőgazdálkodása számára biztosított, — egyes mintaszerűen kezelt magánerdőktől eltekintve, — a magánerdőket a pusztulás útjára juttatta; a nem feltétlen erdőtalajon állók ugyanis legnagyobb részben kiirtattak,, a feltétlen erdőtalajú erdők pedig, mivel felújításukról és a fiatal állományok kellő ápolásáról és védelméről nem gondoskodtak, nagy mértékben leromlottak. Eredményt csupán abban tudtunk felmutatni, hogy az üzemtervek felállításával a korlátolt forgalmú erdőkben az okos gazdálkodást biztosítottuk.

1879. évi erdőtörvényünknek az a hiánya, hogy az erdők megosztása és eldarabolása elé korlátokat nem állított, erdőállományunk tekintélyes részét rendszeres gazdálkodásra nem alkalmas foszlányokra szaggatta szét.

A világháború különleges gazdasági viszonyai között erdészeti jogszabályaink hiányossága különösen érezhetővé vált. A faárakban beállott rendkívüli áremelkedés, továbbá a mezőgazdasági terményekben mutatkozott nagy kereslet az erdőtulajdonosokat arra ösztönözte, hogy erdejüket minél nagyobb mértékben kitermeljék és hogy mezőgazdasági művelésre erdejükből újabb és újabb területeket irtsanak ki. Ez az általános törekvés erdőállományunkat rendkívül nagy mértékben veszélyeztette s a baj bekövetkezését csak azzal tudtuk elhárítani, hogy a kormány mind a fahasználatokat mind az erdőirtást a magánerdőkre nézve is hatósági engedélyhez kötötte.

Erdőállományunk mennyiségi és minőségi leromlása történelmi határaink között a faszükséglet fedezése szempontjából érezhető kárt nem okozott, de szinte pótolhatatlan kárt szenvedtünk azáltal, hogy az erdő olyan területekről is eltűnt, amelyeken a faállománynak talajvédő szerepe volt és hogy az erdők kipusztításának káros következménye egyes vidékeken már a tenyészeti viszonyok leromlásában is jelentkezett.

Történelmi területünknek megcsonkítása országunkat erdőgazdaságilag különösen súlyos helyzetbe juttatta. Erdőállományunk 84%-át elvesztettük, mégpedig éppen a legértékesebb és a legnagyobb évi fahozamot szolgáltató erdőállományunkat. E veszteség következtében erdőállományunk az $^1/_6$-ára, évi fahozamunk pedig $^1/_{10}$-ére apadt; míg történelmi határaink között egy lakosra 0.70 kat. hold erdő és 1.30 m^3 évi fatermés esett, ma már csak 0.22 kat. hold és 0.30 m^3 a fatermés lakosonkénti aránya. Nagymagyarországon az évi fakivitelünk 70 millió pengő értéket tett ki; ezzel szemben Csonkamagyarország átlagosan évi 93 millió pengő értékű fabehozatalra szorul, ami erősen felülmulja azt az értéket, amelyet évi búzakivitelünk képvisel.

Különösen kedvezőtlen a helyzetünk amiatt is, hogy az ország megcsonkítása következtében felfokozva jelentkeznek azok a hátrányok, amelyeket erdőtörvényünk gyengesége idézett elő. Minthogy ugyanis a nem feltétlen erdőtalajon álló erdők legnagyobbrészt az Alföldön foglaltak helyet, kipusztításuk következtében éppen az Alföld szenvedett legjobban, ahol a tenyészeti viszonyok már a korábbi erdőtlenség mellett sem voltak kedvezők.

Erdőtörvényünk gyengeségének tudatában a földmívelésügyi minisztérium már a világháború előtt foglalkozott azzal a tervvel, hogy erdészeti alaptörvényeinket új erdőtörvénnyel cseréli fel. 1916-ban el is készült egy új erdőtörvénytervezet, amely azonban a világháború miatt nem került a törvényhozás elé. A világháború után bekövetkezett tarthatatlan helyzet sürgős cselekvést követelt. A rendezés munkája 1923-ban indult meg négy erdészeti törvény, nevezetesen az erdészeti igazgatásról szóló 1923. évi XVIII., az alföldi erdőtelepítésről szóló 1923:XIX., az országos erdei alapról szóló 1923:XX. és az erdőbirtokhitelről szóló 1923:XXI. törvénycikk megalkotásával.

Az 1923:XVIII. törvénycikk az erdészeti igazgatás egyszerűsítését és egységesítését kívánta megoldani. Megszüntette az állami erdőfelügyeletet ellátó erdőfelügyelőségeket, az államerdészeti kezelést ellátó állami erdőhivatalokat és járási erdőgondnok-

ságokat, továbbá az állami erdőgazdaságokat kezelő erdőigazgatóságokat, főerdőhivatalokat, erdőhivatalokat és erdőgondnokságokat; helyükbe erdőigazgatóságokat és ezeknek alárendelve, erdőhivatalokat szervezett és az erdészeti igazgatási összes feladatok ellátását ezeknek a szerveknek a hatáskörébe utalta.

Az 1923. évi erdészeti törvények közül különösen nagy közgazdasági jelentősége van a XIX. törvénycikknek, amely lehetőséget ad arra, hogy az Alföldön új erdőket telepíthessünk és gazdasági fásításokat (szélfogó pászták, facsoportok, útmenti és határmenti fasorok, tanyai fásítás) létesíttessünk a törvény megjelölése szerint „a magyar Alföld mezőgazdasági termelésének előmozdítása, továbbá az egészségügyi és klimatikus viszonyok megjavítása érdekében, valamint a lakosság faszükségletének fedezése céljából". Jelentős célkitűzéseket foglaltak azonban magukban az 1923:XX. és XXI. törvénycikkek is.

Az 1923. évi erdészeti törvények az erdészeti kérdések gyökeres rendezése céljából tervbevett törvényalkotási sorozatnak csupán előljárói voltak. Erre lehet következtetni az 1923:XVIII. törvénycikk indokolásából, amely azt az ígéretet tartalmazza, hogy az „erdők fenntartásának minden erdőbirtokos erdejére kiterjedő egyforma biztosításáról", külön törvényjavaslat fog gondoskodni. Ez az ígéret azonban beváltásra nem került és mert az erdőrendészetnek éppen a legfontosabb és a legégetőbben sürgős kérdése maradt rendezetlenül, az 1923. évi törvények a hatálybalépésük idején fennállottnál kedvezőbb helyzetet nem teremtettek, sőt abban a vonatkozásban még romlott a helyzet, hogy mivel az erdészeti igazgatásról szóló törvény és az 1879. évi erdőtörvény között a szigorú összhang nem volt meg, az erdészeti közigazgatás menetében gyakori zökkenések támadtak.

Az erdők fenntartásáról szóló alaptörvényünk hiányossága természetesen évről-évre fokozódó erővel vált érezhetővé s a hátrányok egyébként is mind erősebben jelentkeztek. Ez késztette Mayer János földmívelésügyi minisztert arra az elhatározásra, hogy erdőtörvény-tervezetnek az elkészítését rendelje el. A tervezet elkészítésére, a jelen sorok írója kapott

megbízatást, anélkül azonban, hogy a szabályozandó anyag megállapítása, valamint az irányelveknek és a megszerkesztés alaki módjának megválasztása tekintetében korlátok állíttattak volna elém. Mindezek tekintetében teljesen szabad kezet kaptam.

A nehéz, hatásában szerteágazó és igen sok érdeket érintő rendezési munkához csak megfelelő óvatossággal lehetett hozzákezdeni s így indokolt volt a munkamenetnek az az iránya, hogy a kormányhatalom a rendezés irányelvei tekintetében véglegesen csak akkor döntsön, ha az erdőgazdasági közérdek követelményeit és az érdekeltségeknek e követelmények irányában való állásfoglalását előzőleg már megismerte és mérlegelte. Az óvatosság ezen a téren annál is inkább indokolt volt, mert 1916-ban, amikor egy korábbi erdőtörvénytervezet készült, még csak meg sem kísérelték a tervezetnek azokra az irányelvekre felépítését, amelyeket az erdőgazdasági közérdek tökéletes biztosítása megkövetelt volna, tartani lehetett ugyanis attól, hogy ilyen törvény nem talál kedvező fogadtatásra. Mellőzték az erdők fenntartásának szigorúbb alapon való biztosítását 1923-ban is, nyilvánvalóan ismét csak az előreláthatóság nehézségek miatt. Minthogy nem lett volna kívánatos, hogy a helyes út követését az említett aggály ezúttal is befolyásolja, feladatom megoldásánál az erdőgazdasági közérdek biztosítását szigorú alapokon igyekeztem megvalósítani, egyúttal azonban olyan módokat alkalmaztam, amelyek a gyakorlatban már eddig is hatályosaknak bizonyultak. Mai viszonyaink között és a rendezés szükségének tizenkettedik órájában csak a feltétlenül biztos és hatályos módok alkalmazása lehetett indokolt.

Munkámban egyébként a következő irányelveket állítottam magam elé.

1. Az új törvény erdészeti törvénykönyv legyen, amely az összes erdészeti jogszabályokat felölelje és a természetvédelem, valamint a természetjárás (turistaság) szabályozására is kiterjedjen. Az erre vonatkozó indokokat a törvényjavaslathoz készített indokolásban bőven kifejtettem, az okok megismétlését itt tehát mellőzhetem.

2. Az erdők fenntartását és az okszerű erdőgazdálkodást hatályos szabályokkal általánosan kell biztosítani. Ennek megfelelően meg kell szüntetni erdőtörvényünknek az erdők között tett megkülönböztetéseit, mégpedig mind a talajminőség szerinti megkülönböztetést (feltétlen és nem feltétlen erdőtalajon álló erdők), mind a tulajdonjogi minőség

szerinti megkülönböztetést (korlátolt forgalmú és magánerdő, helyesebben üzemtervszerű kezelésre rendelt és üzemtervszerű kezelésre nem rendelt erdő). Ebben a keretben általánosan el kell rendelni az erdők fenntartását, továbbá az erdők üzemtervszerű kezelését, nemkülönben a szakszerű kezelést is abban a mértékben, amint azt a gazdálkodási észszerűség megköveteli.

3. Szigorú rendelkezésekkel szabályozni kell az erdők megosztását.

4. Egységes alapon kell szabályozni a leromlott vagy leromlásnak indult területek (kopár, vízmosásos és futóhomokterületek) beerdősítését és gondoskodni kell az ilyen területeken megtelepített erdők állandó fenntartásáról és szakszerű kezeléséről.

5. Kötelezővé kell tenni a közös legelőknek legelőgazdasági érdekből szükséges beerdősítését, valamint véderdő megtelepítését ott, ahol arra szükség van.

6. Mindezekkel az erdőtelepítésekkel összhangba kell hozni az alföldi erdőtelepítéseket (1923:XIX. törvénycikk), valamint a fürdőövezetek erdősítéseit. (1929:XVI. törvénycikk.)

7. Új elvi alapokon kell szabályozni az erdei kihágásokat.

8. A közös legelőkről szóló 1913:X. törvénycikk elvi alapjainak megfelelően kell szabályozni a volt úrbéreseknek, a közbirtokosságoknak és a telepeseknek, mint erdőbirtokosoknak a jogviszonyait.

9. Rendezni kell végül mindazokat az erdőgazdasági szempontból fontos kérdéseket is, amelyeknek rendezetlensége vagy meg nem felelő szabályozása a gyakorlati életben érezhető kárt okoz; így például lehetővé kell tenni az erdő belsejében lévő olyan területrészek kisajátítását, amelyeken nincs erdő és az erdőre nehezedő használati szolgalmak megváltását; meg kell akadályozni, hogy ilyen szolgalom ezentúl létesüljön; erdő kisajátítása esetében gondoskodni kell az erdőgazdasági érdekek megóvásáról; a közutak védőpásztáinak kihasítását úgy kell szabályozni, hogy az erdőpusztítássá el ne fajuljon.

Feladatom megoldásánál nem törekedtem felesleges újításokra; eddigi jogszabályainkból átvettem mindazt, ami a gyakorlatban helyesnek és célravezetőnek bizonyult, új utat pedig csak ott kerestem, ahol az eddigi út nem vezetett célhoz. Ahol új területeket kellett szabályozni, a gyakorlati életben könnyen alkalmazható, egyszerű, de hatályos megoldást kerestem. A tulajdonosokra háruló kötelességek megállapításánál a legmesszebbmenő méltányosságra törekedtem, de viszont arra is gondot kellett fordítanom, hogy az elkerülhetetlen esetekben és mértéken túl az államra se háríttassanak terhek. Általában az arany középúton igyekeztem maradni, kerülve minden túlzást akár az egyik, akár a másik irányban.

A közérdekű erdőtelepítések szabályozásánál súlyt vetettem arra is, hogy erdőállományunk növelése végett a kötelező erdőtelepítések köre lehetőleg kibővittessék, továbbá, hogy a hatóság necsak a jelenleg már leromlott területek beerdősítését rendelhesse el, de ezzel a jogával szükség esetében bármikor élhessen, ha a termőtalaj leromlása erre alapot ad. Ezzel ösztönző hatást is kívántam biztosítani arra, hogy a földtulajdonosok földjük művelésénél a termőtalaj fenntartására ezentúl nyomatékosan gondot fordítsanak.

Némely oldalról kifogásolták az anyag kodexszerű feldolgozását azzal az érveléssel, hogy több kisebb törvénynek az áttekintése és kezelése könnyebb és a később szükséges módosítások is könnyebben vihetők keresztül apró törvényeken. Én homlokegyenest ellenkező nézeten vagyok. Lakóház építésénél szintén okoskodhatnánk úgy, hogy minden szobát külön építünk meg, mert így később könnyebben tudjuk a térfogatot átépítéssel megváltoztatni és talán azért is, hogy tüzveszély esetében könnyebben védekezhessünk. Nem hiszem azonban, hogy ilyen lakásnak kellemes lenne a használata. A kérdésnek egyébként azzal a részével, hogy összetartozó anyagnak a feldolgozása a kezelés tekintetében egy törvényben vagy apró törvényekre szétforgácsoltan előnyös-e, szükségtelen foglalkoznom, mivel az erdőkről és a természetvédelemről szóló 1935:IV. törvénycikkel foglalkozó jelen cikksorozatban Némethy Károly dr. és Némethy Imre dr. magasértékű jogi fejtegetései ezt a kérdést is behatóan tárgyalják.

A későbbi módosítások megkönnyítésének szempontját számításaimból teljesen kiküszöböltem. Olyan jogi területen, ahol a fejlődés gyors ütemben teremt a helyzetben változásokat, helye lehet annak, hogy a helyzetváltozásnak megfelelő jogszabálymódosítás lehetőségével már előre számoljunk. Az erdőgazdaság azonban konzervatív jellegű; itt a fejlődési fokok között nagy időbeli különbségek vannak és ezért a tör-

vény rendelkezéseinek módosítására vagy kiegészítésére csak hosszú idő multán lehet szükség.

Az apró törvényekre való szétforgácsolásnak a rendszerét az erdészet egyébként már kipróbálta és alkalmazásáról igen rossz tapasztalatot szerzett. Az 1923. évi erdészeti törvényalkotásoknál négy törvény született meg, a tervbevett és beigért legfontosabb erdőfenntartási törvény azonban „tollban maradt"; de „tollban maradt" a természetvédelmi törvény is, holott az 1923:XVIII. törvénycikk már jóelőre rendelkezik a természetvédelem szolgálatának ellátásáról is, kimondván, hogy azt az erdőigazgatóságok látják el, bár egyetlenegy magyarázó mondattal sem tisztázza, hogy voltaképpen mi a természetvédelmi szolgálat. A szétforgácsolásnak tehát az volt a következménye, hogy a legfontosabb kérdések rendezése teljesen elmaradt. Az egyéb okok mellett ez a tapasztalat is megerősített abban a felfogásomban, hogy a szabályozásnak egyetlen törvényben összefoglalása mindenképpen helyesebb, mint a szétforgácsolt szabályozás.

Kifogás merült fel arra nézve is, hogy az új erdőtörvény az erdőrendészeti áthágás különleges rendszerét továbbra is megtartja. Ez a kifogás hangsúlyozza, hogy kihágási cselekményeknek ilyen megkülönböztetése büntetőjogunkban teljesen egyedülálló és tarthatatlan. Ezzel a felfogással a leghatározottabban szembe kellett helyezkednem, mert erős meggyőződésem szerint éppen a mai emelkedett és fejlett büntetőjogi gondolkodásunk szól ellene annak, hogy egyes erdőrendészeti szabályoknak az új törvényben erdőrendészeti áthágásként szabályozott megsértését kihágásnak minősítsük és figyelmen kívül hagyjuk azt az igen éles különbséget, amely ilyen szabálysértés és jellegzetes kihágási cselekmények között mutatkozik. Nézetem szerint nem abban van a hiba, hogy ez a megkülönböztetés az erdőrendészetben megvan, de abban, hogy másutt nincs meg. Erős meggyőződéssel állíthatom, hogy az 1879. évi erdőtörvényünknek éppen az erdőrendészeti áthágásokról rendelkező része az, amely ezt a törvényt korának merev büntetőjogi felfogásából kiemelte és a fejlődés útján korát több évtizeddel megelőzte. De nem igazolja a teoretikus elgondolásból származó aggodalmat a gyakorlati tapasztalat sem, hiszen az erdőrendészeti áthágások rendszerének már öt évtizedet meghaladó multja van s nem tudok olyan esetről, — pedig ebből az öt évtizedből negyedfél évtized óta vagyok államérdészeti szolgálatban, — hogy ez alatt a hosszú idő alatt csak egyetlenegyszer is valami visszásság származott volna abból, mert áthágásnak minősülő cselekményt nem lehetett kihágásként büntetni. Mindezek mellett nagy megnyugvással kell megállapítanom, hogy a támasztott kifogást az igazságügyminiszterium sem tette magáévá és az erdő-

rendészeti áthágás rendszerének a fenntartása mellett foglalt állást.

Foglalkoznom kell itt még a természetvédelem kérdésével is és magyarázatát kell adnom azoknak az okoknak, amelyek arra indítottak, hogy az erdőtörvény megalkotásával kapcsolatosan a természetvédelem szabályozását is javasoljam, illetőleg hogy az erdőtörvény tervezetébe a természetvédelem szabályozását is befoglaljam.

A természetvédelem kérdése hazánkban már negyedik évtized óta vajudik anélkül, hogy a védelem érdekében valamelyes törvényes intézkedést csak meg is kíséreltek volna. Kétségtelen, hogy a kérdés megérlelésére és a természetvédelem nagy ügyének társadalmi népszerűsítésére idő kellett s az is kétségtelen, hogy az ebben az irányban kifejtett tevékenységet igen szükségesnek és magas értékűnek kell minősítenünk, de viszont ahhoz nem férhet kétség, hogy az anyag már a világháború előtt is eléggé érett volt a végleges rendezésre, a halogatás tehát nem volt indokolt. A háború utáni évtized alatt mindenesetre bőséges időt és alkalmat lehetett volna találni a természetvédelmi törvény megalkotására; a közbeeső 1923. évi törvény alkotási alkalmat is igen okszerűen és időszerűen lehetett volna ennek a nagyon fontos szabályozásnak a végrehajtására felhasználni. Sajnos azonban, hogy az idő és az alkalmak elfutottak anélkül, hogy a kérdés törvényes megoldása felé csak egy lépést is tettünk volna; legalább két évtizeden át helyben tapostunk, s nem volt bátorságunk ahhoz, hogy ebből a taposásból egy erélyesebb lépéssel kilépjünk. Ezt a tétovázást pedig annál inkább kifogásolhatjuk, mert természeti ritkaságaink pusztítása ez alatt sem szünetelt és nem volt törvényes módunk a pusztítás megakadályozására.

Ez volt a helyzet 1928-ban, amikor az erdőtörvénytervezet elkészítésére megbízást kaptam. Az időpont nagyon alkalmasnak mutatkozott a természetvédelem szabályozására, mert számítani lehetett arra, hogy az erdőgazdasági szabályozás nehéz súlya mellett a könnyebb súlyú természetvédelmi szabályozás is előre juthat és súlyos hibát követtem volna el, ha az alkalmat én is elszalasztom és nem keresek módot és lehetőséget arra, hogy az erdőgazdasági kérdések rendezésével kapcsolatban a természetvédelem törvényes szabályozását is tető alá hozzuk.

Ezek az okok indítottak arra, hogy az erdőtörvénytervezetbe külön cím alatt a természetvédelem szabályozását is felvegyem.

Bár kétségtelen, hogy a természetvédelem külön törvénynek is lehetett volna tárgya, én mégis az

erdőtörvényben való szabályozást szorgalmaztam, mert így könnyebben láttam elkerülhetőknek azokat a visszásságokat, amelyek elkülönítetten való szabályozás esetében bekövetkeznének. Ha ugyanis a természetvédelmi terület az erdőtörvény hatálya alá eső területen jelöltetik ki, külön szabályozás esetében a természetvédelmi területen kétféle hatóság és kétféle végrehajtó szervezet kétféle törvény alapján járt volna el és a károsító cselekmények is másféle büntető szabályok alá estek volna a természetvédelmi területen, mint a területet körülzáró erdőterületen. Ezekkel a visszásságokkal pedig annál inkább kellett számolni, mert a természetvédelem tárgyai túlnyomóan erdőterületen vannak. Igaz ugyan, hogy ezeknek a nehézségeknek elkerülésére elkülönített szabályozás mellett is lehetne alkalmas megoldást találni, de még így is megmaradnának a kétféle törvény alapján való igazgatás nem csekély hátrányai.

Mindezeket a hátrányokat az egy törvényben való szabályozással ki lehetett küszöbölni anélkül, hogy ez a természetvédelem érdekeit a legcsekélyebb mértékben is sértené. Az együttszabályozást egyébként az is megkönnyítette, hogy a természetvédelem végrehajtó feladatát az államerdészeti szervezet hatáskörébe utalhattuk, amire pedig azért kellett súlyt helyezni, mert ez a szervezet a természetvédelmi feladatokat az erdészeti feladatokkal együtt láthatja el s így a természetvédelem ellátása külön kiadást alig fog okozni.

A természetvédelem szabályozása módjának és terjedelmének meghatározása nagy körültekintést kívánt, mert a mellett, hogy a védelem hatályos legyen, arra is szigorúan kellett törekedni, hogy a védelem érdekében tett használati korlátozások a gazdasági élet rendes menetét feleslegesen ne hátráltassák. Ezért a védelem anyagát gondos vizsgálatnak kellett alávetni, hogy kirostáljuk belőle a túlzásokat. Aligha lett volna okszerű pl. — tett kifogás alapján — a telefonvezetékek mentén álló fák védelme érdekében a vezetékre hajló faágak levágásának tilalmát kimondani, mert ilyen intézkedés végeredményében a telefonvezetékek teljes szabaddátételét kényszerítette volna ki, ami pedig tömeges faállománypusztítást eredményezett volna.

A megóvásra érdemes természeti tárgyak és alakulatok tekintetében a védelem módjának megválasztása különösebb nehézséget nem okozott, mivel ezeknek az anyagértéke és használati értéke rendszerint csekély s így gazdasági hasznosításuk teljes eltiltásával sem éri a tulajdonost számottevő veszteség. Nehéz volt azonban megtalálni a tájvédelemnek azt a helyes irányát, amelynél a cél megvalósítása biztosítva legyen anélkül, hogy a területeket a gazdasági használatból ki kellene vonni. Az ú. n. nemzeti parkok léte-

sítésének a gondolatát már eleve el kellett vetni, mert közgazdasági és adópolitikai okokból súlyos károkat okozott volna, ha nagyobb területeket a gazdasági hasznosítás köréből kivontunk volna, de el kellett vetni amiatt is, mert a területek megszerzéséhez szükséges anyagi eszközöket aligha tudtuk volna előteremteni.

Abból az elgondolásból kiindulva, hogy a tájvédelemnek nem mindenütt van különösebb fontossága, tehát nem minden területre nézve kell védelmi intézkedést tenni, önként jelentkezett az a megoldási mód, hogy a tájvédelmet csak olyan körzetekre szorítsuk, ahol a tájszépség fenntartása különösebben indokolt és hogy a védelem csak arra irányuljon, hogy a körzetbe eső földterületek használási módját a hatóság a célnak megfelelően megszabhassa. Ilyen szabályozás alapján a cél sikeresen megvalósítható anélkül, hogy a területek használását teljesen el kellene tiltani. Előnye ennek a megoldásnak az is, hogy tökéletesen rugalmas, mert a célravezető intézkedésekre minden helyzetben és időben módot ad, sőt azt is lehetővé teszi, hogy a természeti táj szépségét a művelési és használási módok céltudatos megállapításával fokozhassuk is, aminek a gyakorlati jelentősége akkor fog mutatkozni, ha korábbi hibákat kell a természeti tájhatás érdekében rendbehozni.

A természetvédelem keretébe a vadon tenyésző állatok védelmének egységes rendezését is be kellett foglalni, hogy az ez irányban jelenleg fennálló zavart és jogbizonytalanságot megszüntessük. A zavar és bizonytalanság annak volt a következménye, hogy a hasznos állatok védelméről két törvény: a mezőgazdasági és a vadászati törvény rendelkezett, míg a ritkaságuknál fogva védelemre szoruló állatok védelmére külön törvényes alap egyáltalában nem volt s ennek ellenére is tettünk ilyen irányú védelmi rendelkezéseket, mégpedig hol a mezőgazdasági, hol a vadászati törvény alapján. Az állatok védelmére nézve a törvénybe felvett rendelkezések ezt a zavart teljesen megszüntetik és módot adnak arra, hogy a védelem egysége minden tekintetben biztosítva legyen.

A rendelkezések nemcsak a hasznos állatoknak és a ritka állatfajoknak a védelmére terjeszkednek ki, de a vadon tenyésző állatok általános védelmére is annyiban, hogy a források, patakok és tavak vizének bemocskolását, valamint a forrásoknak olyan átalakítását tiltják, amelynek következtében az állat ivóvízhez nem juthatna.

Mindezekből láthatjuk, hogy a természetvédelmi szabályozást alapos megfontolás és céltudatosság szülte, a szabályozás az anyagot teljes egészében felöleli, nincs tehát okunk aggodalmaskodni a fölött, hogy a szabályozás nem külön törvényben foglal helyet.

Ezekben kívántam erdőgazdaságtörténetünket vázlatosan ismertetni és egyúttal rávilágítani azokra a szempontokra és nehézségekre is, amelyekre az erdőkről és a természetvédelemről szóló új törvényünk irányelveinek megállapításánál és rendelkezéseinek kidolgozásánál figyelemmel kellett lenni. E megvilágítások hozzásegítik az olvasót, hogy az erdőkről és természetvédelemről szóló új törvénynek hatalmas gazdasági jelentőségét felismerje és érdeme szerint értékelje.

Nem mulaszthatom el még annak a megemlítését, hogy a törvényt mind a közvélemény, mind a természetvédelemben érdekelt tudományos és társadalmi egyesületek, valamint a törvényhozás is örömmel és teljes megértéssel fogadták. De örömmel fogadták, sőt megalkotása körül tevékenyen közre is működtek maguk az erdőbirtokosok is, ami különösen megnyugtató, mert arra mutat, hogy erdőbirtokosaink már eljutottak annak a felismerésére, hogy az erdőgazdálkodásban a közérdekű szempontoknak érvényesülniök kell és hogy az erdőtörvény, bár a közérdek biztosítására van szánva, végeredményben az erdőtulajdonos helyesen értelmezett érdekeit is szolgálja.

Az a kedvező fogadtatás, amelyben ez a törvényünk részesült és az az általános támogatás, amely megalkotását segítette, megerősíthet abban a reményünkben, hogy ez a törvény a magyar gazdasági élet igényeit teljes mértékben ki fogja elégíteni.

Az erdőkről és a természetvédelemről szóló uj törvény összefoglaló ismertetése.

Irta: *Némethy Imre.*

Az erdőkről és a természetvédelemről szóló 1935:IV. törvénycikk háromszáztizenöt §-ból álló terjedelmes kódex, amely az 1879:XXXI. törvénycikkbe iktatott erdőtörvénytől kezdve, hatályon kívül helyezi mindazokat a rendelkezéseket, amelyek az erdők tekintetében a legújabb időkig fennállottak. Egyetlen kivétel ebből a szempontból az alföldi erdők telepítéséről és fásításáról szóló 1923:XIX. t.-c. 1. és 3. §-a, továbbá 2. §-ának nagyobb része, amelyek a most folyamatban levő alföldi erdőtelepítésre nézve tartalmaznak rendelkezéseket. Ezeket a rendelkezéseket a törvény hatályban tartja mindaddig, amíg az 1923:XIX. törvénycikk alapján helye lesz annak, hogy alföldi területek erdőtelepítésre vagy fásításra kijelöltessenek. Olyan rendelkezéskről van a fentérintettekben szó, amelyeket az új kódexbe beilleszteni azért nem volt kívánatos, mert valószínű élettartamuk sokkal rövidebb, mint a legalább is számos évtizednyi élettartamra szánt új erdőtörvénynek.

Az új erdőtörvény címe, mint említettem, *az erdőkről és a természetvédelemről* szól. A törvény tárgyának ekként kifejezésre jutó meghatározásával később, a természetvédelem kérdésével kapcsolatban fogok bővebben foglalkozni.

A törvény tíz címre oszlik. Az erdők fenntartásáról és az erdőgazdálkodásról szóló első cím (1—74. §.) — hat fejezetben — az erdők meghatározására és nyilvántartására, az erdőgazdálkodás általános

szabályaira, az erdők védelmére, az erdőgazdasági üzemtervekre, az erdőgazdálkodás szakszerű ellátására és az erdőgazdasági személyzetre, végül az erdők államerdészeti kezelésére vonatkozó rendelkezéseket tartalmazza.

A mindössze tíz §-ból álló második cím (75—84. §.) az erdők megosztásáról szól; olyan kérdések szabályozására terjed ki, amelyek egyáltalában nem voltak az 1879:XXXI. törvénycikkbe foglalt erdőtörvény tárgya.

Az erdei termékek szállításáról szóló harmadik cim (85—125. §.) két fejezete közül az egyik fejezet az erdei termékeknek szárazföldön való szállításáról, a másik a tutajozásról és fausztatásról rendelkezik. Ennek a második fejezetnek a trianoni Magyarországon — sajnos, — nincs nagyobb gyakorlati jelentősége, de bizonyára általános helyeslésre fog találni, hogy a kódexszerű teljességre törekvő új törvény nem vállalkozott ezen a téren keserű lemondásra, hanem az 1879:XXXI. törvénycikkben is már szabályozott tutajozás és fausztatás kérdését, a gazdasági élet és a forgalom mai fejlettségi fokának figyelembevételével, gondosan, rendszeresen és részletesen szabályozta.

A törvény negyedik címe (126—145. §.) a közérdekü erdőtelepitések szabályait, ötödik cime (146—211. §.) — négy fejezetben — az erdőbirtokossági társulatokról szóló rendelkezéseket tartalmazza. Az erdőbirtokossági társulatokra vonatkozó szabályok jelentős mértékben figyelemmel vannak az 1913:X. törvénycikkben szabályozott legeltetési társulatok tekintetében hatályban lévő rendelkezésekre, de természetesen számbaveszik az erdőgazdasági különleges szempontokat. Az ötödik cim első fejezete az erdőbirtokossági társulatok megalakulásáról, második fejezete az említett társulatok jogviszonyairól és hatásköréről, harmadik fejezete a társulatok szervezetéről, negyedik fejezete pedig működésük felügyeletéről és ellenőrzéséről rendelkezik.

A törvény hatodik címe (212—225. §.) a természetvédelem joganyagát foglalja magában. Mindössze tizennégy §-ból áll ez a cím, a törvénynek azonban ez egyik legfontosabb és legérdekesebb része.

Számos külföldi törvényhozás már régebben szükségesnek látta ritkaságuk vagy egyéb ok miatt fennálló különleges (hagyományos, történeti, tudományos vagy természeti szépségként való) jelentőségüknél fogva védelemre érdemes természeti tárgyaknak (tájak, tájrészek, földtani alakulatok, folyó vizek, tavak, állatok, növények) kellően szabályozott védelmét. Nagymagyarország természeti kincsei kétségtelenül megérdemeltek volna ilyen fokozott védelmet az ősi határok között élő Magyarország törvényhozása, kormányzata, hivatalos szervezete és közönsége részéről. A trianoni határok közé szoritott mai Magyarország nagyon megfogyatkozott természeti kincsekben, de nem kevésbbé jelentős dolog a megmaradt természeti értékeket oltalmazni és megismerésüket a fenntartás védelmének a szellemében biztositani.

A törvénynek ez a hatodik címe hazai jogunkban töretlen úton halad a természetvédelem szabályozásában. Fontos alapelveknek megállapítása és a keretek részletes meghatározása mellett a m. kir. kormányt, illetőleg az érdekelt minisztereket, — elsősorban a földmivelésügyi minisztert — hatalmazza fel a természetvédelem részletes szabályainak a megállapítására. Ezzel kapcsolatban a törvénynek gondja van arra, hogy a természet élvezete (a természeti helyek felkeresése és az ilyen helyeken való tartózkodás) tekintetében is olyan rendezés következzék be, amely megfelel a természetvédelem céljainak és ezek szellemében összhangzatosan figyelembeveszi a gazdálkodás, közlekedés, testedzés (turistáskodás) és vadászat szempontjait.

A természetvédelem és turistáskodás igen jelentékeny részben terjed ki erdőterületekre. Ez alaposan indokolja a természetvédelemnek az erdőtörvény keretei közt való szabályozását. De az erdőgazdálkodás szabályai és az erdőre vonatkozó tulajdoni korlátozások általában véve is nagymértékben természetvédelmi jelentőségüek, mert hiszen az erdőknek, mint nemzetgazdasági, egészségi (éghajlati) és sok más szempontból jelentős vagyonnak védelme formájában igen nagy fontosságu természetvédelmet fejeznek ki. Kétségtelen, hogy az erdőkre általában

vonatkoztatott természetvédelem lényegesen eltér — céljai és szempontjai tekintetében — a törvény most tárgyalt hatodik címében szabályozott, szorosabb értelemben (műértelemben) vett természetvédelemtől. A szoros kapcsolat azonban megvan a most tárgyalt két jogterület közt és ezt a hatóságokra és általában a szervezetre vonatkozó szabályozásban is ki lehet aknázni. A kifejtettek szellemében mindenesetre indokolt, hogy a természetvédelem szabályozása az erdőtörvényben talál helyet, de indokolt az is, hogy a törvény címében az erdőkről és a természetvédelemről szól.

Az 1935:IV. törvénycikk hetedik címe (226—238. §.) az erdőrendészeti hatóságokról, a közigazgatási jogorvoslatokról, egyes kérdésekben a bírói út igénybevételéről és az erdészeti közigazgatás szervezetéről rendelkezik. Ez a cím szabatosan elhatárolja az erdészet hatósági és üzemi közigazgatását, az önkormányzat tiszteletének szellemében megállapitja a közigazgatási szervezetet és részletesen meghatározza az erdészeti közigazgatás kettős (hatósági és üzemi) elágazásának kapcsolatait. Biztositva van az erdőtörvényben szabályozott jelentős kérdésekben a közigazgatási birósági jogvédelem (230. §) és külön kiemelést szükségessé tevő rendelkezés (237. §) Országos Erdőgazdasági Tanácsnak abból a célból felállítása, hogy ez a Tanács az erdészeti közigazgatásban az erdőgazdasági közérdek és az erdőtulajdonosok érdekei között az összhang biztositása végett a földmivelésügyi miniszter véleményező szerveként járjon el.

A törvény nyolcadik címe (239—286. §) a büntető rendelkezéseket tartalmazza. A cím első fejezete fentartja és a mai jogélet és gazdasági viszonyok szellemében szabályozza az erdőrendészeti áthágásoknak már az 1879:XXXI. törvénycikkben kodifikált intézményét. A második fejezet az erdei kihágások meghatározását, büntetésének szabályait, az erdei kihágással okozott károk megtérítésére vonatkozó rendelkezéseket és az erdei kihágások eseteiben irányadó eljárás szabályait foglalja magában.

A kilencedik cim (287—291. §) nagyrészt szósze-

rint veszi át a kodexbe az 1923:XX. törvénycikknek az Országos Erdei Alapról szóló rendelkezéseit.

A tizedik cím (292—315. §) a vegyes, átmeneti és zárórendelkezések keretében értelmező szabályokat, adómérséklést, adómentességet és illetékmentességet megállapitó, a fürdőtörvényt (1929:XVI. t.-c.) és az uttörvényt (1890:I. t.-c.) módosító, megváltási és kisajátítási jogra, bányászatra, erdőgazdasági közösségek alakitására, kötvénykibocsátásra, erdőingatlan elidegenitésére, csere-erdőtelepítésre, átmeneti fahasználatokra és átmeneti erdészeti személyzeti létszámra, az alföldi erdőtelepítésre és fásításokra, végül a korábbi jogszabályok hatályon kivül helyezésére és a törvény végrehajtására vonatkozó rendelkezéseket foglal magában.

Az új törvénnyel hatályon kívül helyezett jogszabályok köréből az 1879:XXXI. törvénycikkbe foglalt erdőtörvény tekintetében azt emeljük ki, hogy az új törvénynél kerekszámban száz (pontosan 102) §-szal kisebb terjedelmű ez a törvény annakidején kétségtelenül igen értékes alkotás volt, amit az is bizonyít, hogy az új törvény tartalma — az erdők megosztása és a természetvédelem uj joganyagának, továbbá az erdőbirtokossági társulatokról szóló résznek a kivételével — nagybanegészben megfelel az 1879:XXXI. törvénycikk cimeiben és fejezeteiben kifejezésre jutó tartalomnak. Az erdőbirtokossági társulatokra vonatkozó joganyag törvényhozási előzményét a községi és némely más erdők és kopár területek állami kezeléséről, továbbá a közbirtokosságok és a volt urbéresek osztatlan tulajdonában lévő, közösen használt erdők és kopár területek gazdasági ügyvitelének szabályozásáról szóló 1898:XIX. törvénycikkben találhatjuk meg. Ezt a törvényt az 1935:IV. törvénycikk éppúgy egész terjedelmében helyezi hatályon kívül, mint az 1879:XXXI. törvénycikkbe iktatott erdőtörvényt, az ártéri rendezés következtében avagy törvényhozási engedély alapján eladott állami erdők faállományáért befolyó pénz felhasználásáról szóló 1884:XXVI. törvénycikket, az erdészeti igazgatásról szóló 1923:XVIII., az Országos Erdei Alapról szóló 1923:XX., az erdőbirtokhitelről szóló 1923:XXI.

és — egyes §-ainak átmeneti időre fenntartásával — az alföldi erdők telepítéséről és a fásításokról rendelkező 1923:XIX. törvénycikket. Külön felsorol ezenfelül az 1935:IV. törvénycikk (313. §.) öt másik és pedig a vízjogi, a mezőrendészeti,, a közigazgatási bírósági törvényből, a vízjogi novellából és a fürdőtörvényből hatályon kívül helyezett törvényszakaszokat.

Az uj erdő- és természetvédelmi kódex remélhetőleg legalább annyi ideig marad — alapjaiban és nagyobb részében hatályos törvényként — törvénytárunk értékes része, mint a több, mint félévszázados 1879. évi erdőtörvény volt. A félévszázad előtti kodifikátorok és jogalkotók a tartalom szempontjából nagyon értékes és alaposan átgondolt törvénnyel adtak példát mostani utódaiknak. A joganyag elrendezésében az új törvény természetesen messze az 1879:XXXI. törvénycikk felett áll, mert ez — mint az akkoriban még gyermekkorát élő modern magyar törvényalkotás terméke — tárgyát nem kellő rendszerességgel és igy annyira nehezen áttekinthetően csoportositotta, hogy ez a mai fejlett jogalkotási módszerekkel szemben éles ellentétben van.

Az új erdőjog egyes kiemelkedőbb szabályai.

Irta: *Bezerédj István.*

Az erdőkről és a természetvédelemről" szóló nagyfontosságú új törvényben (az alábbiakban: T.) foglalt *alaki* (eljárási) szabályokkal kívánok ez alkalommal elsősorban foglalkozni, miután az erdőkre vonatkozó anyagi jogszabályokra ebben a könyvben foglalt más dolgozatok terjeszkednek bővebben ki.

A T. nem tartozik a mostan divatozó ú. n. „keret-törvények" közé, vagyis nem csupán néhány szakaszból álló általános felhatalmazást kíván adni a kormánynak bizonyos jogterület vagy intézmény részletes szabályozására; hanem ellenkezőleg: valóságos *kódex,* az erdőkre vonatkozó összes, anyagi és alaki jogszabályoknak háromszáznál is több szakaszból álló tüzetes kodifikálása, amit a rendszeres törvényalkotásnak minden híve és szószólója elismeréssel üdvözölhet. Előnye a T.-nek az is, hogy a korábbi idevonatkozó jogszabályokat mind felöleli, változatlanul vagy módosítva és kiegészítve átveszi, rendszerébe szervesen beilleszti, s ezáltal a törvény alkalmazását nagyon megkönnyiti. Ez az eljárás bizonyára helyesebb, mint egyéb törvényeinkben gyakran tapasztalható az a módszer, mely szerint a régibb törvényeknek csupán egyes szakaszai módosittatnak vagy pótoltatnak uj intézkedésekkel és az uj törvény csakis ezekre a módosuló szakaszokra hivatkozik, a változatlanul maradó régi szakaszokat ellenben fel sem említi. A törvényszerkesztésnek ez az utóbbi módja a törvények kezelését na-

gyon nehézkessé teszi és az eljáró hatóság munkáját, — a régi törvényszakaszok kiböngészésével és folytonos összehasonlitásával, — lépten-nyomon megakasztja. Aki ellenben az új erdőtörvényt fogja kezébe venni és gyakorlatilag alkalmazni, az a törvény világos szerkezetén és logikus beosztásán könnyen, fennakadás nélkül fog végighaladni.

Az új erdőtörvény nagyon mélyen belenyúl az egyéni szabadságba és erősen korlátozza az egyéni tulajdonjog szabad gyakorlását. De ezen nem lehet csodálkoznunk. A világháborut követő és fejleményeiben most is beláthatatlan gazdasági válság minden téren arra kényszeritette az államhatalmat, hogy az egyeseknek gazdasági ténykedését szigoruan ellenőrizze, abba irányitólag, korlátozólag, sőt igen sokszor tiltólag is beleavatkozzék és így megakadályozza azt, hogy az egyénnek — magában véve jogos és normális viszonyok között megengedett — ténykedése a közre nézve kárt vagy veszedelmet okozhasson. Ha valahol, ugy az erdőgazdálkodás terén bizonyára indokolt ez a szigoru hatósági ellenőrzés és beavatkozás, mely különben ezen a téren eddig is megvolt, habár csekélyebb mértékben. Indokolja ezt az erdőknek óriási, közgazdasági, közegészségügyi, éghajlattani, stb. fontossága. Csak el kell olvasni a T. javaslata miniszteri indokolásának azt a részét, amely Csonka-Magyarország erdőségeinek elhanyagolt, szomorú állapotát ismerteti; ez mindenkit meggyőzhet arról, hogy a T.-ben foglalt szigorú rendelkezések menynyire időszerűek s hogy azoknak életbeléptetésével várni nem lehet. Ebből a szempontból nézve a dolgot, az érdekelt erdőbirtokosoknak is bele kell nyugodniok abba, hogy jövőben erdeiknek nem annyira haszonélvezői, mint inkább csak a közérdek szempontjából irányitott és ellenőrzött kezelői fognak lenni!

Tudvalevőleg az új T. hatálybaléptéig érvényben volt erdőtörvény, az 1879:XXXI. t.-c., az erdőknek csupán bizonyos kategoriáinál kívánta meg az üzemterv szerinti kezelést és ezeket helyezte hatósági felügyelet alá; t. i.

egyrészt a feltétlen erdőtalajon álló, másrészt a korlátolt rendelkezésü személyek tulajdonában levő erdőket. Ellenben a szabadrendelkezésü magánszemélyek, kiknek erdeje nem állott feltétlen (vagyis más művelésre nem alkalmas) erdőtalajon, erdejükkel szabadon tehettek, amit akartak, azt tetszésük szerint kezelhették, kivágathatták, másféle művelés alá vehették, anélkül, hogy ebbe a hatóság beleavatkozhatott volna. Ennek a szabadságnak megszoritása először a háboru idejében történt, az u. n. „kivételes meghatalmazás“ alapján kiadott kormányrendeletekkel. Az új T. az *összes erdőket,* melyek mint ilyenek, törzskönyvezve vannak vagy lesznek, akár magánszemélyek, akár közületek tulajdonában vannak, *hatósági ellenőrzés* alá helyezi; előirja az erdőgazdálkodás általános szabályait és elrendeli, hogy minden erdőt rendszeres üzemterv alapján kell kezelni. Ez a rendelkezés természetesen súlyos terhet ró az erdőbirtokosokra; de nagyon megszaporítja az erdőrendészeti hatóságoknak és felügyelő közegeknek tennivalóit is, miért is ennek az erdőhatósági szervezetnek helyes kiépítésére a T. kiváló gondot fordít.

A T. *hetedik címe* szól az erdőrendészeti hatóságokról, a jogorvoslatokról és az erdészeti igazgatás szervezetéről. Miután ezt az utóbbi szervezetet dr. Fluck András kiváló szakszerűséggel, külön részletesen ismerteti, ezuttal én csupán az erdőrendészeti *hatóságokról* kívánok néhány szót szólni. Örömmel állapitom meg mindenek előtt, hogy ennek a fontos és jövőben mindig fontosabbá váló ügykörnek intézésére a T. nem állít fel valami új, állami hatósági szervezetet vagy hivatalokat; hanem elsőfoku erdőrendészeti hatóságnak meghagyja a törvényhatósági közigazgatási bizottság *gazdasági* (egykor: erdészeti) *albizottságát,* tehát az autonómia egy szervét, melynek ez a jogköre a régi erdőtörvényben gyökerezik. Az autonómia hívei megelégedéssel fogadhatják, hogy a már-már halálra itélt és eltöröltetni szándékolt közigazgatási bizottság egyik feladatköre az uj törvény során még ki fog bővülni és fokozott fontosságra fog szert tenni. Másodfoku erdőrendészeti hatóság a földmivelés-

ügyi miniszter, ami megfelel a közigazgatás racionálása során elfogadott kétfoku hatósági rendszernek és az egyfoku fellebbezés elvének. A közigazgatási bizottság gazdasági albizottságának erdőügyi előadója és az albizottság erdőigazgatási hatáskörével kapcsolatos összes erdészeti ügyek előkészítője jövőben is az *erdőfelügyelő* marad, de sem ő, sem az erdőigazgatás középfoku szervei, az erdőigazgatóságok nem gyakorolnak szorosan vett *hatósági* funkciókat. Csak kivételes, sürgős esetekben van feljogosítva az erdőigazgatóság, illetőleg az erdőfelügyelőség egyes, a hatóság jogkörébe tartozó, előzetes intézkedések megtételére, de ezekről is köteles azonnal jelentést tenni az elsőfoku erdőrendészeti hatóságnak. Fontosabb ügyekben az elsőfoku rendelkezés joga a földmivelésügyi miniszternek van fenntartva s itt felmerül az a kérdés: vajjon ezek a fenntartások nem fogják-e fokozni az ugyis tulságos centralizációt? a minisztériumnak adminisztrativ ügyekkel való elhalmozását? nem volna-e tehát célszerübb a minisztériumot ezektől az ügyektől is lehetőleg mentesiteni s ezeket is az alsófoku hatóságra bízni? Ilyen decentralizációra maga a T. is ad példát, a rendkivüli fahasználatok engedélyezésénél, amely elvben és rendszerint a földmivelésügyi miniszterhez tartozik ugyan, de egyes (igaz, hogy csak minimális jelentőségü) esetekben az erdőfelügyelőségek által is gyakorolható.

A T. *jogorvoslati rendszere* általában megfelel a közigazgatási racionálás kívánalmainak és az egyfoku fellebbezés elvének, amelyet legújabban az 1933:XVI. t.-c. iktatott törvénybe. Az elsőfokú erdőrendészeti hatóság határozata ellen fellebbezési joga van, az érdekelteken felül, az erdőigazgatás közegeinek, egyéb érdekelt szakigazgatási hivataloknak és erdőbirtokossági társulatok ügyeiben a társulat vezetőinek is. A T. a közigazgatási bírósághoz intézendő *panaszt* már az elsőfokú hatóság határozatai ellen megengedi. Ez megfelel az 1933:XVI. törvénycikkben kifejezésre jutó annak az álláspontnak, hogy a közigazgatás racionálása során már az elsőfokú határozatok ellen meg kell adni a közigazgatási bírósági panasz jogát, természetesen csak olyan

ügyekben, amelyek a közigazgatási biróság előtti eljárásra egyáltalán alkalmasak (Lásd az 1933:XVI. t.-c. 11. §-ához fűzött min. indokolást). Igaz, hogy ez az elv csak az alsófoku közigazgatási biróságok megszervezésével kapcsolatban fog a gyakorlatban megvalósulni; azonban egy nagy szerves törvény megalkotásánál, mely hivatva van sok évtizeden át érvényesülni, célszerű volt az említett elvet figyelembe venni, mert így nem kell majd az alsófokú közigazgatási biróságok megalkotásakor az uj erdőtörvényt máris módosítani.* A jogorvoslatoknál szokatlan intézkedést tartalmazott a T. javaslatának az országgyűlési tárgyalás során helyes irányban módosított 69. §-a, amely kimondta, hogy az államerdészeti kezelésbe vett erdők után fizetendő kezelési költségjárulékot az elsőfokú erdészeti hatóság veti ki, vagyis a közigazgatási bizottság *gazdasági* albizottsága; ezen kivetés jogossága és mértéke ellen pedig a közigazgatási bizottság *adóügyi* bizottságához lehet fellebbezni. Tehát az a furcsa helyzet állott volna elő, hogy a közigazgatási bizottság *egyik* albizottságától *ugyanannak* a bizottságnak *másik* albizottságához, (melynek esetleg az előbbivel azonos tagjai is lehetnek!), ment volna a fellebbezés. Hogy ilyen rendelkezés nem helytálló, ez, azt hiszem, kétségtelen; helyesbíteni pedig annál könnyebb volt, mert a T. szerint (230. §. első bek. 1. p.) a kérdéses járulék fizetési kötelezettségének és mértékének megállapítása ellen a közigazgatási bírósághoz panasznak van helye. Ki lehetett tehát hagyni a közbeiktatott második fórumot és a fentebb említett közvetlen panaszjog érvényesítésével, közvetlenül az elsőfokú határozat, tehát a gazdasági albizottság határozata ellen lehetett megadni a panaszjogot.

A T. *büntető rendelkezései* (nyolcadik cím) fenntartják az erdőben elkövetett jogtalan vagy káros cselekményeknek azt a megkülönböztetését, amelyet a régi erdőtörvény (1879:XXXI. t.-c.) állított

* A törvényjavaslat eredeti elgondolásával szemben a képviselőház földmívelésügyi, pénzügyi és igazságügyi együttes bizottsága módosította a kérdéses rendelkezést olyan irányban, hogy a közigazgatási bírósághoz az elsőfokú erdőrendészeti hatóság határozata ellen van panasznak helye.

fel. Eszerint *kétféle* ilyen cselekmény lehetséges: *erdőrendészeti áthágás* és *erdei kihágás*. Előbbi az erdőrendészeti jogszabályokban meghatározott kötelességek elmulasztását, a jogokkal való visszaélést, általában az erdőgazdaság rendje ellen irányuló, abban kárt okozó cselekményeket vagy mulasztásokat jelenti. Tehát erdőrendészeti áthágást az erdő birtokosa, használója vagy kezelője követhet el a *saját* erdejében. Ellenben erdei kihágás: a *másnak* erdejében elkövetett s az erdőtulajdonosnak is kárt okozó jogtalan vagy tiltott cselekmény.

Az erdőrendészeti áthágások tulajdonképpen nem tartoznak a szoros értelemben vett büntetendő cselekmények közé; éppen ezért megtorlásuk nem is bir a büntetés diffamáló jellegével; az nem pénzbüntetés, hanem *pénzbirság*, amely szabadságvesztés-büntetésre nem változtatható át (T. 250. §.), habár az erdei kihágás elkövetőjére kiróható pénzbüntetést messze meghaladó magas összegre rughat. Az erdőrendészeti áthágások elbirálása az elsőfoku erdőrendészeti hatóság, tehát nem a büntető biráskodás hatáskörébe tartozik; az eljárás célja pedig nem annyira a megtorlás, mint inkább az erdőgazdasági érdekek védelme, az erdő megzavart gazdasági rendjének helyreállitása.

Ellenben az erdei kihágások azonos természetüek, egyéb, a büntetőtörvénykönyvek hatálya alá tartozó kihágásokkal; sőt ha a cselekmény által okozott kár száz pengőt meghalad, vétség vagy büntett gyanánt minősülhetnek. Megtorlásuk *pénzbüntetés*, mely az általános büntetőjogi szabályoknak (különösen az 1928:X. t.-c.-nek) megfelelőleg szabadságvesztésre is átváltoztatható. Erdei kihágásokban ugyanazok a rendőri fórumok itélkeznek, amelyek egyéb, a közigazgatási hatóságok elé utalt kihágási ügyekben s amelyeket legutóbb „a közigazgatás rendezéséről“ szóló 1929:XXX. t.-c. 59. §-a állapított meg.

A fiatalabb jogásznemzedék előtt talán már nem is ismeretes az a különös rendelkezés, amely a régi erdőtörvény (1879:XXXI. t.-c.) 119. §-ában található. Ez a szakasz az erdei kihágások másodfokú elbirálására egy egész külön „másodfokú erdei kihágási

biróságot" kreált, melynek elnöke a törvényhatóság főispánja vagy törvényes helyettese volt, tagjait pedig az illetékes közigazgatási bizottság választotta. A vádhatóságot a kir. ügyész képviselte s ezen másodfoku biróság határozata ellen semmiféle jogorvoslatnak nem volt helye, csupán „semmiségi panasznak", mely a legfőbb itélőszékhez (m. kir. Kuriához) volt intézendő. Az erdei kihágások elbirálásának ezt a különleges és semmivel sem indokolt módját már a „közigazgatás egyszerüsitéséről" szóló 1901:XX. t.-c. megszüntette és a többi, közigazgatási hatáskörbe utalt kihágásokra megszabott eljárást az erdei kihágásokra is kiterjesztette. Természetes, hogy az új T. is megmarad ezen a racionális állásponton.

A régi erdőtörvény az erdőben elkövetett lopást csak abban az esetben minősítette „erdei kihágásnak", ha az ellopott fa még tövön állott, vagy ha le volt vágva, de eladásra vagy felhasználásra még feldolgozva nem volt. (1879:XXXI. t.-c. 90. §.). Ellenben az erdőben feldolgozott állapotban heverő fa ellopása közönséges lopásként minősült és az általános büntetőjogi szabályok szerint volt elbirálandó. Ezt a megkülönböztetést, — mely a gyakorlatban nehezen volt keresztülvihető és felesleges bonyodalmakra adott alkalmat, — a T. megszünteti és ezzel, valamint az értékhatárok uj megállapitásával arra törekszik, hogy „az erdészeti jogrendet sértő vagy veszélyeztető büntetendő cselekményeknek lényegesen nagyobb része utaltassék erdei kihágásként a rendőri büntető eljárás alá". (Tj. Indokolása, 170. o.) Azt mondja továbbá az Indokolás: „Az 1879:XXXI. t.-c. végrehajtása során tett tapasztalatok azt mutatják, hogy a fennálló bünvádi eljárási rendszer az erdőtulajdon megvédésére s az erdőtulajdon ellen elkövetett büntetendő cselekmények megtorlására kevésbé bizonyul alkalmasnak, mint a rendőri büntető eljárási rendszer". Ennek okát az Indokolás abban jelöli meg, hogy a kir. biróságok a hatóságilag felesketett erdőőr vallomását nem mindig fogadják el teljes bizonyitékul, a hatóságilag megállapított erdei árszabályzatot sem veszik figyelembe, a sértett erdőtulajdo-

nost pedig kártéritési igényével legtöbbször külön polgári perre utasitják. A kir. biróságok elé utalt erdei kihágási ügyek legtöbbször felmentő itélettel végződnek, ami — egyéb körülményekkel együtt, — rendszerint oda vezet, hogy a sértett erdőtulajdonos inkább eláll a kártevőnek bünvádi üldözésétől, mintsem a hosszas és legtöbbször eredménytelen birói eljárás kellemetlenségeinek kitegye magát. (Indokolás 170—171. o.) Ennek a megállapításnak helyességét a tapasztalat sokszorosan igazolja; csak helyeselni lehet tehát, hogy a T. az erdők és erdőtulajdonosok fokozottabb védelmét tartva szem előtt, a jogszabályokat e cél érdekében megfelelően módosította.

Befejezésül kifejezzük azt a reménységet, hogy a T. a gyakorlati alkalmazás során bizonnyal oly üdvös és közhasznú alkotás lesz, amely biztos alapját fogja megvetni erdőgazdaságunk rendezésének és további céltudatos fejlesztésének.

A természetvédelemről.

Irta: *Bezerédj István.*

Az erdőkről és a természetvédelemről szóló 1935:IV. törvénycikk (az alábbiakban: T) hatodik címe oly tárggyal foglalkozik, amely eddig nálunk jogilag szabályozva nem volt: *a természetvédelemmel.* A T. javaslata (az alábbiakban: Tj.) általános indokolásának XI. fejezete részletesen ismerteti azokat a szempontokat, amelyek a természetvédelemnek törvényes szabályozását kivánatossá, sőt szükségessé tették és kifejti azt is, mennyire elmaradtunk ebben a tekintetben a külföldtől, ahol — elsősorban Amerikában, de utóbb az európai államokban is — nagyon fontos és beható intézkedéseket tettek a természet kincseinek megvédése, egyes természeti ritkaságok, érdekes tájak megőrzése végett.

Még azok is, akik sohasem jártak Észak-Amerikában, ismerik leirásokból és képekből az ottani nagy, u. n. „rezervációkat", minők a geizireiről hires Yellowstone-National-Park, az ősrégi mammuthfenyők (Sequoia gigantea) megőrzése érdekéből kihasitott Sequoia-National-Park, stb. Talán kevésbbé közismert, amire az indokolás rámutat, hogy Európa egyes nyugati államaiban is vannak hasonló célu, ha nem is akkora kiterjedésü fenntartott területek, igy Svédországban, Dániában, Németországban („Lüneburger Heide"), Svájcban, Ausztriában, Orosz-, illetőleg most már Lengyelországban (a bialovieci őserdő, az európai bölény maradványaival), Franciaországban (a fontainebleaui erdő) és sok máshelyütt. Ezzel szemben áll az a sajnálatos tény, hogy Magyarországon a természeti kincsek megőrzése érdekében mindeddig úgyszólván semmi sem történt. Mig az emberi kéz alkotta művészi tárgyak és emlékek

megóvásáról már 1881-ben gondoskodott a törvényhozás, a „műemlékek fenntartásáról“ szóló 1881:XXXIX. t.-c.-ben, addig a természet alkotásainak védelmét egészen elhanyagoltuk. Mindössze annyi történt, hogy a földmivelésügyi miniszter 1900-ban az államerdészeti közegeket a természeti emlékek gondozására és megóvására utasitotta, utóbb összeiratta az ország természeti nevezetességeit s az állami birtokokon lévő ilyen emlékek megóvásáról gondoskodott, végre 1912-ben néhány kipusztulófélben lévő, ritkább madárfajt különös védelem alá helyezett. Egyes személyek, föld- és erdőbirtokosok saját birtokaikon szintén csak szórványosan gondoskodtak a természeti szépségek vagy ritkaságok megőrzéséről; nagyobb természetvédelmi területeknek, rezervációknak elkülönitésére azonban intézkedés nem történt, de törvényes alap hiányában nem is történhetett.

Az 1914-ben reánkszakadt világháboru véget vetett minden „természetvédelmi“ törekvésnek. A háboruban nem a természeti kincseket, hanem hazánk ezeréves határait kellett — vérünk hullásával — megvédelmeznünk; fájdalom, sikertelenül! Az ezeréves határokkal együtt elveszitettük Magyarországnak legszebb vidékeit, legértékesebb természeti kincseit: szinte azzal kell vigasztalni magunkat, hogy ha a háboru előtt létesitettünk volna természeti rezervációkat, ezek ugyis az u. n. utódállamok prédájává lettek volna!

Annál sürgetőbb a kötelesség, hogy a megmaradt Csonka-Magyarországnak még mindig igen számottévő és érdekes természeti kincseit, szép vidékeit megvédelmezzük a terjedő „civilizáció“ romboló hatásaitól. Ezért a háborut és az összeomlást követő nyugodtabb években fokozott mértékben fordul a szakemberek figyelme, sőt a nagyközönség érdeklődése is ezen fontos kérdés felé, amiben nagyrésze van a sportélet és a turisztika hatalmas fellendülésének az utóbbi években. Mindinkább sürgetik a természetvédelemnek intézményes megszervezését vagy legalább egyes, különösen feltünő természeti ritkaságok megóvását. Igy a napisajtó révén az egész közvélemény megdöbbenéssel értesült arról a vandalizmusról, amely a *Badacsony-hegynek* uni-

kumszámba menő, hires szépségü bazaltkupját, bazaltkő bányászás címén, teljes elpusztítással fenyegette. Akkor az általános felzudulás nyomán az illetékes tényezők közbe is léptek, de, sajnos, már csak a hegycsucs egy részét tudták megmenteni, mert a bányatársulat érvényes magánjogi szerződésen alapuló jogaira hivatkozva, a kibányászást tovább is folytatta és folytatja ma is. Sőt most már a Badacsonnyal szomszédos, cukorsüvegalaku *Gulácsi* hegykupot is kikezdték, nem is szólva a vasmegyei *Sághegy* kupjáról, amely valamennyi között a legsiralmasabb látványt nyujtja; a kupnak több mint felerésze már eltünt és a letarolt részre legújabban felállitott hatalmas, u. n. *„trianoni“ kereszt* talán nem is annyira a trianoni szerződés folytán elveszitett területekre fogja emlékeztetni az utódokat, mint inkább a mostani nemzedék élhetetlenségére, amely eltürte, hogy a szép Sághegy kupját csupa „üzleti haszon“ kedvéért, egészen trianoni stilusban lerombolják; holott 20—30 kilométerrel odább, a bakonyi vagy a zalai hegyekben bőségesen volna kibányászásra alkalmas bazalt-terület, olyan helyeken, ahol a bányászás nem tenne tönkre természeti tájakat.

Ez az egy-két példa elég annak a bizonyitására, hogy minő nagy fontossággal bir a természetvédelmi törvény megalkotása, ami most, igazán az utolsó órában siet természeti kincseink megmentésére. Hatalmas lökést adott a természetvédelem ügyének az a kitünő könyv, amelyet a Magyar Tudományos Akadémia megbizásából egyik kiváló tudósunk és az ügynek legalaposabb ismerője, *dr. Kaán Károly* nyug. államtitkár irt meg és bocsátott közre, 1931-ben, *„Természetvédelem és a természeti emlékek“* cimen. Ebben a jeles munkában a tudós szerző a legnagyobb alapossággal ismerteti a külföldi államok természetvédelmi intézkedéseit, egyenkint felsorolja Csonka-Magyarországnak még meglévő és védelmet igénylő természeti kincseit és tájait; végül pedig konkrét javaslatot is tesz a természetvédelmi törvénybe felveendő intézkedések tekintetében. A Tj. miniszteri indokolása megemlékszik ugyan (nagyon röviden) a Magyar Tudományos Akadémia ezen kiadmányáról, annak címét is említi, ellen-

ben szerzőjének nevét, aki pedig európai hírű tudós a maga szakmájában, teljesen elhallgatja. Dr. Kaán Károly könyve nyomán megindult mozgalom egyre szélesebb körökre terjedt ki. Az 1931. év végén az Akadémia másodelnöke, dr. Ilosvay Lajos vezetésével a közéletben szerepet játszó férfiak egy sora, felsőházi tagok, országgyülési képviselők, egyetemi tanárok és magasrangu állami tisztviselők munkába vették a természetvédelem megvalósitását és több értekezleten megvitatták az alkotandó törvénynek minden szempontját és fontosabb rendelkezéseit; alapjául ezeknek a tanácskozásoknak az a memorandum szolgált, amelyet dr. Kaán Károly dolgozott ki s amelyet aztán a bizottság terjedelmes felterjesztés kiséretében 1932-ben az akkori kormány elnökének, gróf Károlyi Gyulának adott át, aki személyesen is melegen érdeklődött a kérdés iránt és megbizást adott egy idevonatkozó törvényjavaslat kidolgozására.

Az emlitett bizottságnak az volt az álláspontja és kivánsága, hogy a természetvédelemről *önálló törvény* alkottassék, mert nem kétséges ugyan, hogy a természeti kincsek megvédése sok tekintetben összefügg az erdőrendészettel és legnagyobb részben az erdőrendészeti és erdőgazdasági közegek mükődését veszi igénybe, de az is bizonyos, hogy a „természetvédelem“ sokkal többet foglal magában, mint az erdőgazdálkodást és igen sok olyan területre kell, hogy kiterjedjen, ahol nincs is erdő. Pl. az emlitett bazaltkupok megóvása vagy a Kis-Balatonnak tervbe vett „rezervációvá“ alakitása semmi tárgyi összefüggésbe nem hozható az erdészeti ügyekkel.

A mostani kormány azonban helyesebbnek vélte a természetvédelmet belefoglalni az erdőtörvénybe, s miután a T. idevonatkozó szakaszai nagyjában és lényegében megfelelnek az emlitett akadémiai bizottság elgondolásainak, ezért a természetvédelem kérdésének ezt a megoldását is megnyugvással fogadhatjuk, sőt örülnünk kell, hogy az erdőtörvény révén ez a fontos és halaszthatatlan munkálat végre tető alá került.

Némethy Imrének ebben a könyvben foglalt dolgozata már kiemelte az 1935:IV. törvénycikkben

a természetvédelemről szóló résznek jelentőségét és tömör rövidséggel jellemezte annak célját, valamint összefüggését az erdőgazdálkodás problémáival. Most tehát csak arra kell szorítkoznom, hogy ezt az összefoglalást néhány részlettel kiegészítsem.

A természetvédelmi rendelkezéseket a T. 212—225. §-ai tartalmazzák. A 212. §. szerint a törvényes védelem kiterjed: 1. a természetnek olyan tárgyaira, alakulataira, helyeire és területeire, amelyeknek épségben és eredetiségükben való fenntartása történelmi vagy tudományos szempontból, vagy különlegességüknél, ritkaságuknál vagy érdekességüknél fogva kivánatos; 2. egyes kisebb tájrészeken, valamint nagyobb körzetre kiterjedhetően a tájképi szépség megóvására; 3. azokra a vadon tenyésző állat- és növényfajokra, amelyek a kipusztulás veszélyével szemben oltalomra érdemesek, valamint a természetben jelentősen hasznos vadon tenyésző állatfajokra; 4. a vadon tenyésző állatok számára nélkülözhetetlen forrásokra és patakokra. A T. meghatározása szerint a védelem alá vont hely, természeti alakulat és tájrész területe, ugyszintén a védett állat- és növényfaj tenyésző helye: *természetvédelmi terület;* a nagyobb körzetben védelem alá vont tájék területe pedig: *tájvédelmi körzet.* (Indokolás 158. o.). Ezen utóbbi felel meg a „rezerváció" fogalmának. Látjuk tehát, hogy ez a szakasz magában foglalja a hasznos állatfajok védelmét is, amiről már a mezőrendőri törvény (1894:XII. t.-c.) is rendelkezett.

A 213. §. meghatározza a természetvédelemnek sajátlagos célját, a 214. §. pedig felállitja a védett tárgyak rongálásának vagy elpusztitásának általános tilalmát. A 215. §. tiltja a védett terület szépségét zavaró épületek vagy berendezések felállitását és felhatalmazza a földmivelésügyi minisztert, hogy a már meglévő ilyen létesitmények eltávolitását vagy átalakitását elrendelhesse. A 216. §. a barlangok feltárását rendezi. A 217. §. a természetvédelem azon kérdéseit emliti, amelyek a földmivelésügyi miniszter ügykörén tul, más érdekeket is érintenek és elrendeli ilyen esetekben más érdekelt miniszterek bevonását. Ennek alapján remélhetőleg meg fog

valósulni a törvény megalkotását előkészitőknek az az óhajtása, hogy a természetvédelem propagálása végett *kulturális mozgalom* is indíttassék, a tudomány és a népszerü irodalom támogatása és az ifjuságnak megfelelő irányu oktatása és nevelése által. Ez természetesen a kultuszkormány feladata lesz; a 217. §. módot nyujt arra, hogy a törvény végrehajtásába a vallás- és közoktatásügyi miniszter is bevonassék.

Ugyancsak a 217. §. intézkedik Országos Természetvédelmi Tanács felállitásáról, ami szintén egyik programmpontja a többször emlitett előkészitő bizottságnak. Ennek az Országos Tanácsnak a T.-ben foglalt összeállítása csak annyiból lehet aggályos, hogy abban tulságos sok lesz a kormánytól függő, bürokratikus elem, holott az előkészitő bizottság hangsulyozta azt a kérelmét, hogy a Tanács összetételében a kormány kötelékén kívül álló, teljesen független elnök és tagok működését kellene biztosítani.

A 218. §. a védetté nyilvánitás módját és eljárását határozza meg. Az u. n. tájvédelmi körzetek megállapitásához az összkormány hozzájárulását kivánja meg. A további szakaszok az egyéni tulajdon érdekeinek megóvását célozzák, szemben a védelmi intézkedések elkerülhetetlen korlátozásaival; itt volt az eredeti szövegben a Tj-nak sokat emlegetett „turista-szakasza“, (eredetileg a 221. §.), amely a természetvédelem és vadászat érdekei között egyfelől, a „természetélvező“ turisták kivánalmai között másfelől, bizonyos ellentéteket tüntetett fel és kivánt megoldani. Tudvalévőleg a képviselőházi tárgyalás során sikerült ezeket a látszólag ellentétes érdekeket kiegyenlíteni és a kérdést — *a T. 312. §-ában* — közmegelégedésre elintézni.

A T. 222. §-a a barlangok használati jogát a 223. §. pedig a természetvédelem céljából szükséges kisajátitások kérdését szabályozza.

Külön „természetvédelmi“ kihágásokat a T-nek ebben a cimében nem találunk. A természetvédelmi szabályok megszegése az erdei kihágások között fordul elő s itt különösen a 258. §. 19. pontja állapitja meg azokat a büntetendő cselekményeket, amelyek

a 214. §-ban felállitott tilalmak megszegésével járnak. A T. 260. §-a pedig a büntető rendelkezések tekintetében „szigoritottan védett“ területek közé sorolja a természetvédelmi területeket is. A 264. §. kimondja, hogy szigoritottan védett területen elkövetett erdei kihágás esetében a büntető eljárást hivatalból kell meginditani.

*

A T. természetvédelmi rendelkezéseinek ebből a vázlatos ismertetéséből, azt hiszem, azt a megnyugtató következtetést vonhatjuk le, hogy azok utján a magyar Corpus Juris igazán értékes és hézagpótló jogszabályokkal gazdagodott, amelyek az életbe átvive, hivatva lesznek Csonka-Magyarország felbecsülhetetlen természeti kincseit megőrizni és egy boldogabb jövő számára fenntartani.

Erdészeti ügyek a Közigazgatási Biróságnál.

Dr. Némethy Károly beszéde a Felsőház együttes bizottságának 1935 február hó 7-én tartott ülésén.

A törvényjavaslatot általánosságban elfogadom. Elismeréssel emelem ki, hogy ez a javaslat nem tartozik az ujabban szokásos, u. n. „*keret-törvények*" közé. Ez *valóságos kódex,* amelyik az erdők ügyére vonatkozó összes, anyagi és alaki jogszabályoknak rendszeres és tüzetes kodifikálása. Nagy előnye, hogy az erdőket illető összes jogszabályokat felöleli, részint változatlanul, nagyrészt azonban módositva és kiegészitve átveszi, rendszerébe szervesen beilleszti.

A törvényjavaslatnak igen sok fontos rendelkezéséről nem kivánok bővebben szólani.

Csupán *egyetlen §-szal,* a *230. §-szal* óhajtanék most tüzetesebben foglalkozni. És pedig az általam felvetendő elvi kérdésre tekintettel nem a részletes tárgyalásnál, de mindjárt itt az általános vita keretében.

A szóbanlevő 230. §. taxative felsorolja azokat az eseteket, amelyekben az I. foku erdőrendészeti hatóság határozata ellen a *Közigazgatási Birósághoz* panasznak van helye. A taxative felsorolt 8 pont közül 5 már idáig is (még az 1896:XXVI. t.-c. alapján) odatartozott. A Tj. (Törvényjavaslat) 3 uj esettel bőviti ki a Közigazgatási Biróság hatáskörét.

De mig idáig az erdőügyi vitás kérdésekben — éppugy, mint általában véve minden más ügykörben — a Biróságnak rendes (kizárólag közigazgatási birákból álló) ötös tanácsa döntött: addig a Tj. azt

a feltünő ujitást tervezi (amit én legjobb meggyőződésem szerint nem „in melius“, de „in pejus“ reformnak bátorkodom tekinteni), hogy ezentul a Közig. Birósághoz utalt összes erdei jogvitás ügyekben olyan ötös tanács járjon el, amelyben az elnökön felül csak 2 közigazgatási biró vesz részt; a *másik 2 ülnök pedig* — mint nemcsak tanácskozásra, de szavazásra is jogosult, vagyis valóságos biró — *két erdőmérnök* legyen.

Hát ez a megoldás oly természetü, amit én jogi és közigazgatási meggyőződésem szerint megnyugvással el nem fogadhatok. Kifogásom nem kicsinyeskedés és nem a szakértelem lebecsülését jelenti.

A Tj. 230. §-ának indokolása nyomatékosan kiemeli, hogy a Közig. Biróságnak a szóban levő panaszok elbirálásánál csaknem mindig szakkérdésben kell döntenie, szükséges tehát gondoskodni arról, hogy a Biróságnak e panaszügyek tárgyalásánál mindig megfelelő szakértő álljon rendelkezésére. Ezzel kivánja a Tj. biztositani azt, hogy a biróság e panaszok elintézésénél mindenképpen helytálló és a gyakorlati élettel is számoló szakvélemények alapján dönthessen.

Magát azt a tételt, hogy a biróság (akár közigazgatási, akár rendes biróságról legyen szó) komoly szakkérdésekben megfelelő szakvélemények alapján dönthessen: természetesen én sem kifogásolom. Kifogásom csak oda irányul, hogy a *szakértőnek nem okvetlenül kell — sőt szerintem egyáltalában nem is kell* — a birói kollégiumban szavazásra jogosult *valóságos biróként résztvennie.*

Ha a Tj.-ban elfoglalt álláspont indokolt az erdészeti ügyekben: akkor szerintem *ugyanez áll másnemü* (pl. vizügyi, ipari és kereskedelmi, utügyi, vasuti, egészségi, állategészségi) *ügyekre is.* Mert — bármennyire méltányoljam is az erdészeti ügyek fontosságát, szakszerü voltát: ezeket a közigazgatási jog körében egyedüli kivételnek el nem ismerhetem.

Amikor 1896-ban a Közig. Biróság szervezetét és hatáskörét kodifikáltuk, jól ismertük, az oda utalandó közigazgatási jogvitás ügyek sokszerüségét, szakszerü voltát. Mégis nem jutott akkor eszünkbe (azóta se igen gondolt rá kormány és törvény-

hozás), hogy a *biráskodás egységét* — szakszerüség tetszetősnek mutatkozó indokából — meg kellene bolygatni; hogy a különböző szakügyeket ellátó birói tanácsokba laikus (nem jogász) birákat (egyébként bármily kiváló speciális szakértőket) kellene bevinni.

A különféle szakértőknek igenis helye van akár a polgári, akár a közigazgatási biráskodásnál, — de csakis szóbeli, vagy irásbeli vélemények leadásával — nem pedig a tényleges biráskodásban való aktiv részvétellel.

Kivételt tenni — szerintem — itt sem indokolt. *Minden kivétel veszedelmes precedens,* ami a biráskodás egységét — kényszeritő komoly ok nélkül — veszélyezteti. Nem szabad tehát az egyoldalu különleges szakszempontoknak — a biráskodás egységének alapvető elvi fontosságával szemben — tulságos jelentőséget tulajdonitani.

Meggyőződésem hangsulyozásakor szembe akarok nézni azzal az esetleges ellenvetéssel, hogy *szakértőknek a biráskodásba* (a közigazgatási vagy a rendes biráskodásba) *aktive bevonása nem egészen ujszerü.* Ismerem én is a precedenseket, de ezek komoly indokot a kivétel továbbfolytatására nem szolgáltatnak.

Az 1923:VIII. t.-c. 7. §-a a *biztositó magánvállalatok felügyeletét érintő ügyekben* biztositja ülnököknek a Közig. Biráskodásnál közreműködését. Az ülnökök egyikét az igazságügyminiszter által a kir. biróságok itélőbiráiból kijelöltek, a másikát a pénzügyminiszter által a biztositásügy terén működő szakemberek sorából kijelöltek közül kell az eljáró tanácsba behivni. Ez a megoldás a most javasolttól kissé eltér. Mert ott a külső ülnökök közül az egyik valóságos kir. biró, tehát csakis a második a nem biró ülnök. Aztán meg az ott felvetődő különleges magánjogi és biztositástechnikai kérdések csakugyan olyan természetüek lehetnek és aránylag olyan ritkán is fordulnak elő, hogy az 1923:VIII. t.-c. rendszerét jobban meg lehet védeni. Egészen más szempont alá esnek a Tj. 230. §. 1—8. pontjai alatt felsorolt, gyakran előforduló, nem különlegesen szak-

szerü ügyek, de jobbára általánosabb közigazgatási kérdések.

Végül az igazán fontos erdőgazdasági szempontoknak általános érvényesülését különben is helyesen és eléggé biztosítja az Országos Erdőgazdasági Tanács (Tj. 237. §.).

Azt a gyakorlati szempontot sem lehet figyelmen kivül hagyni, hogy a Közig. Biróság esetleg sok egyéb ügy között fogja tárgyalni az erdészeti ügyeket, amikor is nem egészen ökonómikus, sőt néha kirivó az ülnököknek esetleg csak pár perces közreműködése.

Hogy az ülnöki rendszer a biráskodásban mennyire nem válik be: mutatja a *társadalombiztositási* (munkásbiztositási) *biráskodásban* történt az a visszafejlesztés (1932:IV. t.-c. 2. §.), amely az *ülnökök közreműködését a korábbi jogállapottal szemben fakultativvá,* vagyis olyanná teszi, hogy a kir. járásbiróság társadalombiztositási ügyekben az ülnök elmaradása esetén is eljárhat. Még ez is csak kompromisszumos törvényhozási eredmény volt.

A fentiek alapján nem kicsinyes elfogultságból, nem a szakszempontok iránt való érzékhiányból, de *komoly elméleti és gyakorlati okokból,* a *biráskodás egysége további intakt voltának fenntartása* érdekében, vagyis közigazgatásjogi magasabb elvi szempontokból óhajtom a mostani statusquo fenntartását tehát a speciális szakértők birósági ülnökként tervezett behivásának mellőzését.*

* Dr. Némethy Károlynak a fentiekben ismertetett elvi állásfoglalása a Felsőház együttes (közgazdasági, pénzügyi, közjogi és közigazgatási) bizottságában általános helyesléssel találkozott.

Mindazonáltal a nagyfontosságu uj erdőtörvény mielőbbi tető alá jutásának és végrehajtásának érdekében az együttes szakbizottságok tagjainak többsége ezuttal nem kivánta az egész törvényjavaslatot a képviselőházhoz visszaküldeni és beérte annak — a bizottsági jelentésbe is foglalt — kifejezésével, hogy a mostan tett kivétel a jövőre — a birósági tanácsok szervezetének egysége szempontjából — precedenst nem alkothat. A felszólalásban kifejtett bírálat tehát nem vezetett a Tj. módosítására és így a T. megfelelő §-aira is vonatkozik.

Erdészeti igazgatásunk átszervezése.

(Az 1935:IV. törvénycikk hetedik címe.)

Irta: *Fluck András.*

I. Az új erdőtörvény (az alábbiakban: T.) javaslatának általános indokolása a következőképpen ismerteti az erdészeti igazgatásról szóló 1923:XVIII. t.-c. megalkotása *előtti* erdészeti szervezetet: „Az erdészeti közigazgatás körében felmerülő erdészeti feladatok ellátására, valamint az állami erdőgazdaság kezelésére háromféle erdészeti szervezet állott fenn. A királyi erdőfelügyelőségek az erdők felett az állami felügyeletet látták el; az állami erdőhivatalok az alájuk rendelt járási erdőgondnokságokkal az állami kezelésbe vett nem állami erdők kezelését végezték; az állami erdőgazdasági hivatalok (erdőigazgatóságok, főerdőhivatalok és erdőhivatalok) pedig az alájuk rendelt erdőgondnokságokkal az állami erdőgazdaságokat kezelték. E háromféle szervezet működése között az egységet mindössze az biztositotta, hogy valamennyi szervezetnek a földmivelésügyi miniszter volt a főhatósága."

Az erdészeti igazgatásról szóló 1923:XVIII. t.-c. javaslata uj erdészeti szervezetet kivánt felállitani és pedig — a miniszteri indokolás szerint — akként, hogy felsőfokon továbbra is a földmivelésügyi miniszter legyen az erdészeti ügyek legfelső hatósága, mig középső fokon az állami és az állami ellátásra utalt valamennyi erdőbirtok gazdasági ügyei intézésének vezetése, továbbá mind ezeknek, mind a magánerdőknek felügyelete — az erdők tulajdonjogi természetére való tekintet nélkül — kerületenkint az ujonnan szervezendő m. kir. erdőigazgató-

ságokra, végül alsó fokon az állami és állami ellátásra utalt valamennyi erdőbirtok gazdasági ügyeinek ellátása és az állami erdőfelügyelet gyakorlásánál való közreműködés az egyes erdőigazgatóságoknak alárendelt m. kir. erdőhivatalokra bizassék.

A felállitani kivánt uj szervezetet az 1923: XVIII. t.-c. javaslatának miniszteri indokolása a továbbiakban még a következőképpen világitja meg: „Az erdészeti igazgatás szervezetének kiépitésében a középső fokot a m. kir. erdőigazgatóság foglalja el. Ez a szervezet tulajdonképpen a m. kir. erdőhivatalok, m. kir. főerdőhivatalok, m. kir. erdőigazgatóságok, *a kir. erdőfelügyelőségek* és a m. kir. állami erdőhivatalok helyébe lép. Meg fog tehát szünni középső fokon a régi szervezeteknek az a sokfélesége, amely a multban a szolgálat nagy hátrányára fennállott."

Az 1923:XVIII. t.-c. javaslatának célkitüzése tehát — mint látjuk — röviden összefoglalva az volt, 1. hogy a régi, nem egységes szervezet helyébe uj, egyszerü szervezetet állitson, 2. hogy a királyi erdőfelügyelői intézményt megszüntesse és 3. hogy alsófokon egységes szerv utján intéztesse mind az igazgatást, mind pedig az állami erdőgazdálkodást, valamint az államerdészeti kezelést.

Maga a megalkotott törvény: az 1923:XVIII. t.-c. azonban nem a javaslati indokolás célkitüzésének megfelelően rendelkezett. Az ujonnan szervezett m. kir. erdőigazgatóságokra valóban átszállott ugyan az erdőfelügyelet joga is, az erdőfelügyelő azonban — területileg kihelyezett igazgatósági előadóként — továbbra is megmaradt, sőt a törvény még az egységes alsófoku szervként felállitott „m. kir. erdőhivatalok működésének irányitását és ellenőrzését" is a felügyelőkre ruházta. Ezáltal nem csupán az indokolás egyik célkitüzése nem éretett el, hanem ellenkezőleg: a felügyelő a gyakorlatban a m. kir. erdőigazgatóság és az alája rendelt m. kir. erdőhivatalok *közé* iktatódott be, tehát az erdészeti ügyek intézésében, az indokolás szerint tervezett *hármas* intézési tagozat (felső fok: miniszter, középső fok: igazgatóság, alsó fok: hivatal) helyébe,

a gyakorlatban a legtöbb esetben *négyes* intézési tagozat (felső fok: miniszter, I. középső fok: igazgatóság, II. középső fok: felügyelő, alsó fok: hivatal) lépett, mely körülmény, természetszerüleg, a szükségesnél hosszadalmasabbá és bonyolultabbá tette az ügyek intézésének menetét.

Amennyire helytállók voltak az indokolás *elnem ért* célkitüzései abban a tekintetben, hogy az igazgatási (államerdészeti) szervek rendszerében egységességet és egyszerüséget kivántak behozni, épp annyira nem volt megfelelő az a valóban *meg is valósult* célkitüzés, hogy a törvény az alsó fokon a kincstári erdőüzemi szerveket egységesitette az igazgatási (államerdészeti) szervekkel. A kincstári erdőüzemi szervek ténykedése ugyanis tisztán *gazdasági jellegü* tevékenység; — a kincstári erdőgazdálkodást folytató hivataloknak tevékenysége egyrészt és az erdészeti igazgatást, illetőleg az államerdészeti kezelést végző hivataloknak tevékenysége másrészt — tennivalóik természetét tekintve — tehát annyira különbözik egymástól, hogy e két tipusu alsó tagozatot egymástól teljesen elkülönitve kellett volna megszervezni.

II. Az uj erdőtörvényjavaslat szerkesztőjére várt a feladat, hogy az 1923:XVIII. t.-c. tapasztalatai alapján meg nem felelőnek bizonyult jelenlegi szervezetet a modern szervezéstan elveinek megfelelően ujjászervezze, teljes tudatában annak, hogy mindenkor elsősorban a szervezet felépitésének (szerkezetének) milyensége határozza meg az ügyintézés megfelelő vagy meg nem felelő voltát.

Az uj szabályozásnak kettős célt kellett maga elé tüznie: 1. az igazgatási (államerdészeti) és az üzemi szervezetnek szeparálását és 2. az igazgatási szervezet négyes tagozatának megszüntetését. E kettős feladatot a javaslat és az ennek alapján keletkezett törvény a következőképpen oldotta meg.

Elsősorban is élesen elkülöniti egymástól a) az üzemi (kincstári) ágazatot és b) az igazgatási (államerdészeti) ágazatot.

A) *Üzemi ágazat.* Az állami erdőgazdaságok kezelését, továbbá az olyan erdőgazdaságok kezelését, amelyekben a földmivelésügyi miniszter külön meg-

állapodás alapján a termelési és egyéb erdőgazdasági munkák szakszerü elvégeztetését (tehát a gazdálkodást) is elvállalta, a m. kir. erdőhivatalok látják el. (234. §.) A m. kir. erdőhivatalok a jövőben sem igazgatási, sem államerdészeti kezelési tevékenységet nem fognak végezni.

A m. kir. erdőhivatalok közvetlenül az illetékes m. kir. erdőigazgatóságnak vannak alárendelve, mely irányitja és ellenőrzi müködésüket. (232. és 234. §.)

B) *Igazgatási ágazat.* A tulajdonképpeni igazgatási ágazat a T. szerint *hármas* tagozatú szervezeten nyugszik és pedig az igazgatás felsőfoku szerve: a földmivelésügyi miniszter, középfoku szerve: a m. kir. erdőigazgatóság, alsófoku szerve: a m. kir. erdőfelügyelőség.

1. A főfelügyeletet és a kormányhatósági ellenőrzést — mint az erdészeti ügyek legfelső hatósága — a földmivelésügyi miniszter gyakorolja. Ugyanő jár el általában mint másodfoku erdőrendészeti hatóság is. (226. §.)

2. Az erdészeti igazgatás középfoku szerve a m. kir. erdőigazgatóság. Hatásköre általában megegyezik az új T. hatálybalépte előtt is gyakorolt hatáskörével, azzal a hozzáadással, hogy ezentúl közvetlenül ő fogja ellátni az erdőgazdasági üzemrendezési feladatokat (aminő pl. az üzemtervkészítés) is, hogy az elsőfokú erdőrendészeti hatóság hatásköréből néhány szakszerű jellegű intézkedés joga az ő hatáskörébe ment át és hogy az elsőfokú erdőrendészeti hatóság helyett — azonnali bejelentés kötelezettsége mellett — megteheti a halaszthatatlan intézkedéseket, melyeket ilyenkor hatósági rendelkezésnek kell tekinteni. (232. §.) (Elsőfokú erdőrendészeti hatóságként továbbra is a közigazgatási bizottság gazdasági albizottsága működik.)

Az ország területe a jelenlegi 5 igazgatósági kerület helyett 7 igazgatósági kerületre oszlik.

3. Az erdészeti igazgatás alsófoku szerve a m. kir. erdőfelügyelőség. A m. kir. erdőfelügyelőség a m. kir. erdőfelügyelői hivatal és a m. kir. u. n. állami erdőhivatal összevonásából állott elő, tehát hatáskörében egyesiti e két szerv eddigi feladatkörét, azaz általánosságban: a) az állami erdőfelügyeletet, b) az

államerdészeti kezelés végzését, c) az elsőfoku erdőrendészeti hatóság melletti előadói tiszt ellátását és d) az erdőrendészeti hatóságok, illetőleg a magasabb erdészeti igazgatási szervek rendelkezéseinek végrehajtását. Az erdőfelügyelőség, helyszini ellenőrzése során, — mindaddig, mig az erdőrendészeti hatóság intézkedik, — bizonyos sürgős természetü intézkedések megtételére is jogosult, melyeket ilyenkor hatósági rendelkezéseknek kell tekinteni. (233. §.)

Az erdőfelügyelőség kerülete általában egy-egy vármegyei törvényhatóság területére terjed ki; a szükséghez képest azonban több vármegyei, illetőleg városi törvényhatóságra is kiterjedhet. (235. §.)

III. Az erdészeti igazgatás szervezetében — az üzemi és az igazgatási ágazat szétválasztásán felül — a legnagyobb jelentőségü változást az erdőfelügyelőségek szervezése, azaz az erdőfelügyelői hivatal és az (állami) erdőhivatal összevonása jelenti.

Az 1923:XVIII. t.-c. tanulságai alapján mindenképpen arra kellett törekedni, hogy az igazgatási szervezet elől emlitett négyes tagozata megszünjék és hármas tagozatnak adjon helyet.

Az igazgatóság megszüntetéséről nem lehetett szó, mert az igazgatóságnak, mint összefogó kerületi szervnek, fenntartása továbbra is indokoltnak látszott, tehát csupán az önálló felügyelői intézmény valami módon való kiküszöbölése adhatta meg a célravezető megoldást.

Felmerült a gondolat, hogy a felügyelőket be kellene olvasztani az igazgatóságokba. Ez esetben azonban az igazgatósági székhelyen működő felügyelő, mint speciális hatáskörü igazgatósági előadó, igen távol székelt volna a felügyelete alá tartazó erdőterületektől és csak kiszállás utján láthatta volna el a gazdasági albizottság melletti előadói tisztét is. Felmerült az a gondolat is, hogy a felügyelőknek az igazgatóságokba való beolvasztása esetén, az albizottság illetékességi területén müködő egyik olyan (állami) hivatal vezetője lássa el a gazdasági albizottság melletti előadói tisztet, mely az albizottság székhelyén müködik. Ez utóbbi megoldás esetén azonban az albizottság illetékességi területén mü-

ködő többi hivatalok ismételten csak négyes intézési tagozaton keresztül láthatták volna el tennivalóikat.

Végül is az (állami) hivatalok *székhelyi elhelyezésének* vizsgálata adta meg a gondolatot a megoldás felé. Kitünt, hogy az (állami) hivatalok túlnyomó része nem körzetének centrumában, hanem jelenleg is olyan helyen székel, ahol egyuttal felügyelő is müködik. Kézenfekvő volt tehát, ha, a személyzeti létszámok érintetlenül hagyása mellett, a felügyelői hivatal összevonatik a székhelyén működő vagy a székhelyétől nem távol székelő (állami) hivatalokkal. Igy állt elő a m. kir. erdőfelügyelőségek, mint alsófokú erdészeti igazgatási szervek szervezésének gondolata.

Az összevonás annál is inkább keresztülvihető volt, mert az erdőfelügyelet gyakorlása és az államerdészeti kezelésbe vett erdők gazdálkodásának irányitása egymással nem összeférhetetlen tennivalók, különösen, ha a gazdálkodás alapelveinek, az üzemterveknek kidolgozását és a végrehajtás ellenőrzését is külön szerv: az igazgatóság végzi. Emellett sem az (állami) erdőhivataloknak az államerdészetileg kezelt erdőbirtokokkal, illetőleg magánerdőkkel kapcsolatos munkája, sem pedig az erdőfelügyelőknek a felügyelt erdőbirtokokkal kapcsolatos munkája nem olyan természetű, mely időszaki kiszállásokkal elvégezhető nem volna, tehát az általában a vármegyei székhelyeken központositott uj felügyelőségek szervezése, a mai közlekedési viszonyok mellett, a szolgálat megfelelő ellátása szempontjából sem ütközik akadályokba. Ha az uj felügyelőség, müködési területének valamely távoleső részén, nem volna képes tennivalóit a megfelelő gondossággal ellátni, kirendeltség lesz felállitandó.

(A vizsgálatok azt mutatják, hogy 3 kirendeltség felállitása lesz szükséges, tehát a jövőben csupán e 3 kirendeltség felfelé vezető intézési vonalán fog négyes intézési tagozat mutatkozni, mig a 22 felügyelőségi vonalon már csak hármas tagozat érvényesül. Korább mind a 39 (állami) hivatal felfelé vezető intézési vonalán a négyes intézési tagozat jelentkezett. Ha ennek az erdészeti szervezetnek grafikus szerkezeti sémáját a T-ben foglalt szerve-

zet grafikus szerkezeti sémájával összehasonlitjuk, első tekintetre szembetünik az uj szervezet egyszerübb és megfelelőbb volta.)

A négyes intézési tagozatnak általában hármas intézési tagozatra való redukciója — tehát az ügyintézés leröviditése és gyorsitása — mellett az uj erdőfelügyelőségek szervezése még további gyakorlati előnyökkel is jár. Az új T. hatálybaléptéig általában csupán egy erdőmérnökből állott felügyelői intézmény és elvileg egy erdőmérnökből álló erdőhivatal rendszerével szemben a 2—4 erdőmérnöki létszámmal rendelkező erdőfelügyelőség rendszere

a) elkerülhetővé teszi, hogy betegség, szabadság vagy kiszállás következtében a munka fennakadást szenvedjen (ami eddig nem volt elkerülhető);

b) lehetőséget nyujt arra, hogy a közszolgálatba lépő fiatal erdőmérnök ennél, az élettel legközvetlenebb kapcsolatban álló szakszervnél szerezhessen gyakorlatot;

c) kiküszöböli az erdőfelügyelő és az erdőhivatal közötti mai iratváltásoknak külön-külön való iktatást, kezelést, elintézést igénylő rendszerét (sok esetben ez csupán szomszédos szobák közötti iratváltást jelentett);

d) megszünteti azt a gyakran minden érdemi intézkedés nélküli, pusztán aktatovábbító tevékenységet, amit a felügyelő az igazgatóság és a hivatal között végzett;

e) dologi kiadások (helyiségbérlet, fütés, világitás, irodaszerek, stb.) terén megtakarításokra vezet, mert ugyanazon létszám mellett kisebb helyiségre és kevesebb irodakezelési költségre van szüksége az uj erdőfelügyelőségnek, mint volt annak a felügyelői hivatalnak és 2—3 erdőhivatalnak, melyeknek összevonásából állott elő;

f) az összevonás következtében a kiszállási költségek is gazdaságosabban lesznek a szolgálat érdekében felhasználhatók.

Az 1935:IV. törvénycikk büntető rendelkezései.

Irta: *Balás P. Elemér.*

1. Erdőrendészeti áthágások.

Az erdőkről és a természetvédelemről szóló törvényjavaslatnak a képviselőház által elfogadott szövege* nyolcadik cimében rendelkezik a törvény megszegésének büntetőjogi következményeiről. Ezek a rendelkezések azt az anyagot ölelik fel, amelyet a hatályos erdőtörvény (1879:XXXI. t.-c.) Első cimének IV. Fejezete, továbbá Második cimének I—III. Fejezetei tartalmaznak. A most emlitett joganyagból „az erdőbirtokosok által, saját erdeikben elkövetett erdőrendészeti áthágásokról" szóló rész (Első cim IV. Fejezet) a javaslatban is külön fejezetbe került (Nyolcadik cim I. Fejezet), melynek cime: „Az erdőrendészeti áthágások". Ellenben a hatályos törvény Második cimének I—III. Fejezeteiben szabályozott joganyag a javaslatnak egy közös fejezetébe került (Nyolcadik cim II. Fejezet). Erre a külső különbségre nem tekintve, a javaslat rendszere a büntető rendelkezések tekintetében általában ugyanaz, mint a hatályos törvényé.

A büntető rendelkezések gerince az erdei kihágás, mely minden tekintetben valóságos büncselekmény. Az erdei kihágások mellett azonban megtartja a javaslat az erdőrendészeti áthágás külön kategóriáját, mely sokban a büncselekmény jellegét mutatja, azonban nem tartozik a kihágások közé, hanem önálló anyagi és eljárási rendelkezések alatt áll. Az erdőrendészeti áthágásnak ily külön szabályok alá utalása azt az érdekes jogi problémát idézi fel: mi a jogi természete az ilyen törvényszegésnek?

Az bizonyos, hogy az erdőrendészeti áthágás jog-

* Azonos a törvény szövegével, ahol tehát ez a dolgozat javaslatot említ, ott az 1935:IV. törvénycikk megfelelő §-át lehet figyelembevenni.

következményének alkalmazása a multban elkövetett cselekményhez vagy mulasztáshoz füződik és ehhez képest a törvényszegés és jogkövetkezménye közt az a viszony van, amelyet az állami közhatalom gyakorlása szempontjából megtorlásnak lehet nevezni. Ennyiben tehát az erdőrendészeti áthágás elvileg büntetés-természetü jogkövetkezményekkel jár és igy mindenesetre büntetendő cselekménynek kell tekinteni. Ami kiemeli a technikus értelemben vett „bünczselekmények" köréből, az elsősorban a tételes törvény kifejezett rendelkezése. A javaslat szerint, éppugy mint a hatályos jog szerint is, az erdőrendészeti áthágás semmi tekintetben sem esik a közönséges büntetőjogi szabályok alá. Az erdőrendészeti áthágásokról szóló fejezet zárt egész, amely az idevágó joganyagot kimeritően szabályozza és bár nincs akadálya annak, hogy per analogiam az erdőrendészeti áthágásra is alkalmazza a hatóság a büntetőjog szabályait, azonban általában azt lehet kiolvasni a szóbanlevő fejezet rendelkezéseiből, hogy a törvényhozó az erdőrendészeti áthágások megitélésénél tág teret kiván biztositani az eljáró hatóság szabad belátásának és nem annyira minuciózus fogalmi elemzés utján kivánja megállapittatni a törvényszegést, mint inkább az élet felfogását szem előtt tartó méltányosság világitásában, amely nagymértékben veszi figyelembe a célszerüség követelményeit.

Az erdőrendészeti áthágásokra kiszabott pénzbirságnak a büntetés-jellegén nem változtat az, hogy ez a pénzbirság meghatározott cél szolgálatába van állitva: az erdőgazdálkodás rendjét kivánja biztositani a jövőre nézve. Más lenne a helyzet, ha a törvényszegést megállapitó hatóság elsősorban arra szoritoznék, hogy a törvényszegés folytatását vagy ismétlését megtiltaná és a pénzbirságot csupán feltetelesen szabná ki arra az esetre, ha a hatóság ily tilalmának nem tesznek eleget. Ebben az esetben nem lehetne szó büntetésről, hanem csupán bizonyos magatartás kikényszeritésére közvetlenül irányuló kényszereszközről, amilyen a végrehajtási jogban ismeretes, nemkülönben a tisztességtelen versenyről rendelkező jogszabályok körében is. Ezeken a területeken a pénzbirság nem a multban elkövetett törvényszegéshez kapcsolódik, hanem ez csak előfeltétele annak, hogy a közvetlenül jövőre irányuló pénzbirságot alkalmazni lehessen. Mindamellett nem lehet félreismerni az erdőrendészeti áthágásra szabott pénzbirságnak azt a sajátságát, hogy tulnyomóan a jövőt alakitó célzattal alkalmazzák. Ez ugyan nem annyira közvetlenül a pénzbirságról szóló rendelkezésekből tünik ki, mind inkább az erdőrendészeti áthágás esetére szóló egyéb szabályokból. Igy a 241. §. elrendeli, hogy a 239. §. 1. pontjában meghatározott erdőrendészeti áthágás esetében az elmarasztaltat elmulasztott kötelességeinek teljesitésére és a törvényellenes cselekmény

vagy mulasztás hátrányos következményeinek megszüntetésére vagy megelőzésére is kötelezni kell és erre megfelelő határidőt kell szabni, bizonyos esetekben pedig a kötelességteljesités céljából megfelelő pénzösszeg letétbe helyezésére is lehet kötelezni.

Ezekben az esetekben egészen nyilvánvaló, hogy a pénzbirság alkalmazása erőteljes figyelmeztetésként jelentkezik a törvényből vagy hatósági rendelkezésből folyó kötelesség megtartására, hogy tehát a pénzbirság tulnyomóan a jövő felé tekint. Felmerül itt a gondolat, nem lehetett volna-e ezt a törvényben közvetlenül kifejezésre juttatni és az erdőgazdálkodás rendjének olyan sérelme esetében, amely erdei kihágássá nem minősül, olyan rendszert inaugurálni, amelyben a hatóság a rendszegés megállapitásakor csupán felhivná — határidő kitüzésével és pénzbirság kilátásba helyezésével — a rendszegőt a rendszegés megszüntetésére és kötelességének teljesitésére, mig a pénzbirság kiszabása csak második étappe-je lenne az ügynek és csak akkor kerülne szóba, ha a megszabott határidő eredménytelenül telt le. Ez a rendszer azzal az előnnyel is járhatna, hogy az eljárást egyszerüsiteni lehetne. A figyelmeztetést ugyanis előzetes tárgyalás nélkül lehetne — büntetőparancs vagy fizetési meghagyás módjára — intézni a rendszegőhöz és tárgyalást csak abban az esetben kellene tartani, ha a figyelmeztetett bizonyos határidő alatt kifogást tesz a határozat ellen. Erre természetesen csak akkor kerülne a sor, ha a kötelességszegés vitatható. A javaslat ellenben kötelezővé teszi a tárgyalás kitüzését olyankor, amikor az erdőfelügyelőség a feljelentést alaposnak tartja (253. §.).

Általában fel lehet vetni a kérdést, nem lenne-e kivánatos, ha a közigazgatási eljárás körében megszünnék a kihágási rendelkezések tultengése és ehelyett a részünkről felvetett gondolatnak megfelelően, szabály szerint elsősorban hatósági figyelmeztetés intéztetnék a rendbontókhoz, még pedig általában előzetes tárgyalás nélkül. Ez a rendszer sokkal inkább felelne meg a közigazgatási jog sajátos természetének, különösen akkor, amikor az élet bonyolultsága és a dologi — technikai — elemnek folyton fokozódó tulsulya mellőzhetetlenné teszi a sokat panaszolt, de szükséges rossznak tekinthető rengeteg rendészeti szabály alkotását. Ezeknek ismerete nagyon sokszor fölöttébb hiányos a közönség körében, másfelől azonban megtartásuk mindinkább létkérdésévé válik a természetes egyszerüségtől szükségképpen messzire eltávolodott, nagymértékben mesterségessé vált mai életnek. Igaz ugyan, hogy kihágások eseteiben a bünösség, mint a büntethetőség előfeltétele, igen tág értelemben szerepel, amennyiben általában elegendő a gondatlanság is, még pedig nem tudatos alakjában is; mégis inkább felelne meg a rendszegés természetének az, ha a bünösség elemét egyáltalá-

ban nem kellene kutatni, hanem a hatósági figyelmeztetést ki lehetne bocsátani már akkor is, ha csupán objektiv rendszegés történt. Ilyen rendszer mellett nem lenne szükség a tényálladékok tömegének konstruálására sem, hanem csak egészen kevésszámu és valóban nagyobb jelentőségü rendszegést kellene kihágássá minősiteni. Ez nagymértékben hozzájárulna a közigazgatási jog önállóságának és a büntetőjogtól függetlenitésének megvalósulásához. A közigazgatási jog ugyanis saját eszközeivel biztositaná uralmát és nem kellene a büntetőjog mankójára támaszkodnia. Igy a közigazgatási hatósági szervezet megszabadulna a neki voltaképpen idegen büntetőbiráskodás terhétől és a rendszegések terén is mentesülne a megkövesült tényálladékok alkalmazhatóságának vizsgálatától s ehelyett a folyékony állapotban levő életviszonyok szemléletéhez szokott, szabadabb mérlegelő tevékenységét fejthetné ki. A megmaradó kevésszámu kihágást pedig nyugodtan lehetne a járásbiróságra bizni, de ebben a körben is meg lehetne hagyni a közigazgatási hatóságnak büntetőparancs-kibocsátási jogát, a tárgyaláson pedig a szakszerüséget a szakképviselői intézmény átültetésével lehetne tökéletesen biztositani. Esetleg arról is lehetne szó, hogy kihágás miatt csak akkor lehetne eljárást inditani, ha előzőleg már a hatósági figyelmeztetés ellenére folytatott vagy megismételt rendszegés miatt a közigazgatási hatóság pénzbirságot alkalmazott.

Meg kell azonban emliteni, hogy a pénzbirságnak a jövő felé tekintő természete nem vonatkozik az erdőrendészeti áthágások egész körére. A 239. §. 3—5. pontjaiban felsorolt cselekmények a tulajdonképpeni büntetendő cselekmény tényálladékához állanak igen közel és büntetésük — a pénzbirság — nem annyira a jövőbeli törvényszegés megakadályozását tartja elsősorban szem előtt, mint inkább a multban elkövetett törvényszegés megtorlásaként jelentkezik. Bizonyos mértékig ilyen a 6. pontban meghatározott áthágás is. Ezeknek az áthágásoknak egyike-másika mégis olyan, hogy nem okvetlenül kiván büntetésszerü jogkövetkezményt. Igy a 239. §. 3. pontjában az van erdőrendészeti áthágássá nyilvánitva, ha erdei terméknek nyilvános közlekedésre nem szolgáló területen hatósági engedéllyel való szükségbeli átszállitása esetében az engedélyes vagy az átszállitásra igénybe vett ingatlan tulajdonosa nem tartja meg az átszállitási engedély valamely feltételét vagy az erdészeti hatóságnak az átszállitás érdekében kiadott rendelkezését. Ilyenkor önként kinálkozik az a megoldási mód, hogy a hatósági engedélyben birságot lehetne megszabni arra az esetre, ha az engedélyes megszegi az engedély feltételét vagy az erdőrendészeti hatóság rendelkezését. Az ilyen engedélyekből eredő jogviszony ugyanis, bár kétségtelenül közjogi termé-

szetü, mindamellett ügyleti természetü és igy bizonyos analógiát enged a magánjogi ügylettel, legalább is az engedély megtartásának biztositására. A szerződést megerősitő mellékkikötések közül a szerződési birság az, amely analogice alkalmazható a szóbanlevő célra. Hasonló a helyzet a 4. pont tekintetében, mely szerint erdőrendészeti áthágást követ el tutajozás vagy fausztatás esetében a szállitásra jogosult, ha a szállitási engedély feltételét vagy az erdőrendészeti hatóságnak a szállitás érdekében kiadott rendelkezését meg nem tartja. Ami pedig a 3. pont esetében az ingatlantulajdonos magatartását illeti, aki a szükségbeli átszállitásra adott engedéllyel vagy a hatóságnak az átszállitás érdekében kiadott rendelkezésével szembehelyezkedik: ebben a tekintetben lényegileg ugyanaz a helyzet, mint az 1. és 2. pont esetében, azaz az ingatlantulajdonos jövőbeli magatartásának kikényszeritése a tulnyomó cél.

Voltaképpen csak a 239. §. 5. pontjának esete az, amely okvetlenül büntetőjogi vagy ehhez hasonló megitélést kivánhat. Eszerint erdőrendészeti áthágást követ el az is, aki engedély nélkül tutajoz vagy fát usztat olyan vizen, amelyen a tutajozáshoz és fausztatáshoz hatósági engedély szükséges. Ezt a cselekményt bátran lehetett volna erdei kihágássá minősiteni, bár a 258. §-ban felsorolt erdei kihágások általában nem a hatóság, hanem az erdőtulajdonos akaratával való szembehelyezkedést foglalnak magukban. Am az erdei kihágások között is van olyan, amely a hatósági engedély hiányában elkövetett cselekményt pönalizálja: a 258. §. 22. pontja értelmében erdei kihágást követ el, aki barlang felfedezését nyolc nap alatt be nem jelenti, vagy barlangot a földmivelésügyi miniszter által jóváhagyott tervtől eltérőleg tár fel, vagy természetes alkatában megváltoztat.

Minthogy az erdőrendészeti áthágások nem tartoznak az 1879:XL. törvénycikk értelmében vett kihágások közé, természetesen rendelkeznie kell a törvénynek az erdőrendészeti áthágások tekintetében egyes olyan kérdésekben is, amelyek lényegileg az anyagi büntetőjog körébe tartoznak. Igy elsősorban kimondja a 239. §. utolsó bekezdése azt, hogy erdőrendészeti áthágás csak szándékosan vagy gondatlanságból elkövetett cselekmény lehet, ideértve az ily mulasztást is. Ilyen rendelkezést az 1879:XXXI. törvénycikk nem tartalmaz ugyan, azonban minthogy az erdőrendészeti áthágásra szabott pénzbirság a multban tanusitott magatartás megtorlásaként jelentkezik anélkül, hogy előzetesen figyelmeztetni kellene az érdekeltet eljárásának jogellenességére: a vétkességnek a birságolás előfeltételéül való megszabása a mai büntetőjogi felfogás szerint mellőzhetetlen és csak akkor lehetne nélkülözni, ha a pénzbirság kiszabása attól lenne függővé téve, hogy a

törvényszegő ily magatartását a hatóság figyelmeztetése után a megszabott határidőben sem hagyja abba, illetőleg a kötelességévé tett cselekményt nem hajtja végre.

Természetesen az erdőrendészeti áthágás megtorlásának enyhébb jellegére és az ily törvényszegések sajátos természetére, igy különösen par excellence rendészeti jellegére tekintve, a vétkességnek legcsekélyebb foka is elegendő, igy a nem tudatos gondatlanságnak a legszigorubb mérték szerint tekintett esete is. Sőt az eljárás meginditásához, nézetem szerint, elegendő a vétkességnek az eset körülményeiből következtethető igen csekély valószinüsége, illetőleg az, hogy a vétkesség nem tekinthető teljesen kizártnak. Az eljárás meginditásához tehát, véleményem szerint, elegendő az erdőrendészeti áthágás tárgyi tényálladékának megléte, mig a vétkesség kérdésének tisztázása főleg a tárgyalás feladata, amelyen a terheltnek módjában van a vétkesség hiányával védekezni és az erre vonatkozó adatokat tanuk vagy más bizonyitékok utján előtárni. Ha a terhelt a tárgyaláson nem jelenik meg vagy a vétkesség hiányával nem védekezik, a pénzbirságot csak abban az esetben nem lehet kiszabni, ha az erdőrendészeti hatóság még a legtávolabbi gondatlanság meglétét is teljesen valószinütlennek találja az eljárás adatai alapján. Minderről a törvény kifejezetten nem rendelkezik ugyan ilyen értelemben, azonban az előrebocsátottak után, véleményem szerint, csak igy lehet helyesen felfogni az erdőrendészeti áthágások büntethetőségét. Csak igy van értelme az erdőrendészeti áthágások külön kategóriájának, amelynek megalkotását nemcsak az tette szükségessé, hogy a rendes büntetőjogi szabályoknak s még ezek legenyhébbikének: a kihágási jognak alkalmazása is tulságos keménységet jelentene a terhelttel szemben, aki legtöbbször a saját ingatlanán követi el az áthágást és igy törvénybe ütköző magatartása egyéni szempontból a magántulajdon használataként jelentkezik, ami a törvényszegést sajátosan enyhébb szinben tünteti fel. Az érintett szempontokon felül szükségessé tette az erdőrendészeti áthágások külön kategóriáját az is, hogy az ily cselekményeknek — és mulasztásoknak — megtorlása nagyobb rugalmassággal, kevesebb megkötöttséggel és jórészt a méltányosság keretei között történjék. Mindezt nagymértékben lehetővé teszi a törvénynek az az álláspontja, hogy az erdőrendészeti áthágások megtorlása kizárólag az erdőrendészeti szakszervek hatáskörébe van utalva, akik közvetlen szakismeretüknél és tapasztalatuknál fogva általában abban a helyzetben vannak, hogy a viszonyokat teljesen áttekinthetik és méltányolhatják. Az eljárás meginditása az erdőfelügyelőség feladata, amely a tárgyaláson is képviseli a vádat. A döntésre pedig az erdőrendészeti hatóság

hivatott, amely elsőfokon a törvényhatóság közigazgatási bizottságának gazdasági albizottsága (226. §.).

Az erdőrendészeti áthágásokra vonatkozó anyagi jogi rendelkezések kiterjednek arra is, hogy a tulajdonos bizonyos esetekben felelős más által elkövetett erdőrendészeti áthágás miatt is (242., 245. §-ok). Külön rendelkezik a törvény az erdőrendészeti áthágások miatt kiszabott pénzbirságok rendeltetéséről, a pénzbirság elengedésére vonatkozó kegyelmezési jogról és az erdőrendészeti áthágások büntethetőségének elévüléséről. A pénzbirság behajthatóságának elévülése felől a közadók kezeléséről rendelkező jogszabályok intézkednek.

Ami az eljárást illeti, ez elég egyszerü, főleg mert tárgyalás megtartására csak akkor van szükség, ha a terhelt a tárgyalás előtt legalább nyolc nappal irásban be nem jelenti, hogy a vád alaposságát elismeri és a tárgyalás megtartását nem kivánja. További egyszerüsités az, hogy helyszini szemlét csak akkor lehet elrendelni, ha a terhelt kéri vagy arra a tényállás felderitése céljából elkerülhetetlenül szükség van. Az is lehetővé teszi a gyors és egyszerü elintézést, hogy a vádat a tárgyalás folyamán is ki lehet terjeszteni ujabb terheltre s ilyenkor a tárgyalást csak abban az esetben kell elhalasztani, ha az eljárásba bevont uj terhelt nincs jelen vagy nyomban meg nem idézhető. Az elsőfoku erdőrendészeti hatóság határozata ellen fellebbezésnek van helye a földmivelésügyi miniszterhez, mint másodfoku erdőrendészeti hatósághoz (228. §.).

2. Az erdei kihágások viszonya a Btk.-höz.

Az erdei kihágásokat az erdőtörvény javaslatának 258. §-a határozza meg 23 pontban. A javaslat a miniszteri indokolás szerint arra törekszik, hogy olyankor, amikor a cselekmény tényálladéka megegyezik valamely büntettnek vagy vétségnek tényálladékával és csak értékre való tekintettel minősül erdei kihágássá, az erdei kihágások körét lehetőleg kiszélesítse és az ily cselekményeknek lehetőleg minél több esetét vonja a kihágási jog körébe. Ebből a célból a javaslat az eddigi hatvanpengős értékhatárt száz pengőre emeli az erdei kihágásnak lopási és vagyonrongálási tényálladékai tekintetében. Ezzel mindenesetre sok olyan cselekmény minősítése fokozódik le erdei kihágássá, amely eddig vétséggé minősült. Azzal is igyekszik a javaslat az erdei kihágások körét kiterjeszteni, hogy a 258. § 1. pontjában meghatározott erdei lopás tényálladékát még a büntetté minősülésnek bizonyos eseteiben is meghagyja erdei kihágásnak. Igy elsősorban kivételt tesz a bemászásos lopásra nézve. Ebben a tekintetben a javaslat 261. §-a átveszi a mezőrendőri törvény 93. §-ának azt a rendel-

kezését, hogy a bekeritett helyről, bemászással történt lopás nem minősül büntetté. Másik megszoritása a büntetté minősitésnek az, hogy a fegyveres lopás csak abban az esetben büntett, ha a tettes lőfegyvert viselt. Ebben az utóbbi tekintetben már a hatályos erdőtörvény is hasonlóan rendelkezett. Nem új az a rendelkezés sem, hogy olyankor, ha erdei kihágás következtében tűz támadt, a cselekmény az eset körülményeihez képest gyujtogatás büntettévé, vagy tüzvészokozás vétségévé minősül.

A javaslat nem tartalmaz olyan rendelkezést, mint az 1879:XXXI. t.-c. 97. §-a, mely szerint az orgazdaság és bünpártolás, amennyiben „erdei kihágást képező cselekményből származó dologra, illetőleg ily kihágás tettesére vonatkozólag követtetik el", pénzbüntetéssel büntetendő. Ez azonban nem jelenti azt, mintha a javaslat az erdei lopásra vonatkozó orgazdaságot és bünpártolást büntetlenül kivánná hagyni. A helyzet az, hogy a javaslat szerkezetében nincs szükség külön rendelkezésre az orgazdaság és bünpártolás tekintetében. Amig ugyanis a hatályos törvény 73. §-a ugy rendelkezik, hogy olyankor, „ha a lopott dolog értéke 30 frt-ot felülhalad, a cselekmény a büntetőtörvénykönyv értelmében vétséget, illetőleg büntettet képez": addig a javaslat rendszere az erdei kihágásnak a lopás vétségétől, illetőleg büntettétől való elhatárolása tekintetében sokkal helyesebb. A javaslat 261. §-a ugyanis abból a helyes felfogásból indul ki, hogy a lopási tényálladék lényegében megvan akkor is, ha valaki erdőterületről lop el olyan dolgot, amely a javaslat 258. §-ának 1. pontjában van felsorolva. Ehhez képest a 261. § ugy rendelkezik, hogy olyankor, ha a 258. §-ban meghatározott valamely cselekmény a törvény értelmében vétség vagy büntett, de az ellopott dolog értéke (vagy az okozott kár összege) száz pengőt meg nem halad, a javaslat rendelkezéseit kell alkalmazni. Ez azt jelenti, hogy az erdei lopásról szóló rendelkezések alkalmazása nem érinti egyebekben a lopás vétségévé vagy büntettévé való minősülést, hanem a lopás vétségére, illetőleg büntettére vonatkozó rendelkezések kizárólag csak annyiban nem nyerhetnek alkalmazást erdei lopás esetében, amennyiben a javaslat más büntető rendelkezést tartalmaz. Mindaz a jogszabály tehát, amely a lopás vétségévé vagy büntettévé minősüléshez füződik, alkalmazandó akkor is, ha maga a lopási cselekmény, a száz pengőt meg nem haladó értékre való tekintettel, erdei kihágássá minősül és az erre vonatkozó jogszabályok szerint büntetendő. Ehhez képest a lopásnak, az értékhatárra tekintve, erdei kihágássá minősülése nem érinti a büntetőtörvénykönyvnek az orgazdaságról és a bünpártolásról szóló rendelkezéseit. Az orgazdaság és a bünpártolás tekintetében ugyanis a javaslat nem

tartalmaz külön rendelkezést, ezért erre nézve a Btk. 370., illetőleg 374—378. §-a irányadó akkor is, ha a lopás az elkövetés helyénél, tárgyánál és az értékhatárnál fogva az adott esetben erdei kihágásként büntetendő.

Az orgazdaságról és a bünpártolásról szóló általános rendelkezések alkalmazása erdei kihágás esetében azzal a látszólagos következetlenséggel jár, hogy a lopás tettesének büntetése a törvény szerint enyhébb, mint az orgazdaságé, illetőleg a bünpártolásé, holott ezeknek a büntetési tételeknek a viszonya a Btk. szerint az, hogy a lopás legenyhébb esetében a büntetés egy évig terjedhető fogház (Btk. 339. §), a bünpártolás legenyhébb esetében pedig szintén egy évig terjedhető fogház a büntetés (Btk. 374. §) s az orgazdaság legenyhébben minősülő esetében szintén fogház a büntetés, két évig terjedhető tartamban (Btk. 370. §, 2. bek.). A Btk. szerint tehát bizonyos összhang van a lopás, az orgazdaság és a bünpártolás büntetési tételei között, míg a javaslat értelmében az erdei kihágássá minősülő lopás csak pénzbüntetéssel büntetendő, holott az orgazdaság és a bünpártolás normális büntetési tétele a fogházbüntetés. Nem szabad azonban figyelmen kivül hagyni, hogy azok a megfontolások, amelyek az erdőben, száz pengőt meg nem haladó értékü fának, erdei terméknek, stb. ellopását méltán tüntetik fel enyhébb szinben, mint egyéb lopást, általában nem érvényesek az orgazdaságra és bünpártolásra. Az erdőben, tehát bizonyos tekintetben kisebb őrizet alatt álló, a lopásra könnyü alkalmat nyujtó helyen látszólag a tulajdonos által kevésbbé kézbentartott dologra nézve elkövetett lopás szubjektive kevésbbé rosszindulatu megtámadása más tulajdonának, mint a nagyobb megfontolást lehetővé tevő és rendszerint az orgazdának rendes életvitele körében elkövetett orgazdaság, amelynek tekintetében alig tesz különbséget, hogy a dolog ellopása honnan történt és milyen dologról van szó. Az erdei lopás rendszerint közvetlen szükségből vagy szenvedélyből is történik, mig az orgazdaság nagyobb higgadtságot kivánó bünselekmény szokott lenni és inditó oka a haszonvágy. A bünpártolásra is áll bizonyos mértékig a szóbanlevő megkülönböztetés, különösen a Btk. 375. és 376. §-ának esetében, mig a bünpártolásnak méltánylást érdemlő eseteiben maga a Btk. 378. §-a adja meg a mentességet.

Érdekes a Btk. 338. §-ának viszonya is az erdei lopáshoz. Az 1879:XXXI. t.-c. 74. §-ának utolsó bekezdése értelmében „a visszaesésnek a büntetőtörvénykönyv 338. §-ában meghatározott hatálya erdei lopásra nézve megszünik, ha az utolsó elkövetését megelőző büntetés kiállása óta három év már eltelt". Ez a rendelkezés enyhitette a Btk. 338. §-ának azt a szabályát, hogy a visszaesés mindaddig büntetté mi-

nősiti a lopást, amig az utolsó megelőző büntetés kiállásától számitott tiz év el nem telt a lopás elkövetéséig. Erdei lopásra nézve tehát a visszaesés minősitő hatályának megszünése sokkal hamarabb következett be, mint a lopásnak egyéb eseteiben. A javaslat ilyen speciális rendelkezést nem tartalmaz. Ezért a Btk. 338. §-a tekintetében is irányadó a javaslat 261. §-ának az a rendelkezése, amely szerint erdei lopás esetében a cselekményt büntettként kell büntetni, ha a lopott dolog értéke nem halad ugyan meg száz pengőt, azonban olyan körülmény forog fenn, amelynél fogva a lopás a büntetőtörvények szerint a lopott dolog értékére tekintet nélkül büntett. Ez azonban csak egyik oldala a Btk. 338. §-ához füződő problémának. A másik kérdés az, mennyiben lehet tekintetbe venni valamely lopásnak büntetté minősülése szempontjából az erdei lopást, mint a visszaesés szempontjából figyelembe jövő előző büntetést. Erre nézve sem a javaslat, sem az 1879:XXXI. t.-c. nem tartalmaz kifejezett rendelkezést. A hatályos jog szempontjából világos, hogy az erdei lopás, mint előző bünc selekmény, közömbös a Btk. 338. §-ának alkalmazása szempontjából, mert az 1879:XXXI. t.-c. 73. §-a értelmében a cselekmény csak akkor vétség, illetőleg büntett, ha a lopott dolog értéke hatvan koronát meghalad. A javaslat azonban azon az állásponton van, hogy a cselekmény vétségi minőségét nem szünteti meg az, ha az ellopott dolog értéke száz pengőnél kisebb. A javaslat 261. §-a szerint ilyenkor csak az az eltérés, hogy a javaslatnak az erdei lopásról szóló rendelkezéseit kell alkalmazni. Az orgazdaság és a bünpártolás tekintetében világosan az is a helyzet, hogy a Btk. 370., illetőleg 374—378. §-ait akkor is alkalmazni kell, ha a lopás, az értékre tekintettel, csak mint erdei kihágás büntethető. Tévedés volna azonban azt hinni, hogy ugyanez áll az erdei lopás miatt történt elitélésnek a Btk. 338. §-a szempontjából való jelentőségére is. A Btk. 338. §-a kifejezetten ugy rendelkezik, hogy akkor büntett a lopás, ha a tettes lopás *büntette vagy vétsége* miatt volt már két izben megbüntetve. Nem elég tehát, hogy a cselekmény hogyan minősül, hanem az is szükséges, hogy az előző *megbüntetés* kifejezetten lopás *büntette vagy vétsége* miatt történt. Az alapul szolgáló gondolat is helyes, mert azok a szempontok, amelyek a fentebb kifejtettek szerint a lopásnak erdei kihágássá való minősitését és az ebben rejlő enyhitést indokolják, egyuttal abban az irányban is érvényesek, hogy az ilyen enyhébb megitélés alá eső előző cselekmény elvileg nem mutatja a tettest olyan veszélyes egyénnek, akinek lopását büntetté minősiteni, az ilyen előző büntetésre tekintve, indokolt lenne. Ugyanez áll természetesen a visszaesésnek a Btk. 357. és 371. §-ában meghatározott minősitő hatására is.

3. Az egyes erdei kihágások.

Ami az erdei lopás tényálladékát illeti, az erdőtörvény javaslata 258. §-ának 1. pontja megszünteti azt a különbséget, amelyet az 1879:XXXI. t.-c. 90. §-a tett a feldolgozott és fel nem dolgozott fa között ugy, hogy csak a még fel nem dolgozott fa ellopását minősitette erdei kihágássá, ellenben a levágott fa ellopását a Btk. szerint rendelte büntetni akkor, ha feldolgozott állapotban lopták el az erdőből. A javaslat *általában* erdei kihágássá minősiti azt, ha valaki erdőterületről akár álló, akár döntött fát vagy faanyagot lop el vagy ellopását megkisérli. Ezzel a javaslat mindenesetre jelentékenyen egyszerüsiti a kérdést és megkönnyiti a jogalkalmazás feladatát, mert a javaslat szerint feleslegessé válik annak kutatása, mikor kell a fát feldolgozottnak tekinteni.

Az erdei kihágásoknak a javaslat 258. §-ában 2., 6., 10., 19. és 23. alatt meghatározott esetei vagyonrongálási tényálladékokat tartalmaznak és ezért a Btk. 418. és 421. §-ában meghatározott ingó-, illetőleg ingatlan rongálástól kivánnak elhatárolást. Erre nézve szintén a javaslat 261. §-a irányadó, amely szerint az elhatárolást a százpengős értékhatár adja meg. Az eset körülményeihez képest jelentősége lehet ugyanennek az elhatárolásnak a 258. §. 7. és 8. pontja tekintetében is, ugyszintén a 11. és 12. pontra nézve, amelyeknek eseteiben szintén lehetséges a rongálás. A 258. § 6. pontja tekintetében pedig ki kell emelni, hogy ennek rendelkezései csak annyiban alkalmazhatók, amennyiben a cselekmény nem esik az 1891:XLI. törvénycikk rendelkezései alá. A most idézett törvény csak az országhatár és a törvényhatósági, illetőleg községi határ megjelölésére szolgáló jeleknek, úgyszintén a hatóság által elrendelt földmérési jeleknek büntetőjogi védelméről gondoskodik, még pedig csupán a szándékos cselekményekkel szemben. Ezért az ilyen jelzőtárgy megváltoztatása, eltávolitása, megrongálása, hasznavehetetlenné tétele vagy megsemmisitése csak akkor esik a javaslat 258. §-ának 6. pontja alá, ha a cselekményt gondatlanságból követték el. Ezt ki is emeli a 6. pont, azonban természetes, hogy egyéb jelzőtárgyak megrongálása nemcsak akkor esik a 6. pont alá, ha gondatlanságból történt, hanem akkor is, ha a cselekmény szándékos, anélkül, hogy más büntető rendelkezés a szándékos elkövetést külön büntetné. Kétségtelen ugyanis, hogy a szándékos elkövetés sulyosabb, mint a gondatlan és ezért olyankor ha a törvény a gondatlanságot bünteti, a törvényhozó nyilvánvaló akarata az, hogy a szándék is büntetendő legyen.

Az erdei kihágások tényálladékai közül közérdeklődésre tarthat számot a 258. § 11. pontja, amely szerint

az büntetendő, aki másnak erdejében engedély nélkül közlekedési eszközzel tilos uton jár vagy uj utat tör. Ebben a tényálladékban a „közlekedési eszköz“ fogalma tekintetében a rendőri büntető biróság gyakorlatára vár az a feladat, hogy ennek a fogalomnak közelebbi tartalmát meghatározza. Gyakorlati jelentősége a kérdésnek a téli sportokat illetően van. Kérdés, „közlekedési eszköz“ e a sitalp és a korcsolya. A törvényjavaslat képviselőházi bizottsági tárgyalása folyamán inditványt is tettek arra nézve, hogy a „közlekedési eszköz“-zel szavak helyébe a „járóművel“ kifejezés kerüljön, éppen azért, hogy ez a rendelkezés a télisportok űzőit ne feszélyezze. A javaslat eredeti szövege azonban megmaradt, ami a törvényhozónak arra az akaratára enged következtetést, hogy a „közlekedési eszköz“ fogalmát tágabb értelemben fogja fel, mint amilyen a járóműé. Ha azonban a 11. pont tényálladékának célját tekintjük, aligha lehet kétséges, hogy nagy a különbség a között, ha — különösen állati erővel hajtott — kocsi vagy szán „tör uj utat“, vagy ha csupán egyes egyének járnak sítalpon vagy korcsolyán az erdőnek olyan helyén, ahol út nincs. Mindezt a jogalkalmazó rendőri büntetőbiróságnak mérlegelés tárgyává kell majd tennie.

A 258. § 13. pontja a 225. §-hoz füz büntető szankciót. Ez a tényálladék büntető rendelkezéssel kivánja biztositani az aggodalmat keltő szituációk rögtönös megszüntetését. A 225. § értelmében azt, aki természetvédelmi területen, tájvédelmi körzet területén, vagy általában erdőben oly helyen tartózkodik, vagy oly uton halad, amelynek használata nincs megengedve, ha jelenléte akár a közbiztonság, akár a tulajdon biztonsága, akár a vadállomány nyugalma szempontjából aggodalmat kelt, az erdészeti személyzet, a közbiztonsági közegek, a földtulajdonos, illetőleg a vadászati jog gyakorlására jogosult a legközelebb eső nyilvános forgalmu utra utasithatja és erdei termékek szedésére vagy a vadállományban való kártételre alkalmas nála lévő bármily eszközt (fejszét, baltát, fürészt, stb.) elveheti. Aki az ily kiutasító felszólitásnak azonnal nem tesz eleget vagy a nála levő fegyvert vagy más ily eszközt átadni vonakodik, a 13. pont értelmében erdei kihágást követ el.

Ez a rendelkezés tehát a puszta engedetlenséget bünteti, azonban csak abban az esetben, ha a kiutasitott egyéni jelenléte valóban aggodalomkeltő. A rendőri büntetőbiró tehát ebből a szempontból is köteles megvizsgálni a tényállást, de nem szorul hangsulyozásra, hogy az erdészeti személyzet előadása legtöbb esetben elfogadhatónak fog mutatkozni, éppen a helyzet sajátosságánál fogva, hacsak ez az előadás már önmagában is teljesen valószinütlennek nem mutatkozik vagy egyéb hiteltérdemlő adat nem tünteti fel

megbizhatatlannak. Ezen a ponton meg kell jegyezni, hogy a javaslat nem tartalmaz olyan rendelkezést, amely a közbiztonsági közegek, vagy éppen az erdészeti személyzet vallomásának feltétlen bizonyitó erőt tulajdonitana a rendőri büntető eljárásban.

Ez ellenkeznék a bizonyítékok szabad mérlegelésének rendszerével. Bizonyos azonban, hogy minden olyan esetben, amikor az ily közegek vallomásának hitelt érdemlőségét valamely kétségtelen adat meg nem ingatja, a terhelt előadásával szemben a hatósági közeg előadásának a rendőri büntetőbiró kellő sulyt fog tulajdonitani, már csak a szituáció sajátosságánál fogva is. Erdőben általában kevés ember jár és legtöbbször csak az erdészeti személyzet tagja vagy közbiztonsági közeg áll szemben az egyes egyénnel, ugy hogy a birónak nagyon kevés egyéb támpont áll rendelkezésére a tényállás megállapitásakor.

Ugyancsak a 13. ponttal kapcsolatban meg kell emliteni azt is, hogy az elvett tárgyak kihágás esetében sem esnek okvetlenül elkobzás alá, hanem — amint a 225. § kifejezetten rendeli — csak akkor, ha jogszabály értelmében helye van elkobzásnak. Maga az, hogy az engedetlenséggel kihágást követtek el, még nem alap az elkobzásra, mert az instrumentum sceleris fogalmát nem lehet olyan tágan értelmezni, mintha a 258. § 13. pontjában meghatározott kihágás elkövetésének eszköze lenne az a fegyver vagy más eszköz, amelyet a terhelt magánál hordott.

A tüzveszély elháritására irányuló tényálladékok (14—16. pont) tekintetében ki kell emelni, hogy ezeket az erdőtulajdonos a saját erdejében is elkövetheti, s ilyenkor — mint már szó volt róla — nincs helye erdőrendészeti áthágás miatt külön eljárásnak. Nem vette át a javaslat az 1879:XXXI. t.-c. 110. §-ának azt a rendelkezését, hogy az a közigazgatási hivatalnok, aki erdőégés esetében nem teljesiti hivatali kötelességét, szintén kihágás miatt büntetendő. Ebben a tekintetben teljesen elegendő a közhivatalnoknak fegyelmi, esetleg általános büntetőjogi felelőssége.

A 18—23. pontokban is olyan tényálladékok vannak meghatározva, amelyeket az erdőtulajdonos szintén elkövethet a saját erdejében. Ezek közül különösen kiemeljük a 19. pontot, amely a javaslat természetvédelmi rendelkezéseit (hatodik cim) látja el büntető szankcióval, továbbá a 22. pontot, amely a javaslat 216. §-ának a barlang felfedezéséről és feltárásáról szóló rendelkezéseihez csatlakozik. A 23. pontnak azt a rendelkezését, amely szerint erdei kihágás miatt büntetendő, aki jogosan alkalmazott utjelzést rongál, megváltoztat, eltávolit, áthelyez, bemocskol vagy felismerhetetlenné tesz: akkor is alkalmazni kell, ha ilyen cselekményt az erdőtulajdonos követ el a saját erdejé-

ben olyankor, amikor hozzájárult az utjelzés alkalmazásához.

Az erdei kihágások tényálladékában sehol sem emliti a javaslat azt, hogy a „jogtalan“ elkövetés esik büntetés alá. Egyes tényálladékokban enélkül is világosan kitünik, hogy csak a jogtalan cselekmény minősül erdei kihágássá. Igy — nem is szólva a 258. § 1. pontjáról, mely „lopás“-ról, tehát a Btk. 333. §-ában meghatározott cselekményről beszél — a 258. § 8. pontja szerint az követ el erdei kihágást, aki másnak erdejében engedély nélkül vagy nem engedélyezett helyen készit csatornát, stb. Hasonló a 9. pont is, nemkülönben a 10., 11., 12. és 13. pont szövege. A 14. és következő pontok eseteiben is már a törvényszöveg olyan, hogy a tényálladék létesitése önmagában is általában jogtalan és büntetendő. Vannak azonban más tényálladékok, amelyeket lehet létesiteni jogosan is. Ilyen mindjárt a 2. pont, amely szerint erdei kihágást követ el az, aki más erdejében fát levág, stb. Nem szorul hangsulyozásra, hogy erdei kihágássá csak akkor minősül a cselekmény, ha a tettesnek nem volt joga rá, igy p. o. nem az erdőtulajdonossal kötött szerződés alapján vágta ki a fát más erdejében. Erről természetesen a törvénynek semmit sem kell mondania, mert ez olyan általános jogelv, amely pozitiv jogszabályi formulázást nem kiván.

Az erdei kihágásokról szóló rendelkezések hatályának tárgyi határait a 259. § állapitja meg. Nemcsak a szoros értelemben vett erdőkben elkövetett cselekmények tartoznak az erdei kihágások körébe, hanem mindazok a területek is, amelyeket — bár erdőkként nincsenek nyilvántartva — erdőjellegü faállomány borit, hacsak a törvény kivételt nem tesz. El lehet továbbá követni erdei kihágást olyan területen is, amelyet törvény ujraerdősitésre vagy erdőtelepitésre jelöl ki. Sőt olyan területeken elkövetett cselekmények is lehetnek erdei kihágások, amelyek egyébként — a 2. § értelmében — nem tartoznak az erdőtörvény hatálya alá: erdőnek vagy erdőhöz tartozó egyéb területnek nem minősülő területen létesitett karácsonyfatelep, bot- és füzfavesszőtermelő-telep, erdősitésre hatóságilag ki nem jelölt területen kizáróan vadtenyésztési célokra telepitett csenderes, törvényes kötelezettség nélkül a törvény hatálybalépése után telepitett erdő, végül a törvény hatálybalépése előtt harmincöt éven belül önként telepitett bizonyos erdők, amelyeket a földmivelésügyi miniszter állattenyésztési fontos közérdekből az erdőtörvény hatálya alá nem tartozóknak nyilvánitott. Erdei kihágás elkövethető végül az erdőkhöz tartozó területeken, a természetvédelmi területeken és az 1923:XIX. t.-c. alapján kijelölt gazdasági fásitásokon. Nem erdei kihágás ellenben ilyen területeken kivüleső *fasorokon* elkövetett lopás vagy

rongálás, stb. Az *ilyen* helyeken elkövetett cselekmények a büntetőtörvények rendelkezései alá esnek, megfelelő esetben pedig mezőrendőri kihágássá minősülnek.

Kifejezetten kimondja a 239. § utolsóelőtti bekezdése, hogy az erdőtulajdonosnak bizonyos cselekményei, amelyek természetük szerint az erdőrendészeti áthágás fogalma alá esnének, azonban a törvény szerint erdei kihágássá minősülnek: nem esnek az erdőrendészeti áthágásokról szóló rendelkezések alá, hanem csupán, mint erdei kihágások büntetendők. Ilyenek a 258. § 14—23. pontjai alá eső cselekmények: az erdei tüzveszély elháritására irányuló szabályok megszegése, erdőtüz oltásában való közreműködés elmulasztása, szemetelés, viz beszennyezése, a természetvédelem szabályainak megszegése, igazolvány nélkül erdei terméknek adásvétele vagy szállítása az erre irányuló hatósági intézkedés megszegésével, famagvak gyüjtése eltiltott területen, barlang felfedezésének be nem jelentése vagy barlangnak szabálytalan feltárása, jogosan alkalmazott utjelzés rongálása. Az ily cselekményekre egyáltalában nem lehet az erdőrendészeti áthágásokról rendelkező szabályokat alkalmazni. Nem lehet tehát a 240. §. alapján pénzbirságot kiszabni s az eljárásra sem irányadók a 253—257. §-ok rendelkezései. Itt említem meg, hogy a törvényszövegbe a 261. §-nál hiba csúszott be, mely azonban nem értelemzavaró. A 261. §. utolsó mondata így szól: „Az 1930:III. t.-c. 75. §-ának az a rendelkezése, mely szerint tekintet nélkül az ellopott dolog értékére bűntett a lopás, ha felfegyverkezve vagy oly eszközzel felszerelve követték el, amely *veszélyes* ellenállás *kifejtésére* alkalmas: erdei lopás esetében csak akkor alkalmazható, ha a tettes lőfegyvert viselt.“ A dültbetüs szavak helyett a „személyes“, illetőleg „leküzdésére“ szót kell helyesen olvasni. Az 1930:III. t.-c. 75. §-a ugyanis úgy rendelkezik, hogy: „Tekintet nélkül az ellopott dolog értékére, bűntett a lopás, ha felfegyverkezve vagy oly eszközzel felszerelve követték el, amely személyes ellenállás leküzdésére alkalmas.“ Ennek a törvényhelynek hibás idézése az erdőtörvényben egyáltalában nem értelemzavaró, mert egészen kétségtelen, hogy az erdőtörvény az 1930:III. t.-c. 75. §-ához kapcsolódik és ennek a fegyveres lopásról szóló rendelkezését szorítja meg erdei lopás tekintetében. A törvény szavainak hibás idézése tehát teljesen közömbös. De különösen nem lehet szó az erdőtörvény értelmének bizonytalanságáról azért, mert az erdőtörvény 261. §-a az erdei lopás tekintetében a fegyveres lopás fogalmát teljesen újra és kimerítően határozza meg, az 1930:III. t.-c. 75. §-a tehát az erdei lopással kapcsolatban egyáltalán nem jöhet figyelembe. Egyéb vonatkozásban pedig az erdőtörvény 261. §-a nem irányadó, mert csak idéz és nem módosítja vagy

kiegészíti a fegyveres lopásról szóló alaprendelkezést a maga teljességében.

Külön szabályokat tartalmaz a javaslat az erdei kihágás tárgyául szolgáló dolog értékének, illetőleg az okozott kár összegének megállapitása tekintetében. Ezek a szabályok nemcsak a rendőri büntetőbiróság eljárására irányadók, hanem alkalmazandók mind a polgári, mind a büntetőbiróságok részéről is. Alapelv a 262. § szerint az, hogy az erdei árszabályzat tételei irányadók, amelyeket a 266. § értelmében az elsőfoku erdőrendészeti hatóság rendszerint három évenkint, de lényegesebb árváltozás esetében többször is megállapit. Az erdei szabályzat csak abban az esetben nem kerül alkalmazásra, ha megfelelő adatok hiányoznak belőle. Ilyenkor a 265. § értelmében a biróság a hiányzó adatokat hivatalból szerzi be, tanut vagy szakértőt hallgat meg és a kártérités összegét a körülményeket figyelembe véve belátása szerint állapitja meg. Itt emlitjük meg mindjárt, hogy az erdei árszabályzat irányadó a sértettet megillető magánjogi kártérितési igény szempontjából is és a 273. § részletesen meghatározza, hogy az erdei árszabályzat tételeit hányszorosan kell venni a kártérités összegének megállapításakor.

Kétségtelen, hogy az erdei árszabályzat csak bizonyos átlagos értékeket tarthat szem előtt és konkrét esetben a kár ennél több, esetleg kevesebb is lehet. A dolog értékének, illetőleg a kártéritésnek az erdei árszabályzat alapján való összegszerű megállapitása tehát csak schematikus lehet, bizonyos merevséggel jár és nem mindig igazságos. Mindezt a hátrányt ellensulyozza azonban az a rendkivül nagy gyakorlati előny, hogy az értéknek, illetőleg kárnak ilyen megállapitása nagyon egyszerü és könnyü, amellett költséggel sem jár és a rendszerint csekélyebb jelentőségű erdei kihágásoknak gyors és olcsó elintézését nagymértékben elősegiti. Az erdei árszabályzat szerencsés intézményének az 1879:XXXI. törvénycikkből való átvételét tehát csak helyeselni lehet.

Az erdei lopás tekintetében a javaslat 263. §-a is igyekszik előmozditani, hogy az erdei kihágásokról szóló rendelkezések minél kiterjedtebb mértékben nyerjenek alkalmazást a közönséges büntetőtörvények rovására. Ha ugyanannak a terheltnek több erdei lopása egy itéletben kerül elbirálás alá, a lopott dolgok értékét nem lehet egy összegbe foglalni, hanem mindegyik cselekményt külön-külön kell erdei lopásként elbirálni. Ez a rendelkezés megakadályozza tehát, hogy több erdei lopást az értékek összeszámitásával vétségként, esetleg büntettként minősitsenek. A Btk. 335. §-ának alkalmazása is ki van zárva ebben a körben.

Az erdei kihágások általában magáninditványra üldözendők, igy az erdei lopás is. Hivatalból eljárni csak a 264. §-ban felsorolt esetekben lehet. Kiemeljük ezek közül a tüzveszély elháritására irányuló rendelke-

zések megszegésével elkövetett erdei kihágásokat. a természetvédelmet érintő, a barlang felfedezése körül elkövetett erdei kihágásokat és az utjelzések rongálását.

Az erdei kihágások büntetése a pénzbüntetés. (1928:X. t.-c.)

Az erdei kihágások tekintetében is tartalmaz a javaslat olyan rendelkezéseket, amelyek bizonyos esetekben a más cselekményeiért való büntetőjogi felelősség kérdését szabályozzák (családtag, gyámság vagy gondnokság alatt álló személy, alkalmazott, cseléd, pásztor, iparossegéd, tanonc, gyári munkás erdei kihágása). Kizárólag a családfő, gyám, gondnok, gazda, illetőleg a munkaadó büntetendő, ha az erdei kihágást az ő rendeletére vagy utasitása folytán vagy tudtával és elnézésével követték el. Vele együtt büntetni kell azonban a tulajdonképeni tettest is, ha ez az erdei kihágást hatósági közegnek vagy az erdészeti személyzetnek figyelmeztetése ellenére követte el. A kártéritésért, a hajtópénzért és az eljárási költségekért azonban akkor is felelős a családfő stb., ha nem tudja igazolni, hogy felügyeleti kötelességét teljesitette (268. §). Kifejezetten rendelkezik a javaslat (269. §) a felelősségről arra az esetre is, ha az erdei kihágást erdőbirtokossági vagy legeltetési társulat tagja követte el. Ilyenkor rendszerint maga a cselekményt elkövető tag tartozik büntetőjogi felelősséggel, kivéve ha a javaslat 243. §-a értelmében a tag cselekményeért a társulatot terheli a felelősség. Ilyen az eset akkor, ha a tag a cselekményt közgyülési határozat alapján vagy a társulat többi tagjával egyetértve, avagy a társulat elnökének vagy más tisztviselőjének hozzájárulásával vagy elnézésével követte el. Ezekben az esetekben a tagot nem lehet erdei kihágás miatt büntetni. De természetesen nem lehet a társulatot mint jogi személyt sem. Felmerül a kérdés, vajjon ilyenkor büntethető-e a társulatnak az a szerve, amelyet vétkesség terhel az erdei kihágás tekintetében, amelyet a társulat tagja követett el? A 269. § szerint olyankor, ha a cselekményért a társulat a felelős, csupán az e §-ban meghatározott felelősségrevonásnak nincs helye, tehát a társulati tagot nem lehet büntetni. Ez nem zárná ki kifejezetten a társulati szerv felelősségét, akinek tudtával vagy elnézésével követte el a tag az erdei kihágást. A 269. § második bekezdése azonban a társulati tag felelősségrevonását a társulat felelősségével állitja szembe. A társulatnak ez a felelőssége a 239. § 1. pontjába ütköző erdőrendészeti áthágás tényálladékát magában foglaló cselekményekre terjed ki, amelyek miatt, mint erdőrendészeti áthágások miatt a társulattal szemben van helye pénzbirság kiszabásának. A 269. § tehát olyankor, amikor az erdőbirtokossági vagy legeltetési társulat cselekménye azért nem büntethető erdei kihágásként, mert a tag cselekményeiért a 243. §-hoz képest a társulat felelős: *közvetlenül a társulatot* teszi felelőssé

abban az értelemben, amint erről a 243. § rendelkezik. Ilyenkor tehát nemcsak a társulati tagnak büntetőjogi felelősségéről nem lehet szó, hanem *a társulat szerveit sem* lehet erdei kihágás miatt megbüntetni. A javaslat tehát ilyen esetekben jogi személynek a büntetőjogihoz hasonló felelősségre vonását rendeli el, aminek ezért nincs akadálya, mert a megtorlás kizárólag vagyoni természetű joghátránynak — pénzbirságnak — alkalmazásában áll. Egyébként jogi személynek ily közvetlen felelősségre vonása szintén arra mutat, hogy az erdőrendészeti áthágásokra szabott pénzbirság voltaképen a törvénynek megfelelő magatartás kikényszeritésének eszköze, nem valóságos büntetés.

Fenntartja a javaslat az 1879:XXXI. t.-c. 81. és 103. §-ának végszükségszerü rendelkezéseit. Kifejezetten kimondja a javaslat 270. §-a, hogy nem okvetlenül a valóságos végszükség (Btk. 80. §) esetére szól annak a mentessége az erdei kihágás büntetése alól, aki azért volt kénytelen erdei kihágást elkövetni, mert akár erdőben, akár annak közelében olyan helyzetbe került, amely miatt kénytelen volt erdei kihágást elkövetni. Tehát nemcsak életveszély esetében alkalmazható ez a mentesség, és nemcsak hozzátartozó érdekében elkövetett erdei kihágás esetében, hanem minden olyan esetben, amikor az élet felfogása szerint nem lehet azt kivánni, hogy valaki tartózkodjék erdei kihágás elkövetésétől, amikor ezzel olyan hátrányos helyzetet szüntethet meg, amelynek megszüntetése az adott körülmények között legcélszerübben ugy történhetik meg, ha erdei kihágást követ el. Véleményem szerint tehát nem szükséges, hogy a szóbanlévő helyzet vétlenül keletkezzék, ami a valóságos végszükség állapotának mentesitő hatásához a Btk. 80. §-a értelmében hozzátartozik. De az sem szükséges, hogy az ily helyzetet máskép, mint erdei kihágás elkövetésével, ne *lehessen* elhárítani. Szerény nézetünk szerint csak az a döntő, hogy pillanatnyilag az erdei kihágás legyen a *legcélszerűbb* módja a hátrányos helyzet megszüntetésének. Igy a bizottsági tárgyalás során példaképen került szóba az az eset, ha kocsinak tengelye eltörik és csak ugy lehet továbbmenni a kocsival, ha a közeli erdő fájáról megfelelő vastagságu ágat vágnak le. A régi s az uj törvény rendelkezése a lényegben teljesen megegyezik, csupán a szövegezés módja változott — nem nagyon előnyösen — azzal, hogy a „ha valakit... oly *baj ért* stb.“ szavak helyébe „ha valaki... olyan *helyzetbe került*“ szavak kerültek. A szóbanlévő mentesség nem a jogellenességet, illetőleg a bünösséget zárja ki, hanem csak a büntethetőséget. Erre utal az, hogy büntetésnek csak akkor nincs helye, ha a tettes a kihágást az erdészeti személynek a helyszinén azonnal vagy legalább a községi elöljáróságnak 24 órán belül bejelentette. Ennek az utólagos kötelességteljesitésnek ugyanis nem lehet hatása magának a cselekménynek jogossá-

gára vagy jogellenességére, még kevésbbé az alanyi tényálladékra. De az is csupán büntethetőséget kizáró oknak mutatja a szóbanlevő mentességet, hogy ez nem szünteti meg a kártéritési kötelezettséget, sem a hajtópénz és az eljárási költség viselésének kötelezettségét. Ez a szempont irányadó annak mentességére is, aki igazolja, hogy legelő állata közvetlenül fenyegető veszély elől menekült vagy hajtatott az erdőbe.

Az erdei kihágások elévülését a 271. § a Kbtk. általános rendelkezéseitől eltérően — de az 1879:XXXI. t.-c. 86. és 88. §-ával összhangban — ugy szabályozza, hogy az elévülés a büntető eljárás meginditását nem hat hónap, hanem két év elteltével, a kiszabott pénzbüntetés végrehajtását pedig az itélet jogerőre emelkedésétől számitott három év elteltével zárja ki. Természetesen ez az utóbbi elévülési idő irányadó a behajthatatlan pénzbüntetést helyettesitő elzárásbüntetésre is.

4. Kártérités.

Külön rendelkezik a törvényjavaslat a kártérités-ről is erdei kihágás esetében. Részletes szabályokat alkot arra az esetre, ha a sértettet megillető kártérités összegének megállapitása az erdei árszabályzat alapján történik. Erre azért van szükség, mert az erdei árszabályzat tételei a dolog természetéhez képest csupán schematikusok, maguknak a rongált stb. tárgyaknak — fának, erdei terméknek, faágnak, gallynak, tuskónak, földnek, famagvaknak, facsemetének — a tapasztalat szerinti valószinü átlagos értékét tüntetik fel, ellenben nem érintik a közvetlen rongáláshoz kapcsolódó egyéb hátrányoknak, igy különösen az értékcsökkenésnek és az eset egyéb körülményeinek a sértettet sujtó vagyoni jelentőségét. Ezért a 273. §. *a)—k)* pontjai szabályokat tartalmaznak arra nézve, hogy az erdei árszabályzat tételeit hányszoros összegben, illetőleg hányadrészben kell figyelembevenni a kártérités összegének megállapitásakor. Igy a *b)* pont szerint olyankor, ha csupán élőfa ledöntésével követték el az erdei kihágást, a fa értékének csupán egynegyed részét kell kártéritésként megállapitani, ha azonban a fa ledöntésével nagyobb hézag támadt s a természetes felujitás nem remélhető, vagy a fa magtermésre már érett volt vagy nagyobbméretü, értékes faválaszték nyerése céljából visszahagyott fa volt: a kártérités összegét a fa értékének felerészében kell megállapitani. Viszont a *g)* pont értelmében a földben visszahagyott fatuskó kiásása vagy megrongálása esetében, ha a tuskó talajkötésre volt szánva, a tuskó értékének egyszeresét, ha pedig sarjadzásra volt szánva, a tuskó értékének kétszeresét kell kártérités-ként megállapitani. Hasonló a *j)* pont rendelkezése: facsemetének vagy ültetésre alkalmas suhángnak

erdőből vagy erdei csemetekertből ellopása vagy megrongálása esetében a csemete vagy suháng értékének másfélszeresét kell kártéritésül megállapitani. Ehhez ültetési költségként minden megkezdett 50 darab csemete után és minden megkezdett 20 darab suháng után egy fél férfi napszámbérnek megfelelő összeget kell hozzászámitani.

Nem tartozik a lényegre, csupán megemlitjük, hogy a 273. §. *k)* pontja voltaképpen önálló rendelkezés, amely független a 273. §-tól. A *k)* pont ugyanis éppen arra az esetre szól, amikor a károsszeg megállapitása *nem* az erdei árszabályzat alapján történik.

Magától értetődő szabályt állapit meg a 274. §. 1. bekezdése arra az esetre, ha élőfa ledöntése, száraz fának gyökerestől kidöntése, farongálás stb. kapcsán egyúttal erdei lopást is követett el a tettes. Ilyenkor a puszta ledöntés vagy rongálás miatt az erdei árszabályzat alapján megállapitott kártéritést növelni kell az ellopott faanyag értékével, mert hiszen a kidöntés vagy rongálás cimén megállapitott kártérités egymagában arra az esetre szól, amikor a faanyag az erdőben maradt és azt a sértett értékesithette. Nem lehet tehát ugy felfogni a 274. §-t, mintha ez nem tisztán kártéritést, hanem a káron felül még büntetésszerü jogkövetkezményt állapitana meg. Nem ilyen a 274. §. 2. bekezdésének rendelkezése sem, amely szerint élőfa lopása esetében a kártéritési összeget a fa teljes fatömege szerint kell megállapitani, tekintet nélkül a visszahagyott farészeknek minőségére és mennyiségére. Ilyenkor ugyanis a valóságos kár nemcsak az a famennyiség, amit a tettes elvont az erdőtulajdonos birtokából, hanem ennél több. Nevezetesen az élőfát mint egészet, mint organizmust kell tekinteni, jövőbeli fejlődésének lehetőségével együtt, de egyuttal multjával is, fejlődésének már lefolyt idejével, amely alatt az erdőtulajdonos nem élvezhette a fa vagyoni értékét. Egészen igazságos tehát és nem jelent büntetést, ha a törvény nem az ellopott és visszamaradt faanyagot, mint puszta árut tekinti, pillanatnyi értékesitésének lehetősége szerint, hanem ennél nagyobb kártéritést juttat annyiban, hogy nem engedi levonni a károsszegből a tulajdonosnak visszamaradt faanyag értékét. Külön szabályt tartalmaz a 275. §. jogtalan legeltetéssel elkövetett erdei kihágással okozott károk megtéritésére. Rendszerint ez is az erdei árszabályzat tételei szerint igazodik, de további könnyités az, hogy a valóságos kár mennyiségét sem kell igazolni, csupán a jogtalan legeltetés tényét kell olyankor, ha a sértett beéri az árszabályzatban megállapitott kártéritési minimummal.

Erdei kihágás esetében a tettest — és vele egyetemlegesen a tettestársakat és a részeseket (felbujtót, bünsegédet) is — a kártéritésen felül megfelelő eset

ben hajtópénz megfizetésére is kell kötelezni, ha a kárban talált állatot a tilos területről ki kellett terelni vagy be kellett hajtani. Jogtalan legeltetés esetében mindkét irányban tárgyi felelősség terheli az állat tulajdonsát, de csak szubszidiáriusan. Természetesen a hajtópénz annak is jár, aki az állatnak ártalmatlanná tételét végezte. Megemlitjük, hogy az uj törvény nem vette át az 1879:XXX. t.-c. 104. §-ának utolsó bekezdében foglalt azt a rendelkezést, amely szerint „a szárnyas állatokat *behajthatatlanság* esetében jogukban áll az erdőőrizettel megbizott egyéneknek lelőni".

5. Eljárás.

A kártéritési igény elbirálására a 281. §. értelmében rendszerint az a rendőri büntető biróság van hivatva, amely az erdei kihágás miatt eljár. Elitélés esetében sem köteles azonban a rendőri büntető biróság a kártéritési követelés felől határozni, ha ez bővebb bizonyitást tenne szükségessé, mint amilyenre magának az erdei kihágásnak megállapitása végett volt szükség, de akkor sem, ha a kártéritési követelés tisztázása az eljárást más okból késleltetné jelentékenyen. Ilyenkor a rendőri büntető biróság a kártérités kérdésében mellőzi a döntést és ezt a polgári biróság előtt lehet csak érvényesiteni.

Ami az erdei kihágásnak büntetőjogi megitélését illeti, ez szabály szerint a rendőri büntető biróság hatáskörébe tartozik s az 1929:XXX. t.-c. 59. §-ában felsorolt szervek járnak el. Fenntartja azonban a javaslat a most idézett szakasz 2. bekezdésének azt a szabályát, mely megengedi, hogy negyven pengőnél kisebb értékü kár esetében erdei kihágás miatt feljelentést lehessen tenni a községi birónál is. Ez az eljárást jelentékenyen egyszerübbé, olcsóbbá és gyorsabbá teszi. Az itéletben meg nem nyugvó fél az eljárást ujra kezdheti a főszolgabirónál, végső fokon azonban mindig az alispán dönt.

A kártéritési hatáskör tekintetében olyankor, ha ebben a tekintetben nem a rendőri büntető biróság jár el, elsősorban az az irányadó, milyen összegü a kár az erdei árszabályzatnak megfelelően. Egyébként a sértett részéről érvényesiteni kivánt károsszeg irányadó. Az erdei árszabályzat tehát megfelelő esetekben nemcsak a kártéritési követelés érdemleges eldöntésének alapja, hanem már a birói hatáskör megállapitásának is.

Ez természetesen nem azt jelenti, mintha a károsult nem szállithatná le a polgári perben kártéritési igényét, azaz nem jelenthetné ki, hogy egyik vagy másik kártéritési tételtől eláll. Ugyanigy fel is emelheti a sértett a kárigényének mértékét. Az erdei árszabályzatnak csak annyiban van elsőrendü jelentő-

sége ilyenkor is, hogy a sértett által érvényesiteni kivánt tételek összegszerü értékét az erdei árszabályzatból kell megállapitani a hatáskör szempontjábói is.

Más a helyzet a büntető birósági hatáskör tekintetében. Ez nem függhet a sértett akaratától, hanem aszerint igazodik, hogy milyen összegü a kár a valóságban. Nem tartja tehát fenn a törvényjavaslat az 1879:XXXI. t.-c. 138. §-ának szabályát, amely szerint a sértett — bizonyos korlátozással — az itélethozatalig leszállithatta kárigényét olyan összegig, hogy a cselekmény erdei kihágássá, ne pedig büntetté vagy vétséggé minősüljön. Ha tehát a rendőri büntető biróságnál az derül ki, hogy a kár lopás esetében meghalad száz pengőt, az ügyet át kell tenni a rendes birósághoz, mert vétség vagy büntett miatt a rendőri büntető biróság nem járhat el. Ha azonban a rendes biróságnál derül ki, hogy az érték kisebb száz pengőnél, áttételnek nincs helye, hanem a magasabb hatáskörü biróság a Bp. 22. §-ához képest köteles eljárni erdei kihágás miatt is, feltéve, hogy a főtárgyalás már el volt rendelve, illetőleg a járásbirósági tárgyalás már ki volt tüzve, amikor kiderült, hogy az értékhatár szerint csak erdei kihágás forog fenn. Korábbi ügyszakban a járásbiróság, illetőleg a törvényszék is átteszi az ügyet a rendőri büntető birósághoz, s ugyanigy jár el a kir. ügyészség is. Annak tehát, hogy a sértett mennyire becsüli kárát, csupán abból a szempontból van jelentősége, hogy hol kell elkezdeni a büntető eljárást olyan büncselekmény miatt, amely a 258. §. értelmében erdei kihágássá minősül. Ha egyszer az eljárás megindult, a sértett kárbecslése már nem jön számba, hanem csak a tényleges kár, amelyre nézve megfelelő esetben az erdei árszabályzat irányadó. Természetesen a sértett által érvényesitett kárösszeg szerint dől el az is, hogy hatásköri összeütközés esetében a rendes biróság jár-e el, vagy a rendőri büntető biróság. Az eljárás további folyamán azonban az emlitett módon alakul a helyzet, függetlenül attól, hogy a sértett kárigényének összegét módositja-e vagy sem. A kárigény leszállitásának csak polgári perben lehet jelentősége a hatáskör szempontjából, de itt is csak akkor, ha a kár összege az erdei árszabályzatból világosan ki nem derül.

PALLAS